

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Natalija Korošec

Podpora starim ljudem pri vključevanju v domsko življenje

Diplomsko delo

Ljubljana, 2018

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Natalija Korošec

Podpora starim ljudem pri vključevanju v domsko življenje

Diplomsko delo

Mentorica: Red. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2018

ZAHVALA

Zahvaljujem se svoji mentorici, prof. dr. Vesni Leskošek, ki mi je pomagala s svojimi nasveti. Prav tako se zahvaljujem tudi Domu starejših občanov Tezno, ter domu Dr. Jožeta Potrča, kjer so mi omogočili, da sem lahko izvedla svojo raziskavo.

V največji meri se pa zahvaljujem svojim staršem, ki so mi omogočili ta študij ter me venomer podpirali pri mojih željah!

Povzetek:

Diplomska naloga obravnava vključevanje starostnikov v domsko življenje ter podporo, ki so je pri tem deležni. V teoretskem delu so opisani procesi staranja, dolgotrajne oskrbe ter vloge institucionalnega varstva starih ljudi. Opisan je tudi prihod starostnika v dom, socialno delo v domovih ter socialne mreže starejših ljudi.

Raziskava, ki sem jo opravila, je kvalitativna in eksplorativna. Za pridobivanje podatkov sem uporabila polstrukturiran intervju. V empiričnem delu naloge so rezultati in analiza intervjujev s stanovalci ter socialnimi delavci doma za stare, natančneje Doma starejših občanov Tezno, Maribor ter Doma dr. Jožeta Potrča, enota Slovenska Bistrica. Ta domova sem izbrala, ker tam opravljam prostovoljno delo.

Opravila sem devet intervjujev, ki so pokazali, da stari ljudje različno doživljajo prehod iz domačega okolja v institucijo – nekateri imajo ob tem pozitivne, drugi pa negativne občutke. Pri tem je nemalokrat prisoten tudi strah stanovalcev. Ob prihodu v dom tudi sami od osebja pričakujejo podporo pri vključitvi v dom. Rezultati raziskave so pokazali, da jim je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagala socialna delavka, medicinske sestre, obiski svojcev ter tudi sami. Po prihodu v dom so vsi navajali dobro mnenje o domovih za stare, četudi so pred tem imeli slabše mnenje. Zapisali so tudi individualni načrt, ki ga je v intervjuju podrobno razložila tudi socialna delavka. Raziskovala sem tudi socialne stike, primerjala le-te pred prihodom v dom in nato po prihodu v dom. Več kot polovica stanovalcev navaja, da imajo v domu manj prijateljev kot v domačem okolju. Stanovalci pa tudi ohranjajo stike s prijatelji in znanci od doma, saj se občasno pokličejo po telefonu ali pa jih le ti obiščejo v domu. Polovica intervjuvancev je povedala, da svojci večkrat tedensko prihajajo na obisk. Nekateri stanovalci se v domu občasno počutijo tudi osamljene, vendar polovica od njih nima občutka osamljenosti. Velik pomen dajejo tudi dejavnostim, ki jih ponuja dom, saj je to zanje priložnost za druženje in sklepanje novih stikov. Intervjuvanci menijo, da so se dobro vključili v domsko življenje.

Za izboljšanje problematike bi bilo potrebno v domovih zaposliti več socialnih delavcev, saj ena socialna delavka ne zmore vsem stanovalcem nameniti toliko časa, kot bi sama želela. Prav tako pa bi v domovih lahko organizirali več dogodkov oziroma prireditev, kjer bi nove stanovalce predstavili drugim in jim tako pomagali navezati prvi stik z ostalimi stanovalci.

Deskriptorji: starost, starostniki, institucionalno varstvo, prihod, podpora, socialno delo

Title: Supporting old people in the Process of Integration into the Institutional life

Abstract:

The Graduation thesis deals with integration of the elderly into institutional life and the support that they receive. Theoretical part describes the process of aging, long-term care of the elderly, and the role of institutional care. It also describes the arrival of the elderly into nursing homes, social work and social networks of people being in the institution. The research that I have done is qualitative and exploratory. I have used a semi-structured interview to get the informations.

In the empirical part of thesis, are the results and analysis of interviews with nursing home's residents and social workers. I got the results in Dom starejših občanov Tezno, Maribor and Dom Dr. Jožeta Potrča, unit Slovenska Bistrica. I chose these homes because of the volunteering work that I work there.

I have done nine interviews which showed that old people have a different vision of transition from home environment to the institution – some of them have positive ones, while others have negative feelings. The fear of old people is also shown and often present here. On arrival into the home, they also expect from staff to get the support and help they need by integration. The results of the research showed that social workers, nurses, family visits, as well as themselves, were the most helpful in their integration into institutional life. After being in nursing home, they all had given a good opinion about homes for the elderly, even if they had bad opinion before. They also made an individual plan, which is explained in details by a social worker later in thesis. I also explored social networks and contacts, comparing them before coming to nursing home and then after being in nursing home. More than half of the residents said they have fewer friends now than they had in the home environment before. Residents also keep in touch with friends and acquaintances from home, as they occasionally call on phone or visit them in nursing homes. Half of the interviewees said that their relatives come to visit them several times a week. Some residents occasionally feel lonely in nursing home, but half of them have no sense of loneliness. They also give great importance to the activities that the home offers, as this is an opportunity for them to socialize and make new contacts with other residents.

Interviewees feel that they have been well integrated into institutional life.

In order to improve the problem, more social workers should be employed in homes, because one social worker can not devote all residents to give time they want. Also, they could organize several events in homes where new residents would be introduced to the rest and help them to make first contact with other residents.

Key words: age, elderly, institutional life, arrival, support, social work

PREDGOVOR

V preteklosti je oskrba starega človeka potekala pretežno v ožjem družinskem krogu, dandanes pa se veliko starih ljudi odloči za odhod v dom za stare. Prehod iz domačega okolja v institucijo pomeni za starega človeka veliko spremembo, zato je potrebno, da ob prihodu v dom dobi pričakovano pomoč in podporo.

Z domom za stare sem se prvič srečala v času svoje študijske prakse ter ugotovila, da me področje dela s starimi ljudmi bolj podrobno zanima. Prav tako sem že v času študijske prakse bila prisotna pri nekaj sprejemih stanovalcev v dom, vendar se zaradi pomanjkanja časa takrat nisem podrobno seznanila, kakšno pomoč konkretno nudi domsko osebje stanovalcu in kako uresničujejo cilje, zapisane v individualnem načrtu.

Tako sem po študijski praksi nadaljevala prostovoljno delo, kar je pripomoglo, da sem začela razmišljati, kakšne podpore pa so pravzaprav deležni stanovalci, ki pridejo v dom ter kdo in kako jim sploh pomagajo pri vključevanju v domsko življenje.

V diplomski nalogi so me tako zanimali pomen institucionalnega varstva za stare ljudi ter prihod starih ljudi v dom – njihovi občutki, strahovi, dvomi, pričakovanja. Pomembno mi je bilo tudi izpostaviti vlogo socialnega dela v domovih za stare, ter poizvedeti o individualnem načrtu. Zanimalo me je, kaj konkretno so stanovalci pričakovali od osebja, kdo jim je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagal in kako ocenjujejo to pomoč. Osredotočila sem se tudi na socialne mreže stanovalcev – količina prijateljev v domačem okolju in zdaj v domu, ohranjanje stikov z znanci in prijatelji od doma ter stiki s svojci. Raziskavo, ki je bila kvalitativna, sem opravila v Domu starejših občanov Tezno ter Domu dr. Jožeta Potrča, enota Slovenska Bistrica, pri tem pa sem opravila osem intervjujev, s katerimi sem dobila potrebne podatke.

Namen diplomske naloge je na podlagi prebrane literature in izpeljane raziskave oblikovati ključne sklepe, kaj stanovalcem pri prihodu v dom za stare najbolj pomaga pri vključevanju v novo okolje. Pa tudi, kaj vse bi se še dalo izboljšati, da bi novim stanovalcem prehod iz domačega okolja v domsko okolje, čim bolj približali.

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1. Starost in staranje	1
1.2. Dolgotrajna oskrba	5
1.4. Prihod v dom za stare	12
1.5. Socialno delo v domovih za stare.....	16
1.6. Socialne mreže starejših ljudi.....	21
2. PROBLEM.....	25
3. METODOLOGIJA	28
3.1. Vrsta raziskave	28
3.2. Raziskovalni instrumenti in viri podatkov	28
3.3. Populacija in vzorčenje	28
3.4. Zbiranje podatkov.....	29
3.5. Obdelava in analiza podatkov	29
4. REZULTATI	31
4.1 Prihod v dom	31
4.2 Prehod iz domačega okolja v dom za stare.....	31
4.3 Mnenje stanovalcev o domovih za stare.....	32
4.4 Pričakovanja stanovalcev	33
4.5 Pomoč pri vključevanju v domsko življenje	33
4.6 Ocena pomoči osebj doma pri vključevanju v domsko življenje	34
4.7 Individualni načrt	34
4.8 Socialni stiki	34
4.9 Stiki z zunanjim svetom	35
4.10 Osamljenost.....	36
4.11 Aktivnost stanovalcev	36
4.12 Ocena vključitve v novo okolje.....	37
5. RAZPRAVA	41
6. SKLEPI	48
6. PREDLOGI.....	50
7. UPORABLJENA LITERATURA	52
8. PRILOGE	56
8.1 Dodatek 1: Smernice za intervju	56
8.2 Dodatek 2: Intervjuji	57
8.3 Dodatek 3: Kodiranje	69
8.4 Dodatek 4: Ureditev pojmov	81

8.5 Dodatek 5: Definiranje pojmov	87
8.6 Dodatek 6: Obrazec za individualni načrt obravnave (Dom dr. Jožeta Potrča, enota Slovenska Bistrica)	90

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. Starost in staranje

Starost doleti vsakogar, zato Milošević Arnold (2003: 4) pravi, da: »Starost ljudje različno doživljamo. Dejstvo je, da staranje vsakomur prej ali slej prinaša določene izgube na pomembnih življenjskih področjih. Od sposobnosti posameznika, da se prilagodi tem izgubam in njegovih reakcijah nanje, je v veliki meri odvisna kakovost njegovega življenja v starosti«. Demografski trendi kažejo intenzivno staranje prebivalstva in posledično naraščanje števila starejših ljudi v populaciji. Filipovič Hrast in drugi (2010: 5) to družbo imenujejo »dolgoživa družba«.

Dragoš (2000a: 293) pravi, da staranje vidi predvsem v normalnem biološkem dogajanju, saj je staranje značilno za vsako živo bitje. Opredeljuje ga kot kompleksen biološki, kulturni, ekonomski, socialni in fenomenološki pojav, kjer pa je biološki vidik najbolj viden, saj gre za fizično stanje staranja človeka že od vsega začetka. V svojem delu (2000a) se tudi sprašuje, kaj je sploh lastnost staranja, da lahko s to besedo označimo ljudi in tudi stvari. Pri tem ugotovi, da je »staro« tisto, kar je bilo nekoč v drugačni uporabi, kot je zdaj v sedanjosti. Starost je tudi sama po sebi različna, saj če že med seboj primerjamo zgodnje, srednje in pozno starost oziroma starostno obdobje človeka, se potrebe človeka v različnih obdobjih zelo razlikujejo.

Ramovš (2003: 92) navaja tudi naslednje potrebe, značilne za starost:

- potreba po osebnem medčloveškem odnosu,
- potreba po predajanju svojih življenjskih izkušenj in spoznanj drugim generacijam, ki prihajajo za njo,
- eksistencialna potreba, da človek enako smiselno doživlja starost, kot je doživljal mladost in srednja leta.

Z izrazom demografsko staranje poimenujemo proces, v katerem se spreminja starostna sestava prebivalstva, in sicer tako, da se povečuje delež starih ljudi. Dolgo so demografi med stare ljudi uvrščali osebe, stare nad 60 let, a so zaradi podaljševanja življenjske in delovne dobe, to starost dvignili na 65 let. Ta starost sovпада tudi z upokojitvijo, torej prenehanjem ekonomsko aktivnega življenja (Šircelj, 2009: 16). V starosti človek dozori do polne človeške uresničitve. Materialno področje in skrb zanjo, prepušča naslednji generaciji. Z že omenjeno upokojitvijo pa se staremu človeku odpre novo poglavje življenja in nove možnosti, saj ima

tako več svobode, časa za nove izzive in hobije, ki jih je prej zanemarjal. Upokojenci tudi nimajo nič manj razgibanega življenja, kot so ga imeli pred tem, ko so bili aktivni v mladih in srednjih letih. V starosti se človek prav tako zaveda, da je čas, da svoja življenjska spoznanja oziroma znanja in izkušnje predaja soljudem in mlajšim generacijam (Ramovš 2003: 68).

Ramovš (2003) v svojem delu opisuje tudi razlike med starostjo. Tako poznamo:

- Kronološko starost, ki jo pokaže rojstni datum. Na to nima človek nikakršnega vpliva, saj je to starost, ki je določena z rojstvom.
- Funkcionalno starost, ki se kaže v tem, koliko človek zmore samostojno opravljati temeljna življenjska opravila in koliko je zdrav.
- Doživljajsko starost, ki se kaže v tem, kako človek sprejema in doživlja svojo trenutno starost. Če je človek zdrav in se dobro počuti v svoji koži, se bo to odražalo tudi na zunaj.

Pri omembi številke glede starosti, torej kronološka starost, pa se deli na (Ramovš, 2003: 75):

- Zgodnje starostno obdobje od 66. do 75. let – V tem času se človek privaja na upokojensko življenje, pa tudi zdravje mu še služi. Tako lahko živi še zelo dejavno in se ukvarja z raznimi aktivnostmi, ki ga veselijo.
- Srednje starostno obdobje od 76. do 85. let – Pri teh letih začnejo tudi upadati moči in zdravje. Izgubi prav tako veliko vrstnikov in v velikih primerih tudi moža oziroma ženo.
- Pozno starostno obdobje po 86. letu starosti – Takrat v veliki meri star človek potrebuje pomoč mlajših generacij ali pa institucionalno oskrbo.

Prebivalstvo Slovenije se je pričelo starati na prehodu iz 19. v 20. stoletje. Po letu 1890 se je začela rodnost zmanjševati, posledično pa tudi delež mladih. Do srede osemdesetih let 20. stoletja je delež starih ljudi naraščal nekoliko počasneje, nato pa zaradi dviga življenjskega standarda in dviga pričakovane življenjske dobe 70 let, naraščal vedno hitreje. Od leta 2003, ko je delež starih oseb bil že višji od deleža mladih, pa se nadaljnje razlike le še povečujejo (Širčelj, 2009: 22). Po aktualnih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je na dan 1. 1. 2018, v Sloveniji bilo 2.066.880 prebivalcev. Od tega je 15,0 % prebivalcev starih 0-14 let, medtem ko je delež prebivalcev, starih nad 65 let ali več, 19,4 %. Podatki o tako velikem deležu starih oseb nad 65 let kažejo, da je Slovenija populacijsko stara družba. O tem, da je družba »stara« lahko govorimo, ko je odstotek prebivalstva nad 65 let višji od 7 % (Statistični urad Republike Slovenije, b. d.). Najhitreje se povečujeta delež in število prebivalcev, starih

85 let in več. V Sloveniji jih je bilo leta 1989 nekaj manj kot 15.000 (0,7 % vsega prebivalstva); do leta 2009 pa se je njihovo število več kot podvojilo (30.369); leta 2029 naj bi jih bilo po projekcijah 66.478, leta 2059 pa že 136.720. »V bližnji preteklosti so bili v Sloveniji precej redki posamezniki, ki so doživeli zelo visoko starost. Kasneje, z napredkom medicine oziroma temeljne zdravstvene oskrbe in obvladovanja mnogih bolezni ter z izboljšanjem prehrane in sploh načina življenja, pa so bili dani pogoji za daljšo življenjsko dobo in s tem za povečanje števila in deleža starejših tudi pri nas« (Vertot, 2010: 14).

Staranje prebivalstva je proces, v katerem se spreminja starostna sestava prebivalstva tako, da se povečuje delež starih ljudi. Šircelj (2009: 18) pravi, da je vzrokov za staranje prebivalstva več. Prvi vzrok je podaljševanje življenjske dobe oziroma zmanjševanje umrljivosti. Poleg tega na staranje prebivalstva vpliva tudi odseljevanje ljudi. Ramovš, Kladnik in Knific (1992: 27), pravijo, da: »Čeprav ljudje starost doživljamo predvsem kot stanje, ki se konča s smrtjo, je v resnici starost tudi čas ugodnih priložnosti za človeška dogajanja, ki so osebno in družbeno nenadomestljivo pomembna, opraviti pa jih je mogoče samo v starosti«. Tako kot spodbujamo otroke, da živijo v pričakovanju, tako velja tudi za stare ljudi, naj se ne odrečejo pričakovanjem, kajti prav opuščanje pričakovanj povzroča pasivnost ter, da so stari ljudje manj aktivni in nejevoljni, s tem pa vse bolj potisnjeni na rob družbe (Ramovš, Kladnik, Knific, 1992).

V okolju starih ljudi se srečujemo tudi z ageizmom, ki je v osnovi podoben rasizmu ali seksizmu – rasizem je diskriminacija rasnih skupin, seksizem spolnih skupin, praviloma žensk, ageizem pa je diskriminacija starostnih skupin. Do njega pride z izločanjem starih oseb iz družbenega življenja, na primer pri prisilnem upokojevanju, ki ne temelji na moralnih, političnih ali ideoloških predsodkih, ampak na koledarski starosti. Starim ljudem je tako predpisana ena družbena vloga, ob tem pa se ne upošteva velikih razlik med starimi ljudmi, kot sem jih že opisala v razlikovanju starosti. (Pečjak, 2007: 95). Besedna zveza »biti star« ima danes pogosto slabšalen in ponižujoč pomen, ter lahko pusti hude posledice na čustvenem področju, saj je v starosti človek bolj občutljiv, ter ga določene stvari bolj prizadenejo. Zelo pogosti sta pri starih ljudeh tudi osamljenost in osama. Osamljenost se kaže v odsotnosti medčloveških vezi, saj človek je socialno bitje, ki za svoj obstoj potrebuje družbo sočloveka. Družba osamljenost neposredno povezuje s staranjem, vendar šele zadnjih dvajset let povezujemo to s socialno problematiko, in ugotavljamo, da ni značilna le za stare ljudi, temveč jo zasledimo v vseh življenjskih obdobjih človeka, čeprav je v starosti najbolj opazno (Mali, 2008: 183).

Ramovš (2003: 48) pravi, da je v starosti pomembna tudi skrb za ohranjanje in krepitev zdravja ter denarna preskrbljenost. Prav tako pa je poleg tega potrebno poskrbeti tudi za višje človeške skrbi oziroma potrebe. Tako je treba skrbeti za ohranjanje človekove svobode in samostojnosti odločanja; skrbeti za ohranjanje in tudi krepitev medčloveških stikov z drugimi ljudmi, ki so nam blizu, bodisi so to svojci ali pa prijatelji, samo, da je zadovoljena človekova potreba po socialnih stikih. Veliko vlogo imajo tudi medgeneracijski odnosi starih oseb z mlajšimi generacijami. Pri tem gre za prenašanje izkušenj in znanj. Pomembna je tudi skrb za učenje in ustvarjalnost, dokler človek le zmore, v skladu z njegovimi zmožnostmi. Človek pa se mora tudi v starosti zavedati vrednosti in smisla svojega obstoja – v preteklosti in vse do sedanjosti.

Ramovš (2003: 227) tudi omenja naslednje posledice, ki jih prinaša staranje prebivalstva:

- Spreminja se struktura in vloga družine pri skrbi za stare ljudi. Po industrializaciji in urbanizaciji se je družina zmanjšala – postala je dvogeneracijska z malo otroki, zelo porastla je tudi zaposlenost žensk. Ob službi tako otroci nimajo časa skrbeti še za svoje starše, pa tudi malo starih ljudi živi s svojimi otroki in vnuki. Večinoma se starostniki za to tudi odločajo za odhod v institucijo.
- Spreminjajo se razmerja med spoloma glede starosti in skrbi za stare ljudi. Veča se življenjska doba žensk v primerjavi z moškimi, tako ženske v povprečju živijo dlje kot moški. Zato so tudi ženske s problemi staranja bolj obremenjene kakor moški.
- Mnogi stari ljudje živijo sami, veliko jih je na starost osamljenih. Tako ostaja veliko starih ljudi samih, povsem brez pomoči, saj se mladi ljudje selijo v bolj urbana okolja bližje mestom.
- Skrb za zdravje in samostojno življenje v starosti. Star človek mora stremeti k temu, da svojo samostojnost ohranja dokler jo le lahko. Pri tem mora skrbeti tudi za zdravje, da bo lahko čim dlje živel aktivno življenje. Dandanes je v razvitem svetu stara populacija vedno bolj vitalna, med te razvite države štejemo tudi Slovenijo, saj pri nas starostniki predvsem na podlagi povišanega življenjskega standarda in izboljšanih zdravstvenih razmer, kot so bile v preteklosti, dočakajo visoko starost.
- Spreminja se razmerje med ekonomsko aktivnimi in vzdrževanimi člani populacije. Vzdrževana generacija so mladi, stari vsaj do 15 let, ko še niso delovno sposobni, ter stara generacija po upokojitvi, nekako od šestdesetega leta starosti naprej. Aktivni del prebivalstva pa so ljudje, ki so zaposleni. Razmerje med vzdrževanimi in ekonomsko aktivnimi ljudmi se bolj nagiba v smer, ko so vzdrževani člani družbe v večjem

številu. To pomeni, da morajo aktivni prebivalci delati in ustvariti čim več, da lahko zagotovijo zadovoljiv življenjski standard tudi vzdrževanemu delu prebivalstva. Razlog za to je predvsem naraščajoča populacija starih ljudi.

Mali (2008: 41-44) piše o treh teorijah staranja na področju gerontologije. Gre za biološke teorije staranja, ki govorijo o procesih staranja v samem organizmu in starostne spremembe. Psihološke teorije staranja razlagajo spremembe, ki so posledica staranja od rojstva do pozne starosti – gre za človekov kognitivni, osebnosti in socialni razvoj, spomin in druga področja v starosti. Sociološke teorije staranja so se razvijale hitro in posledica tega je nastanek socialne gerontologije. Omenjena veda se ukvarja z vplivi družbene strukture na stare ljudi, predvsem na njihovo osebno izkušnjo staranja.

1.2. Dolgotrajna oskrba

Mali (2009: 249 v Hlebec in Mali, 2013: 30) navaja, da se je razvoj storitev in programov za stare ljudi v Sloveniji pričel predvsem v zadnjih desetletjih. Gre za storitve pomoči starejšim osebam pri vsakodnevni dejavnosti in opravilih, ki jih ne zmorejo sami. Takšne oblike pomoči izvajajo tudi centri za socialno delo, domovi za stare, centri za pomoč na domu, pa tudi oskrbovana stanovanja. Ti delujejo v sklopu javnega sektorja. V zasebnem sektorju pa so oblike pomoči institucionalnega varstva in servisov pomoči na domu. V storitve se vse pogosteje vključujejo tudi nevladne in prostovoljne organizacije, kot so recimo društva upokojencev in razne skupine starih ljudi za samopomoč. Stari ljudje vse bolj uporabljajo storitve in programe, ki so jim na voljo, bodisi v javnem sektorju ali zasebnem. Filipovič Hrast in drugi (2014) pravijo, ko govorijo o oskrbi, da ne morejo mimo termina dolgotrajna oskrba. Dolgotrajna oskrba združuje področja zdravstva, stanovanja, sociale in druga področja. V zadnjih letih se veliko omenjata pojma oskrba starejših v skupnosti in dolgotrajna oskrba. Oba pojma sta med seboj tudi povezana. Dolgotrajna oskrba je pomemben del oskrbe starega človeka, čeprav Timonen (2008: 110 v Filipovič Hrast, idr., 2014) meni, da je dolgotrajna oskrba preveč usmerjena v zdravstvene in premalo v socialne vidike.

Demografske spremembe, s tem mislimo na staranje prebivalstva in posledično na organizacijo skrbi za stare, je izziv sodobnih družb. Prebivalstvo se izrazito stara, kar pomeni, da je potrebno spremeniti sistem in politike na področju socialne varnosti, zdravstva in druge. Za kakovostnejše življenje starih ljudi je ključen razvoj oskrbe v skupnosti, saj dandanes

težijo k zmanjševanju institucionalizacije. Tako ne spodbuja k odhodu starostnika v dom, temveč mu poskuša omogočiti čim daljše bivanje doma, v domačem okolju, ki ga je star človek navajen in ga pozna. Doma se star človek počuti sproščeno, in vse to vpliva tudi na njegovo zdravje in dobro počutje (Filipovič Hrast, idr., 2014: 7)

Starostniki, živeči v ruralnem okolju, se soočajo s problemom dostopnosti do pomoči, saj imajo zaradi svoje lokacije bivanja tako manj možnosti bližnje uporabe institucije, domov za stare, saj so domovi locirani predvsem v večjih mestih. Tako jim ne preostane drugega, kot da se odselijo daleč od domačega okolja in svojcev. Tudi socialna oskrba na domu in podobne skupnostne oblike, so jim manj dostopne, saj jim pogosto niso zagotovljene (Mali in Ovčar, 2010 v Hlebec, 2013: 29). Med storitvami v skupnosti so na Slovenskem najpomembnejši socialna oskrba na domu in zdravstvena nega v skupnosti. Prav tako pa je treba omeniti institucionalno oskrbo, saj so domovi za stare ponudnik celostne oskrbe starejših. Poleg storitve institucionalnega varstva pa so domovi danes pogosto tudi ponudniki storitev za oskrbo in pomoč starejšim na domu (Hlebec, 2011 v Filipovič Hrast, idr., 2014: 22-23). Eden od domov, Dom dr. Jožeta Potrča, enota Slovenska Bistrica, kjer sem raziskovala problematiko svoje diplomske naloge, prav tako nudi pomoč osebam na domu.

Stari ljudje se spominjajo preteklosti, ko so za onemogle ljudi v največji meri skrbeli ožji družinski člani. Danes je to redkeje, saj se sprememba kaže že pri tem, da so se družine prestrukturirale in stari ljudje v veliki meri ne živijo skupaj s svojimi otroki in vnuki. V primerih, ko pa še živijo dve ali tri generacije skupaj, je težava v organiziranju časa za pomoč starim ljudem, predvsem zaradi službe in drugih obveznosti. Ob tem se pojavljajo tudi razmišljanja starih ljudi, da so mlajši generaciji v breme. Tako se morajo stari ljudje samostojno znajti v starosti, da preživijo ali si kako drugače najdejo pomoč (Ramovš, 2006a: 22). Velika večina ljudi pa svoja stara leta želi preživeti pri svoji družini. Kot že omenjeno, oviro pri tem predstavlja predvsem časovna omejenost družine. Stari ljudje pa morajo prav tako razumeti, da imajo njihovi otroci obveznosti s službo ter skrbjo za svoje otroke (Filipovič Hrast, Hlebec, Kavčič, Trbanc, Vezovnik, 2010: 87). Ramovš (2012: 9-10) kljub vsemu pravi, da danes se velika večina starih ljudi stara doma, v krogu družinskih članov. Ti skrbijo in jim nudijo vso oskrbo, ki jo potrebujejo. Pri starih ljudeh, ki pa bivajo v domovih za stare, je prav tako pomembna vloga družine oziroma svojcev, saj je kakovost njihovega bivanja in staranja v domu odvisna od dobrega sodelovanja svojcev. Če svojci sodelujejo z domom, prihajajo na obiske, dajo staremu človeku vedeti, da je še zmeraj ljubljen.

Za stare ljudi, ki bivajo v domačem okolju (velika večina starejših oseb nad 65 let), so storitve, ki bi jim olajšale življenje in omogočale samostojno, podaljšano bivanje doma, prav tako izjemnega pomena (Filipovič Hrast, Hlebec, Kavčič, Trbanc, Vezovnik, 2010: 89). Posledica tega je porast za zanimanje storitev pomoči na domu. Rant (2013) navaja, da je ena od strategij za uresničitev ciljev nacionalnega programa socialnega varstva za obdobje 2013-2020, ki se nanašajo na stare ljudi ta, da se poveča delež uporabnikov skupnostnih oblik pomoči in zmanjša delež uporabnikov institucionalnega varstva. Tudi Mali (2011: 59) pravi, da je največji problem na področju oskrbe pretirana institucionalizacija in pomanjkanje skupnostnih oblik pomoči. Za ljudi s podeželja to predstavlja težave, saj na voljo ni nobenih, posebej njim namenjenih storitev pomoči. V večjih mestih je na voljo več oblik pomoči, vendar je povpraševanje po njih zelo veliko.

Raziskave kažejo, da je za starejše ljudi skupnost bolj pomembna kot za ostale starostne skupine. Njihova večja navezanost na skupnost izhaja iz daljšega bivanja v tej skupnosti, saj so pretežno vse življenje živeli na nekem območju. Imeli so tudi več prostega časa za preživljanje v tem okolju. Zato ne preseneča, da se večina starejših želi postarati v svoji skupnosti. To je povezano s fizičnim poznavanjem in privajenostjo lokalnemu prostoru, v katerem lahko starejši tudi v času, ko njihove moči upadajo, dobro obvladujejo svoje okolje, saj ga že poznajo skorajda do »potankosti« (Filipovič Hrast idr., 2014: 11). Ramovš (2003) pa meni: »Da so za kakovostno staranje potrebni naslednji pogoji: posameznik sam se mora na starost pripraviti; obenem pa mora civilna družba pripraviti sodobne socialne mreže za zadovoljevanje vseh človeških potreb na starost; država mora s primernimi ukrepi zagotoviti pogoje za pripravo posameznikov na kakovostno staranje in za ustvarjanje civilnih mrež za stare ljudi ter za sožitje generacij, sama pa zagotavljati pravico do osnovne materialne varnosti za vsakega starega človeka.«

Koprivnikar (2009: 11) pravi, da so institucije za stare ljudi v glavnem zasedene in ne nudijo toliko razpoložljivih mest, kot je povpraševanja, zato je glavni način za razbremenitev domov, razvoj še drugih storitev, kot so pomoč na daljavo, pomoč na domu in nega na domu, oskrbovana stanovanja itd. V domovih se prav tako pospešeno razvija storitev dnevnega varstva in je treba to storitev še naprej spodbujati. Pri tem gre za varstvo starostnika, ki ne zmore sam bivati doma. Vključen je v iste aktivnosti kot stanovalci doma, s to razliko, da po izteku varstva dom zapusti in se vrne v svoje domače okolje. Kot že omenjeno, je povpraševanje po institucionalni oskrbi in oskrbi na domu v zadnjih letih zelo povečano. Leta 2008 se je število oskrbovancev v primerjavi z letom poprej, povečalo skoraj za desetino.

Glede razlogov za odhod v dom, je v tem letu bila na prvem mestu starost stanovalcev, veliko pa jih je bilo tudi bolnih, ki so potrebovali zdravstveno nego (Vertot, 2010: 32). Hojnik Zupanc (1997: 129) povzame ugotovitve raziskav, kaj so razlogi starega človeka za prihod v dom za stare, in sicer veliko uporabnikov pride v dom za stare kar iz bolnišnice, saj potrebujejo zdravstveno nego in pomoč. Tako tudi nimajo kakšne druge možnosti in so primorani priti v dom. Stari ljudje spoznajo tudi, da jim že upadajo moči in niso več zmožni samostojno živeti, zato se tudi po posvetovanju s svojci odločijo za odhod v dom. Veliko starostnikov pa tudi samih izrazi željo po bivanju v domu.

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020 (2013) se nanaša na razvoj sistema socialnega varstva v navedenem obdobju. Zaradi spremenjenih demografskih razmer, kar ima za posledico naraščanje deleža starega prebivalstva, je »v socialnem in zdravstvenem sistemu močno izpostavljena problematika starejših. Po eni strani se starejši pogosto soočajo z nizkimi prihodki (pokojninami), zaradi česar je visoka tudi stopnja tveganja revščine pri starejših osebah, še posebej pri starejših osebah, ki živijo same, in še predvsem pri starejših ženskah, ki živijo same. Ob tem je pogosto slaba tudi socialna vključenost starejših oseb. Po drugi strani pa naraščanje starejše populacije (ki je v Republiki Sloveniji zelo izrazito) postavlja tako socialni kot zdravstveni sistem pred izziv povečanih potreb po storitvah dolgotrajne oskrbe in drugih starejšim prilagojenih storitvah, ki tem omogočajo oziroma lajšajo vsakodnevno življenje in vključevanje v okolje« (Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020, 2013).

Navedemo lahko, da s starostjo prihaja do številnih težav, povezanih z zdravjem, upadajo pa tudi psihične in fizične sposobnosti starih ljudi. Zaradi nezmožnosti skrbeti zase, star človek postane odvisen od drugih ljudi. Če človek nima nikogar, ki bi zanj skrbel v domačem okolju, ali pa je njegovo zdravstveno stanje slabo oziroma oseba ne zmore živeti samostojno, to privede tudi do odhoda v dom za stare (Hojnik Zupanc, 1999: 39).

Stari ljudje so v času svoje starosti kljub vsemu pri močeh, saj v razvitem svetu pomoč pri vsakdanjih opravilih potrebuje manj kot četrtna ljudi, starejših nad 60 let. Neodvisnost človeka od drugih pa spada tudi med vrednote, h katerim težijo starostniki. Ne želijo biti odvisni od drugih ljudi, v smislu, da bi moral kdorkoli drug poskrbeti zanje, saj želijo večino stvari postoriti sami. Prav zaradi tega ima starostnik težave s tem, da bi priznal, da je nemočen in onemogel, kadar začnejo upadati moči in poslabšanje zdravstvenega stanja (Ramovš, 2003: 113).

1.3. Institucionalno varstvo starih ljudi

Mali (v Hlebec, 2009: 99) podrobno opiše zgodovinski razvoj domov za stare, ki ga razdelimo v tri obdobja:

- Obdobje 1965-1990: Socialnogerontološki model domov za stare. Domovi so dobili status institucije, namenjene starim in predvsem bolnim ljudem. V domovih so vse bolj zaposlovali zdravstvene delavce vseh ravni izobrazbe. Socialni delavci so nato postopno začeli prihajati v domove v osemdesetih letih prejšnjega stoletja in začeli vnašati doktrino svojega področja, ki je bila drugačna od medicinske. Socialno delo je poudarjalo pomen medsebojnih odnosov, medsebojno sodelovanje stanovalcev, osebja in svojcev, usmerjanje na osebne probleme stanovalcev, izražanje čustev stanovalcev in njihovo avtonomijo.
- Obdobje 1991-2000: Bolnišnični model domov za stare. Kljub povečanemu deležu socialnih delavcev so se domovi razvili v medicinsko usmerjene institucije. Stanovalci, ki so prihajali v domove, so imeli vedno bolj kompleksne zdravstvene težave, kjer so potrebovali ustrezno zdravstveno nego.
- Obdobje po letu 2000: Prehod v socialni model domov za stare. Medicinski model so zamenjali individualni pristopi do posameznika. V tem obdobju se je tudi začelo že razvijati socialno delo v domovih za stare.

Današnje domove za stare so v Sloveniji v večji meri gradili po letu 1970, ko so imeli za cilj dvigniti strokovno raven oskrbe starih ljudi. Takrat je prevladoval model oskrbe za stare, ki je izhajal iz bolnišničnega modela (Ramovš, 2006a: 22).

»Osnovna dejavnost domov je izvajanje institucionalnega varstva za starejše. Zakon o socialnem varstvu jo uvršča v javno službo ter opredeljuje kot obliko socialnovarstvene storitve, ki je namenjena odpravljanju osebnih stisk in težav starejših od 65 let in drugih oseb, ki zaradi starosti, bolezni ali drugih razlogov ne morejo živeti doma. Institucionalno varstvo po zakonu obsega vse oblike pomoči v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki, s katerimi se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti bivanje, organizirana prehrana, varstvo ter zdravstveno varstvo« (Skupnost socialnih zavodov Slovenije, b. d.).

Osnovne storitve, ki jih morajo domovi zagotavljati, obsegajo (Skupnost socialnih zavodov Slovenije, b. d.):

- bivanje oziroma namestitve v sobah,
- vzdrževanje prostorov in perila,
- organizirano in zdravstvenemu stanju primerna prehrana in tehnična oskrba,
- zdravstvena nega in rehabilitacija,
- osnovno zdravstveno in specialistično konziliarno dejavnost, ki jo v domovih izvajajo zdravstveni domovi ali zasebni zdravniki.

Flaker (1998: 242) in Mali (2008: 31) pravita, da življenje v institucijah se ne glede na funkcijo, ki jo opravljajo, spreminja. Institucije prav tako obstajajo, ne glede na odnos ljudi do institucij in vlogo institucij. Včasih so domovi za stare, starim ljudem zagotavljali le preživetje in ničesar več kot to, kasneje pa so domovi postali tudi eden izmed možnih prostorov, kjer bi človek rad živel v starosti. Institucija je prav tako prostor, kjer se ljudje med seboj srečujejo in si zaradi bivanja v istem prostoru morajo deliti prostore, dejavnosti, osebje in čas. Vsak dom za stare ima tudi svoj hišni red, ki ga je potrebno upoštevati pri bivanju v novem okolju. Delitev prostorov s sostanovalci tako zmanjšuje stopnjo zasebnosti, ki bi jo človek lahko imel, če bi živel še v domačem okolju (Hojnik Zupanc, 1999: 94 v Mali, 2006: 21). V sklopu tega lahko primerjamo domove za stare s konceptom totalnih institucij. Glavni cilj le teh je skrb za skupino ljudi, ki biva na določenem mestu, življenje teh stanovalcev pa regulira sistem pravil, v tem primeru hišni red doma. Goffmanova definicija totalnih institucij (Flaker, 1998: 20) pravi: »Vsi vidiki življenja v totalni ustanovi potekajo na istem kraju in pod isto oblastjo, vsaka faza dnevne aktivnosti poteka vpričo velikega števila ljudi, ki so enako obravnavani in od katerih zahtevajo, da skupaj delajo iste stvari. Za vse dejavnosti obstaja urnik, ki je vsiljen s strani uradnikov s sistemom eksplicitnih formuliranih opravil, razne vsiljene dejavnosti sestavljajo enoten racionalni načrt z namenom, da je zadovoljeno uradnim ciljem ustanove«. Številne študije (tudi v domovih za stare) so kritizirale značilnosti totalne institucije. »Študije, izvedene v domovih za stare, so prikazovale, da domovi za stare niso totalne institucije, ker ne vsebujejo vseh značilnosti le teh. Goffmanova definicija je za domove preveč »stroga« in preobširna. Toda pokazalo se je, da je tudi v domovih za stare močno prisotna diskriminacija starih ljudi in temu posledično zaničljivo obravnavanje starih ljudi, ki je sicer močno prisotno v družbi« (Bond, 1993: 218 v Mali, 2006: 23).

Institucijo sicer ustvarjajo posamezniki, a ni prilagojena posameznikovi osebnosti. Vsak posameznik vstopa v institucijo s posebnim delom samega sebe, ki je drugačen od že

napisanih pravil in zakonov institucije. Posameznik predstavlja celovitost in človeško plat življenja, zato posameznik ni človek v pravem pomenu besede, če je del institucije (Mali, 2006: 18). Slovenski tip domov se od zahodnoevropskega razlikuje po tem, da je oblikovan po enotnih merilih in standardih kot kombiniran tip doma, medtem ko pri zahodnoevropskem sistemu je poudarek na razlikovanju institucionalne pomoči po namenu (lahko gre za negovalne in stanovanjske domove), kakor tudi po lastništvu institucije (zasebna ali državna institucija). V slovenskih tipih domov, so stanovalci prostorsko povezani v isti stavbi (nanaša se na pokretne in nepokretne stanovalce). Kakovost bivanja je po vseh domovih po Sloveniji bolj ali manj enaka, saj so bivalni pogoji v domovih poenoteni na državni ravni (Hojnik Zupanc, 1999: 92 v Mali, 2006: 19). Hojnik Zupanc (1999: 94 v Mali, 2006: 20) nadaljuje: »Dom za stare ljudi lahko opredelimo kot družbeno institucijo, ki vključuje veliko ljudi, katerih vedenje uravnavajo norme in vloge, ki jih določajo administrativne strukture«.

Pri nas so domovi za stare ljudi v lasti države, ali pa so zasebni. Do nedavnega so v Sloveniji obstajali le državni domovi za stare ljudi, kasneje pa so se jim pridružili tudi zasebni domovi. Poleg domov za stare obstaja tudi nekaj socialnih zavodov za oskrbo in varstvo posebnih skupin ljudi vseh starosti (gre za duševno prizadete, invalide, slepe ljudi in podobno). Slovenski domovi so bili v začetku načrtovani za pokretne stare ljudi, ki so še pri močeh in so aktivni, nato pa je v dom začelo prihajati vedno več bolnih in onemoglih oseb, ki potrebujejo nego. Velja tudi omeniti, da se zelo majhno število stari ljudi iz doma za stare odseli nazaj v domače okolje, kjer so živeli prej. Glede na število onemoglih oseb v domu oziroma starostnikov z raznimi zdravstvenimi težavami kaže, da bodo domovi postali vse bolj negovalne ustanove (Ramovš, 2003: 313-315).

Zaradi svoje dolgoletne tradicije ljudje prepoznavajo institucionalno varstvo kot pomembno obliko oskrbe za človeka v starosti. Že po izteku druge svetovne vojne so se starejši ljudje spopadali z raznimi težavami. Spopadali so se z nizkim življenjskim standardom, neurejenim stanovanjskim vprašanjem in neurejenimi pravicami iz socialnega in pokojninskega zavarovanja. Naštete težave so rešili s tem, da so starostnike že takrat nameščali v institucije (Filipovič Hrast, idr., 2014: 23). Oskrba starih ljudi ne poteka toliko v sklopu družine, ampak je v Sloveniji močno institucionalizirana. V domovih za stare živi pet odstotkov starejših od 65 let (od leta 2009). Gre za kar velik delež starostnikov, ki na starost spremenijo okolje in se preselijo v dom. Pri nas so domovi v 75 % v državni lasti, drugo pa so zasebni domovi. Zasebni domovi izvajajo institucionalno varstvo na enak način in po istem programu kot javni

domovi, za svoje delo pa potrebujejo koncesijo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (Filipovič Hrast, idr., 2014).

Človek je že od rojstva povezan z različnimi institucijami, s katerimi se skozi vse življenje redno srečuje. V mlajših in srednjih letih se človek morda še tega ne zaveda, v starosti pa že spozna, da je nenehno vpet v delovanje različnih ustanov. V svojem življenju se starostniki v veliki meri srečajo tudi z institucijo, bodisi jim znanci ali prijatelji odidejo v dom in jih gredo obiskat, ali pa ne nazadnje tudi sami odidejo v dom za stare. Ljudje že z obiskom doma za stare dobijo o domu neko mnenje in spoznajo prednosti in slabosti institucije (Filipovič Hrast, idr., 2014: 127).

Petrovič (2006: 295) navaja, da je temeljna naloga domov za stare ljudi, nastanitev in oskrba starih oseb, ki zaradi starosti oziroma zdravstvenega stanja ne zmorejo živeti v domačem okolju. Tako našteva naslednje naloge doma:

- »V stalno, začasno in dnevno oskrbo sprejema osebe stare nad 65 let, ki zaradi starosti ali drugih okoliščin ne morejo ali ne želijo živeti sami oziroma v družini;
- zagotavlja nastanitev, prehrano in zdravstveno nego stanovalcem, ki jo potrebujejo;
- organizira oblike rehabilitacije, zaposlitve in resocializacije v obliki fizioterapije in delovne terapije;
- zagotavlja druge aktivnosti, ki ustrezajo potrebam stanovalcev;
- opravlja tudi druge naloge po programu socialnega varstva na ravni lokalne skupnosti in države«.

Hojnik Zupanc (1999: 96) opiše dom za stare kot prostor, kjer bivajo različni ljudje, povezani pa so z delitvijo skupnih prostorov. Prav tako imajo tudi skupne dejavnosti, ki jih ponuja dom ter možnost skupnega preživljanja prostega časa. Vsaka institucija ima tudi poseben sistem napisanih in nenapisanih pravil bivanja. Po eni strani tako institucija jasno opredeli ravnanje v domu, po drugi strani pa pravila izpadejo kot omejevanje svobode stanovalcem in zmanjšanje njihove stopnje zasebnosti.

1.4. Prihod v dom za stare

Pomemben pravni akt, ki ureja sprejem v dom, premestitev in odpust v socialnovarstvenih zavodih pri nas je Pravilnik o postopkih in uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva

(Uradni list Republike Slovenije, 2007). Veljaven je na področju zavodov v okviru javne mreže – domovi za stare, posebni socialni zavodi, varstveno-delovni centri in socialni zavodi za usposabljanje.

Pričakovanja stanovalcev do življenja v domu so odvisna od subjektivnega sveta posameznika, na katerega vplivajo tudi družbena pričakovanja do starosti. Stari ljudje oblikujejo odnos do institucije že pred vstopom v dom. Oblikujejo ga na podlagi družbeno predpisane vloge institucije in lastnih izkušenj z institucionalno obliko bivanja. (Mali, 2008: 172).

Vloga domov za stare v skupnosti je v slovenskem okolju premalo poudarjena in se ji nameni premalo pozornosti. Domovi niso samo pomembni zaradi institucionalnega varstva, so tudi osrednji centri za zagotavljanje celostne oskrbe starih ljudi. Tam poteka zdravstvena oskrba človeka in skrb za njegov socialni vidik življenja (Mali, 2012: 59 v Hlebec in Mali, 2013: 33). Stari ljudje, ki zaradi zdravstvenih, mentalnih ali socialnih stanj ne morejo živeti v svojih domovih ali pri sorodnikih, odhajajo v domove za starejše osebe. Namen domov ni samo zdravstvena nega uporabnikov, kot sem že omenila pred tem, temveč tudi omogočanje čim višje kakovosti življenja, ki je v takih razmerah še mogoča. Delavci se trudijo, da bi človeku zagotovili kvalitetno bivanje v pozni starosti življenja (Pečjak, 2007: 171).

Flaker in drugi (2008) pravijo, da odhod v dom ljudem povzroča stvarno grožnjo, saj je neizogibno dejstvo. Ljudje, ki so primorani iti v dom zaradi okoliščin, si v veliki meri ne želijo življenja v instituciji. Menijo, da je primeren čas za odhod v dom za stare takrat, ko resnično ne zmorejo več skrbeti zase in ko so v napoto svojcem. V primeru, ko še ne izpolnjujejo teh pogojev, bi se domu za stare radi izognili. Nemalokrat o namestitvi starega človeka v dom sprejmejo odločitev drugi ljudje, kot so na primer svojci, in ne starostniki sami. Za odhod v dom se odločajo iz različnih razlogov, tudi zaradi okoliščin v domačem okolju, ki jim onemogočajo bivanje doma. Ramovš (2003: 350) pa navaja, da je ravno ta prehod iz domačega okolja lastnega doma v dom za stare ljudi, za večino ena težjih sprememb, ki v življenju doletijo starega človeka. Institucije v starosti ljudje doživljajo kot »zadnjo postajo pred smrtjo«. To je tudi vzrok, da se bojijo iti v dom, saj je dom za stare povezan tudi z umiranjem ljudi. Poleg tega pa se star človek že zaradi svoje starosti vse težje prilagaja spremembam okolja. Potreben je učinkovit pristop, ki bi starostnikom omogočal lažji prehod in čim uspešnejše vživljanje v novo, neznano okolje.

Ljudje, ki pridejo v dom za stare, ga doživljajo kot zaprt svet, ločen od zunanjega sveta. Na življenje v domu se na začetku težko prilagajajo, zato je pri nekaterih stanovalcih mogoče opaziti proces mortifikacije. Stanovalci, ki so bili primorani iti v dom, pogosto tudi ne najdejo motivacije za življenje v domu. Pri tem jim na pomoč priskoči osebje doma, ki ima znanje ter izkušnje z novimi stanovalci, ter jih skuša spodbuditi, da se bolj aktivno vključi v domsko življenje. Osebje doma teži tudi h kakovostnemu bivanju vsakega posameznika v instituciji, zato jih tudi spodbujajo k samostojni skrbi zase, da ohranjajo samostojnost, dokler le lahko (Mali, 2006: 24). Prilagajanje institucionalnemu načinu življenja se ne zgodi čez noč, temveč je kar dolgotrajen proces. V začetnem obdobju bivanja v domu se mora star človek najprej sprijazniti, da je prišel v novo okolje, ki ni enako tistemu okolju lastnega doma. Gre za več sprememb, pravil in prilagoditev, ki jih mora sprejeti. Nekateri ljudje se v življenju težko prilagajajo na razne situacije, ne samo v starosti, temveč tudi v mlajših letih. Stari ljudje pa so bili vse svoje življenje navajeni bivati v okolju, ki jim je bil domač, nato pa so na stara leta primorani se prilagajati drugim, upoštevati pravila bivanja in živeti v isti instituciji z velikim številom ljudi. To prinaša različne odzive starostnikov – nekateri se zaprejo vase, drugi pa se že od začetka aktivno vključujejo v novo okolje. Za starega človeka je tako pomembno, da ima in ohranja stike z zunanjim svetom, z domačim okoljem, da se ne počuti ujet v instituciji. Največkrat imajo stanovalci stike s svojo družino oziroma svojci (Mali, 2008: 92-93).

Odločitev za odhod v dom za stare je eden izmed pomembnih dogodkov v življenju starega človeka. Zupančič (2004: 801) pravi, da je odhod v dom za stare za ženske celo tretji najpomembnejši dogodek v njihovem življenju. Bolj pomembna od tega sta le še odločitev za rojstvo otroka in ločitev od partnerja. Moški pa za razliko od žensk, doživljajo dom za stare kot peti najpomembnejši dogodek. Tako kot predhodno Flaker in drugi (2008), je tudi Zupančič (2004) navajal, da si stari ljudje ne želijo bivati v domu za stare.

Staranje v veliki meri spremljajo zdravstvene težave, od kroničnih stanj in bolezni, do invalidnosti oziroma nepokretnosti. Bolezni, s katerimi se soočajo starostniki, vplivajo tudi na motivacijo človeka in njega samega, saj se jim na neki način ne zdi več vredno vztrajati. Upadati jim začnejo tudi telesne moči, zato pa stari ljudje potrebujejo pomoč svojcev ali okolice. Od svojcev pa je odvisno, ali bodo poskrbeli za starega človeka, ali bo prepuščen sam sebi, ali pa mu bodo pomagali pri namestitvi v institucijo. Sami ob večjih zdravstvenih težavah niso sposobni skrbeti zase, saj potrebujejo zdravstveno nego, zato sčasoma pride do neizogibnega odhoda v dom (Čuk, 2011).

Stanovalci v domu se skušajo prilagajati domu, in je videti, kot da so z vsem zadovoljni. Ne ozirajo se toliko na svoje potrebe in želje, ampak se prilagodijo storitvam in pravilom doma. Mali (2006: 26) navaja, da je pogost stavek starega človeka: »Dom je za starega človeka edina možna rešitev«. Pomeni, da se starostniki zavedajo, da je bil odhod v dom ena od rešitev, da izboljša njegovo življenjsko situacijo ter so se sprijaznili s tem.

Pri sprejemanju odločitev o namestitvi starega človeka v institucionalno varstvo obstaja nevarnost, da odločitev o odhodu v dom sprejmejo svojci ali drugi strokovni delavci, ne pa star človek sam. Ravno zaradi tega, naj bi socialni delavec pri svojem delu ravnal etično in starim ljudem omogočil samostojno sprejemanje odločitve za odhod v dom, ter bil pozoren, da to ni odločitev drugih ljudi. Pomembno je, da se starega človeka, ki lahko še zavestno sprejema svoje odločitve, ne sili v institucije, če tega ne želi. Pri prehodu iz domačega okolja v institucijo, naj bi bile upoštevane tudi želje in potrebe starega človeka, ki jih sam lahko izrazi (Mali, 2008: 67). Pred preselitvijo v dom so nujni odprti in človeško čuteči pogovori med svojci in starim človekom o odhodu v dom ter načrtovanje preselitve in sožitja po preselitvi, prav tako pa pogovori obojih s socialno delavko iz doma, ogled doma, ipd. Ob preselitvi je pomembno, da ustanova novega stanovalca res lepo in z odprtimi rokami sprejme. Nato pa se mora – tako kažejo izkušnje – star človek dobro vživeti v prvih mesecih, sicer je ta možnost zamujena v njegovo škodo, pa tudi v škodo ustanove in svojcev, saj bodo vsi imeli z njim veliko več težav (Ramovš, 2003: 350). Mali (2006: 19) pravi, da največkrat starostniki pridejo v dom, kadar postanejo popolnoma odvisni od drugih ljudi, ter posledično zaradi zdravstvenega stanja niso sposobni več skrbeti zase in živeti v domačem okolju. V primeru, da človek živi sam, brez prisotnosti svojcev, pa je odhod v dom neizogiben. Zato je pomembno, da človeku v instituciji zadovoljijo potrebe, ki si jih kot posameznik ni zmožen zadovoljiti. Gre tudi za področje socialne in moralne pomoči, ne le za zdravstveno oskrbo.

Stanovalci si svoj prosti čas zapolnijo z dejavnostmi, ki jih ponuja dom. Na njih pa je, katerih dejavnosti se bodo udeleževali, glede na svoje zmožnosti, zdravstveno stanje in interese. Za aktivne in samostojne ljudi je na voljo velik nabor aktivnosti, za negibne, ki dneve preživljajo v postelji, pa zelo malo. Nepokretni ljudje se v novem okolju v večji meri težko znajdejo, saj nimajo ničesar, kaj bi jim dajalo smisel in s čim bi se zamotili. Dejavnosti doma so zelo učinkovit element domov za stare, saj ponujajo stanovalcem zaposlitev, krajšanje prostega časa, ukvarjanje in spoznavanje novih hobijev ter obenem tudi druženje (Mali 2006: 25). Institucijo za stare ustvarjajo stari posamezniki, vendar kljub temu ni prilagojena njihovi osebnosti. Vsak posameznik je edinstven, ter tako sestavlja in predstavlja institucijo. Ljudje v

domu so si med seboj na neki način tujci, ki si morajo deliti skupne prostore, obiskovati iste aktivnosti, sodelovati z osebjem in preživljati prosti čas (Mali, 2008: 175). Preselitev v dom za stare pomeni, da se mora stanovalac prilagoditi in sprejeti domski način življenja, sicer lahko pride do težav. Zaradi problematičnosti začetnega obdobja prilagajanja na življenje v instituciji in drugih značilnosti so domovi za stare postali zanimivi za raziskovanje skupnih značilnosti s totalnimi institucijami. (Kornhauser in Mali, 2013: 323)

Vsak človek ima neko predstavo o pomenu kakovostnega staranja, a vendar se le ta od človeka do človeka razlikuje. Za staranje je pomembno, da se človek nanjo pripravlja že v srednjih letih. Potrebno jo je le sprejeti kot še eno obdobje v človekovem življenju, čeprav se v marsičem razlikuje od mladosti in srednjih let. Človek se mora zavedati, da tudi starost ni nič manj smiselna od ostalih obdobj človeka, in jo lahko preživi aktivno, ob skrbi za krepitev zdravja, pa tudi ustvarjalno (Ramovš, 2003: 49).

1.5. Socialno delo v domovih za stare

O socialnem delu v domih za stare v preteklosti še ni veliko zapisano, je pa pri nas na tem področju veliko naredila Jana Mali, ki je napisala več knjig in člankov na to temo. Zato v nadaljevanju povzemam več njenih besedil.

Socialno delavci so v Sloveniji prisotni že od začetka nastanka socialnega dela kot stroke oziroma poklica, zato so pomembno vplivali na razvoj institucionalnega varstva. Socialni delavec v domu se srečuje s stanovalci doma v različnih fazah, kjer pa so naloge socialnega delavca precej raznolike, vendar pa so kljub vsemu medsebojno povezane. Mali (2008: 83-89) v svojem delu tudi opiše naloge in vloge socialnega delavca v posameznih fazah, v katerih pride star človek v stik z institucijo:

- Naloge socialnega delavca pred prihodom novega stanovalca v dom – urejanje formalnosti, povezanih s prihodom v dom. Gre za sodelovanje z bodočim stanovalcem in tudi njegovimi svojci, sodelovanje z drugimi strokovnjaki ter informiranje bodočega uporabnika z namenom čim boljše prilagoditve na novo življenjsko okolje.
- Naloge socialnega delavca v času bivanja stanovalca v domu – zagotavljanje optimalnih pogojev, da se stanovalac prilagodi v novo okolje. Prav tako tudi spodbujajo ohranjanje stikov z domačim okoljem. Pomembna je podpora in pomoč stanovalcu pri prilagajanju na domsko življenje. Ne sme pa se pozabiti tudi na svojce,

ki jih je potrebno vključiti in z njimi sodelovati. Gre tudi za informiranje in svetovanje stanovalcem in njihovim svojcem.

- Naloge socialnega delavca ob odhodu stanovalca iz doma – pomoč in ureditev vsega, kar je potrebno v zvezi s formalnostmi prenehanja življenja v domu.
- Naloge socialnega delavca za zagotavljanje dobre klime v domu - zagotavljanje dobrih odnosov med vsemi sistemi, ki se v domovih prepletajo, medsebojno srečujejo in povezujejo.
- Naloge socialnega delavca pri spremljanju domskega življenja stanovalcev – socialni delavec poskrbi za vključitev stanovalca v novo okolje in mu predstavi institucijo. Vse kar socialni delavec naredi, soustvarja skupaj z uporabnikom.

Zanimanje za socialno delo s starimi je naraslo predvsem v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja. Mali (2008: 60) navaja Koskinena, ki med vzroki za to ugotavlja, da so stari ljudje zaradi demografskega porasta deleža starega prebivalstva, postali pomembna družbena skupina. Pred tem se zaradi ne tako visoke pričakovane življenjske dobe, ni pisalo o socialnem delu s starimi. Socialno delo se je tako začelo podrobneje ukvarjati z razvojem politike upokojevanja, socialnih in zdravstvenih služb, socialno gerontologijo in drugimi področji, ki zadevajo staro populacijo ljudi. Posledično se je socialno delo vse bolj specializiralo za delo s starimi ljudmi. Pri tem delu je potrebna oziroma nujna kompetentnost, da ima socialni delavec znanja o starosti in zna ravnati pri starostnih spremembah (Mali, 2013: 57-58). Delo socialnih delavcev v domovih omejuje pravilnik o sprejemu stanovalcev, ki določa delo po upravnem postopku. Hkrati pa opazimo veliko kreativnosti in usmerjenosti socialnih delavcev na nova področja. Zadnja leta se socialne delavke v domovih povezujejo tudi v okviru skupnosti socialnih zavodov Slovenije. To jim omogoča spremljanje novih konceptov strokovnega dela, spoznavanje rezultatov raziskav s tega področja in izmenjavo informacij o dobri praksi (Milošević Arnold, v: Leskošek in Zaviršek, 2006: 276). Mali (2013: 325 v Kornhauser in Mali, 2013) tudi lepo opiše vlogo socialnega delavca v domovih za stare, saj pravi, da je socialna delavka sopotnik starega človeka od njegovega prvega stika z institucijo (že pred prihodom v dom), popelje ga v institucionalno življenje in ga spremlja v času bivanja v domu, navzoča je ob koncu stika stanovalca z domom oziroma ob njegovem odhodu iz doma. Ima vlogo mediatorja, zagovornika, usklajevalca zahtev in potreb oziroma ciljev stanovalcev in osebja doma. Vzpostavi tudi stik z bodočim stanovalcem, po potrebi s svojci ali drugimi člani socialnega okolja starega človeka.

Naloga socialnega delavca je vzpostaviti delovni odnos z družino, kar pomeni, da gre za skupno raziskovanje problemov družine in soustvarjanje rešitev. Pomembno pri tem je ustvarjanje izvirnega delovnega projekta pomoči, pa bodisi gre za načrt za nadaljevanje življenja starega človeka v okviru oziroma okolju družine, za možnost prejemanja storitve pomoči na domu ali pa za pripravo starega človeka na selitev v dom za stare ljudi. Treba se je zavzemati, da se ohranjajo družinske vezi, saj so svojci velika podpora staremu človeku, za socialnega delavca pa vir informacij o starem človeku (Čaćinović Vogrinčič, 2006: 97). Socialni delavec tudi sam razišče razloge za odločitev bodočega stanovalca pri odhodu v dom, da preveri, ali je bila ta odločitev resnično samostojna oziroma samovoljna, ali pa so na to vplivali drugi ljudje, kot so na primer svojci. Velikokrat svojci ne upoštevajo mnenja starega človeka, in ga po svoji volji zaradi pomanjkanja časa zanj in otepanja skrbi, želijo preseliti v dom, kljub temu, da posameznik tega ne želi in bi raje ostal v domačem okolju. Socialni delavec tako razišče, ali je stanovalec res prostovoljno pripravljen na odhod v dom (Mali, 2008: 85).

Koskinen (1997, v Mali, 2008: 64) opredeli specifičnost socialnega dela s starimi ljudmi, in navaja znanja, ki jih socialni delavci pri tem potrebujejo: »Gre za znanja o procesu staranja, o socialni politiki do starih ljudi, o različnih praktičnih pristopih in metodah. Potrebujejo tudi razne strokovne spretnosti – sposobnost komuniciranja z ljudmi, sposobnost presojanja, sposobnost sodelovanja v multidisciplinarnih timih, povezovanja različnih generacij med seboj«.

Milošević Arnold (2003: 31) v svojem delu opisuje konkretne naloge socialnega delavca v domovih za stare.:

- pomoč ljudem pri reševanju njihovih problemov in razreševanje konfliktov,
- delo s sistemi, ki ljudem zagotovijo potrebne vire in storitve,
- povezovanje ljudi z ustreznimi storitvami, glede na njihove potrebe in želje.

Ne glede na usmerjenost institucije je vloga socialnega delavca ključna ob prihodu starega človeka v institucijo. Socialni delavec mu najprej predstavi institucijo, novo bivalno okolje in delovanje določene institucije. Stanovalec se najprej sreča s socialnim delavcem, nato pa spozna tudi druge strokovne delavce v domu. Socialni delavec se že pred namestitvijo stanovalca v dom seznani z njegovimi potrebami in navadami. Prav tako pa zanj skrbi tudi po prihodu, v času njegovega bivanja, saj mu je kadarkoli na voljo. Obenem pa tudi ne sme pozabiti na svojce, ki jih je potrebno vključiti v življenje starostnika kljub bivanju v instituciji.

Socialni delavec vseskozi tudi raziskuje vire in oblike pomoči v socialni mreži stanovalca (Mali, 2008). Čačinovič Vogrinčič in drugi (2005: 9) pravijo, da je »prva naloga socialnega delavca kot tudi drugih zaposlenih, da vzpostavijo odnos z uporabnikom in s tem pogovor, ki omogoča raziskovanje in sooblikovanje dobrih izidov«. S tem terminom sem se pogosto srečala v času študija in tudi v praksi. Vsa ravnanja socialnih delavcev so tako skupaj z uporabnikom in za uporabnika. Socialni delavec se pri svojem delu znajde v različnih situacijah, saj spozna ranljivost stare skupine ljudi, srečuje se z dementnimi osebami, z ljudmi v zelo pozni starosti, s starimi ljudmi s posebnimi potrebami in podobno.

V dom za stare se preseli veliko ljudi, ki ne morejo več skrbeti zase niti v smislu osnovnih življenjskih opravil, kot so hranjenje, umivanje in oblačenje. Že pri teh osnovah so odvisni od osebja doma in potrebujejo pomoč. Pri osebah, ki so še aktivne, v smislu samostojnosti, pa je pomembno tudi zanje, da še lahko veliko potreb zadovoljijo sami. Zato je tudi naloga osebja doma, da spodbuja samostojnost stanovalcev tudi do pozne starosti (Mali, 2006: 25). V občutljivem obdobju prihoda starega človeka v dom je predvsem pomembno, da se zna socialni delavec dobro vživeti v starega človeka. Socialni delavec bi tudi naj imel razumevanje za stresne učinke odhoda starega človeka v dom na ravni posameznika (pri stanovalcu) in na skupinski ravni (pri stanovalčevi družini, v njegovi socialni mreži). Star človek se mora prilagoditi na popolnoma nov, neznan način življenja, kar pa je dolgotrajen proces. Odvisno pa je tudi od posameznika, saj smo si ljudje med seboj različni, in nekateri se hitro adaptirajo v drugo okolje, drugi pa potrebujejo pri tem veliko več časa (Mali, 2008: 91).

V instituciji veljajo tudi svoja pravila, ki so zapisana v hišnem redu. Z njimi so stanovalci seznanjeni že ob prihodu v dom. Včasih pride tudi do kršitev hišnega reda, takrat pa socialni delavec poskuša tudi konstruktivno rešiti problem. Socialni delavec ima tako nalogo reševati konflikte in podobne situacije, do katerih lahko pride med bivanjem v domu (Mali, 2006: 25).

Milošević Arnold (1999: 17) navaja tudi spretnosti in znanja, ki jih morajo socialni delavci imeti za delo s starimi ljudmi. Pri tem gre za:

- » Razumevanje razvojnih faz staranja človeka,
- upoštevanje življenjskih izkušenj človeka in vlog, ki jih je v življenju imel,
- razumevanje doživljanja starosti pri starem človeku, ki ni vedno enako,
- ugotavljanje funkcionalnih sposobnosti,
- prepoznavanje potreb na področju duševnega zdravja in znakov depresije,
- poznavanje dinamike družinskega sistema,

- sposobnost govora v jeziku starega človeka,
- trdno prepričanje o neodvisnosti starih ljudi,
- problem smrti in umiranja,
- spoštovanje vloge religije in duhovnosti,
- prepričanje o krepitvi moči«.

V sodobnem socialnem delu je perspektiva moči paradigmatski premik, saj nas usmeri k iskanju virov in moči uporabnikov. Tako je na področju socialnega dela s starimi ljudmi eden temeljnih konceptov. V slovenskem okolju ga je kot sestavni del koncepta delovnega odnosa razvila Čačinovič Vogrinčič. Perspektiva moči pa od socialnega delavca zahteva, da spozna in vidi uporabnike na drugačen način, kar ima za posledico iskanje novih možnosti in priložnosti za posameznika. Gre za mobiliziranje uporabnikove moči, da bi le ta dosegel svoje želene cilje, in tako imel bolj kakovostno življenje, ki bo v skladu z njegovim konceptom kakovosti (Mali, 2008: 72). Lahko rečemo, da je delo s starimi ljudmi specifično, saj zajema konkretno delo, ne le druženja s starim človekom. Stari ljudje so na starost v veliki meri osamljeni, kar je že ena od nalog socialnega dela, da prepreči osamljenost. Prav tako je naloga tudi skrb za kakovost življenja starega človeka, da lahko živi dostojno življenje. Na to se lahko navezuje tudi pomoč staremu človeku pri vsakdanjih opravilih in podpora pri ohranjanju sposobnosti starih ljudi. Starostniku je treba pomagati tudi na način, da ga povezujemo z drugimi v njegovi socialni mreži ter vzpostavljamo nove vire za krepitev moči človeka (Mesec, 1999: 120-121). Novi stanovalci se v domsko življenje ne vživijo kar čez noč ali v zelo kratkem času, saj je to za njih le velika sprememba. Tako Ramovš (2003: 351) meni, da bi stari ljudje, ki pridejo v dom morali iti skozi »tečaj socialnega učenja za vživljanje v domu za stare ljudi«. To bi jim razbremenilo začetne strahove in pričakovanja, ter jih motivirali za življenje v domu. Svojem stanovalcev pa bi nudili tečaj za boljše razumevanje starega družinskega člana, ki ga je doletela sprememba.

Poleg vseh že naštetih del je osebje pri delu s stanovalci vpeto v emocionalno delo. To pri delu s starimi ljudmi niti ne preseneča, saj pomeni, da socialni delavec v delo prispeva tudi sam sebe in se tudi sam kot oseba razdaja za uporabnika. Socialni delavec tako ne opravlja dela le rutinsko kot pri kakšnih drugih poklicih, ampak se vsakemu stanovalcu kvalitetno posveti. Za takšno delo mora biti človek precej osebnostno zrel in imeti izkušnje pri delu z ljudmi. Če delavec teh pogojev ne izpolnjuje, se prav hitro lahko zgodi, da na delovnem mestu pregori, saj kot že omenjeno, vlaga v svoje delo velik del sebe (Mali, 2006: 25-26). Med naloge socialnih delavcev spadajo tudi omogočanje ljudem dostop do pomoči, dajatev in

storitev. Socialni delavec ima znanja o storitvah, tako da lahko stanovalcem svetuje in jim pomaga organizirati oziroma pridobiti storitev ali pomoč, ki jo potrebujejo ali pa so je po zakonu dolžni imeti (Milošević Arnold, 2000). Socialni delavec v domu sodeluje tudi z drugimi strokovnimi delavci, s katerimi se povezujejo v strokovni tim. Tega sestavljajo socialni delavec, zdravstveno osebje in rehabilitacijski terapevti. V okviru strokovnega tima, se oblikuje individualni načrt oskrbe za posameznega stanovalca. V načrtu strokovni delavci določijo kratkoročne in dolgoročne cilje oskrbe, načine, kako bodo to naredili oziroma uresničili ter pristope dela s stanovalcem. Naloga socialnega delavca pri tem je tudi, da ostalim sodelavcem v timu posreduje podatke o socialni preteklosti stanovalca, kar je prav tako pomembno, da spoznajo stanovalca in lažje določijo načrtovane potrebe stanovalca. Individualni načrt se vedno lahko dopolnjuje ali spreminja, vanj pa se redno zapisuje, kakšno je počutje stanovalca in kakšne so spremembe v doseganju ciljev (Mali, 2008: 95). Mali (2008) v svojem delu poudarja tudi krepitev moči, kar pomeni podpiranje posameznikov, družin in skupin ljudi, da odkrijejo svoje vire, ter jih razširijo okoli sebe. Pri tem delu se podpre osebo v skupnosti, in se posledično posega v družbo, z namenom vključiti posameznika v neko skupnost.

1.6. Socialne mreže starejših ljudi

Staranje človeka vpliva tudi na njegove socialne mreže, na izbiro ljudi, s katerimi se star človek druží, in način, kako to počne. Socialna mreže pa vplivajo tudi na človeka in staranje, tako da moramo poznati obseg socialnih vezi, njihove potenciale, kvalitete in učinke. Za ženske se predvideva, da so bolj spretné v iskanju in krepitevi socialnih mrež, medtem ko moški ne znajo mrežnih potencialov izkoristiti v takšni meri in so manj socialno spretni. (Dragoš 2000a: 293-305).

Pomemben kazalec socialne vključenosti starejših oseb je vpetost v medosebna omrežja. Če ima človek razširjeno socialno mrežo, potem ima tudi veliko socialnih stikov z drugimi, kar mu v starosti pomaga pri preprečevanju osamljenosti in zadovolji potrebo po druženju z drugimi ljudmi. Po podatkih ESS iz leta 2009, imajo starejši večinoma redko stike, kar pomeni nekajkrat na mesec ali manj, medtem ko imajo mladi te stike precej pogostejše (vsaj enkrat na teden ali več). To torej kaže na manjšo vpetost starejših v medosebna omrežja v primerjavi s preostalo populacijo (Filipovič Hrast, Hlebec, Kavčič, Trbanc, Vezovnik, 2010: 35).

V domovih za stare je življenje vseh stanovalcev omejeno le na en zaprt prostor. Velik pomen imajo za to socialne mreže starega človeka v domačem okolju. Potrebno je težiti k temu, da se socialne mreže zunaj okolja tudi ohranjajo, naj gre za pogovore po telefonu, odhode domov ali pa obiske svojcev, znancev in prijateljev. Stiki z nekom iz domačega okolja imajo za uporabnike velik pomen. So v veliko primerih tudi edini stik, ki ga imajo stanovalci z zunanjim okoljem (Mali, 2006: 24). Socialni odnosi se iz predhodnega obdobja pri starih ljudeh spreminjajo, in sicer tako glede količine stikov kot tudi glede kakovosti. Izgube sorodnikov in prijateljev presegajo s pridobivanjem drugih, novih socialnih odnosov oziroma posameznikov. Stari ljudje v domovih za stare občane imajo značilno ožjo socialno mrežo in poročajo o pogostejših izkušnjah osamljenosti v primerjavi s starimi ljudmi, ki živijo doma. Že res, da živijo v domu med velikim številom ljudi, vendar vsi ne navežejo veliko stikov z drugimi, in se družijo le zaradi sobivanja v istem prostoru. Stari ljudje nad 85 let prejmejo od drugih ljudi več pomoči, kot jim jo nudijo, kljub temu pa so nekateri stari posamezniki pomemben izvor socialne opore posameznikom iz iste in celo mlajših generacij (Zupančič, 2004: 792).

Hojnik Zupanc (1999: 99) tudi pravi, da so si stanovalci v instituciji med seboj tujci. Stike oziroma prijateljstva sklepajo na podlagi prejšnjih poznanstev ali pa se sklepajo na podlagi sobivanja v prostoru. Stanovalci pa navežejo stike z drugimi tudi na podlagi podobnih karakternih lastnosti, preteklosti in podobnih interesov. Za zagotavljanje dobrih odnosov med stanovalci, so pomembne tudi dejavnosti doma, kjer se med seboj družijo in krepijo socialne stike. Zraven stikov s sostanovalci star človek tudi potrebuje ljudi, na katere se lahko zanese, dobi podporo in z njimi ohranja stike. Pri tem so najpomembnejši ožji družinski člani oziroma svojci stanovalcev (otroci, partnerji, vnuki). Stari ljudje v domu pa ocenjujejo tudi pomembnost stikov z osebjem doma, čeprav niso z njimi v zelo poglobljenem odnosu, kot s svojci, jih vsakodnevno potrebuje. Po potrebi se lahko nanje obrnejo tudi, kadar je to potrebno, zato je pomembno, da se vzdržujejo socialne vezi z osebjem (Mali, 2008: 76).

Stari ljudje, ki živijo doma, ohranjajo socialne odnose na ugodnejši ravni predvsem zaradi vsakodnevnih stikov z različnimi bližnjimi (sosedji, znanci, sorodniki), vzajemne pomoči in vsakodnevne pozornosti, medtem ko so stari ljudje v domovih za stare v tovrstnih socialnih stikih omejeni, zato zanje skrbi osebje zlasti v formalnem smislu. Kljub navedenemu, bivanje v domu za stare starim ljudem omogoči dobro počutje, druženje s posamezniki iste generacije, tistim, ki so bili doma socialno izolirani omogoči možnosti za povečanje socialnih stikov in razvoj intimnejših medosebnih odnosov (Zupančič, 2004: 801).

Človek je od nekdaj družbeno bitje, zanj so medčloveški odnosi nekaj nujnega oziroma temeljnega, kar potrebuje za preživetje. Od rojstva pa do konca življenja je človeku potrebna vključenost v razmerja z drugimi ljudmi, bodisi z znanci ali prijatelji, poleg tega pa tudi bolj globoka povezanost z nekaj ljudmi, ki so človeku blizu, kot so svojci in bližnji prijatelji. Gre tudi za nematerialno socialno potrebo (Ramovš, 2003: 189).

Po Pečjaku (1998: 76) vsak posameznik živi v družbi, katera ga oblikuje vse od začetka življenje, torej rojstva do starosti, ki jo človek dočaka. Človek ima tudi potrebo po družbi in druženju z drugimi, saj je socialno bitje, in družba tudi oblikuje njegovo osebnost. Starostniki so pa iz družbe velikokrat tudi izločeni, kar ima za posledico osamljenost človeka. Včasih so bili starostniki najpomembnejši vir informacij in znanj drugim generacijam, danes pa se je pomen starih ljudi nekoliko zmanjšal. Zato so tudi starostniki odrinjeni na rob družbe, saj jih današnja družba ne ceni, kot je bilo to v preteklosti. Sčasoma tudi sami spoznajo, da niso zaželeni v družbi, zato se sami umikajo in zapirajo vase, s tem pa tudi izgubljajo socialne stike. Včasih so mlajše generacije prejemale znanje od starejših, danes pa se tudi to opušča, saj stari ljudje težko sledijo hitremu razvoju raznih tehnologij (Ramovš, 2006 b: 99).

Dragoš je napisal več člankov na temo socialnih mrež in socialnega kapitala. Za lažje razumevanje socialnega kapitala citiram njegove besede v celoti, saj tudi sam pravi, da je težava pri opredelitvi tega, kaj socialni kapital sploh pomeni. Dragoš (2002: 73-76) tako pravi: »Socialni kapital je dragocena dobrina zaradi svoje produktivnosti, na enak način kot druge oblike kapitala (naravni, denarni, proizvodni, blagovni...). Ima pa tudi štiri podobne lastnosti, kot druge kapitalske oblike. Prva lastnost je odnosnost, ki pomeni, da je potrebno socialni kapital razumeti kot družbeni odnos in ne kot stvar, torej v relacijah z drugimi ljudmi in skupinami. Brez teh relacij je socialni kapital zgolj »potencial«, ki ga velja razumeti hipotetično, ne pa kot nekaj, kar bi lahko »tičalo« v ljudeh in bi lahko vselej aktivirali. Druga lastnost je učinkovitost, ki kaže na bilanco med vložki in učinki, torej primerjavo razmerij ob začetku in koncu aktivacije socialnega kapitala. Tretja lastnost je manifestnost, ki pomeni sposobnost, da kapital samega sebe obnavlja, najbolj takrat, ko je viden in očiten navzven. Četrta lastnost socialnega kapitala je uspešnost, ki se nanaša na to, kaj z njim dosežemo«.

Značilnost Slovenije je majhna prostorska mobilnost, kar pomeni, da so ljudje vpeti v ista socialna omrežja vse svoje življenje in se le ta redko spreminjajo. Zato je tudi pomembno, da se star človek na starost pripravi in si razširi svojo socialno mrežo, saj obstaja tudi tveganje, da mu bodo socialna omrežja razpadla (Dragoš, 2000 b: 243). Nadalje Dragoš (2000 b: 251) pravi, da »Kvaliteta življenja na starost ni določena le z denarjem – bistveno je odvisna od

osebnih socialnih mrež in od splošnega socialnega kapitala. S tem pa na slovenskem nismo najboljše opremljeni«

2. PROBLEM

Raziskovala bom prehod starih ljudi od doma v institucijo, ker je prehod povezan s tveganji in vpliva na to, kako se stari ljudje integrirajo v domsko življenje. Ta prehod je za stare ljudi velika sprememba na različnih življenjskih področjih. Pri vključevanju v domsko okolje novi stanovalci potrebujejo (in pričakujejo) podporo in pomoč, ker obstaja tveganje, da se bo krepil občutek osamljenosti in izgube osebne socialne mreže. Zaradi pomanjkljive podpore pri integraciji so stari ljudje odmaknjeni, zaprti vase. Zanima me vloga različnega strokovnega osebja pri integraciji ter pomembnost individualnega načrta za vsakega uporabnika posebej.

Raziskovala bom v dveh domovih za stare. Osnovne podatke povzemam po spletnih straneh obeh domov. Dom starejših občanov Tezno (v nadaljevanju DSO Tezno) je javni socialno varstveni zavod, ki opravlja dejavnost institucionalnega varstva starejših, v neposredni bližini središča Maribora. Bivanje v Domu je namenjeno starejšim osebam nad 65 let, ki ne potrebujejo neposredne osebne pomoči, tistim z zmernimi starostnimi in zdravstvenimi težavami z manjšim obsegom potrebne neposredne osebne pomoči ter tudi tistim z najzahtevnejšimi starostnimi in zdravstvenimi težavami, kar terja stalno neposredno osebno pomoč. DSO Tezno lahko sprejme tudi do 208 stanovalcev ter ponuja bivanje v enoposteljnih in dvoposteljnih sobah s souporabo kopalnic, oziroma z lastno kopalnico oziroma sanitarijami. V vsakem nadstropju so skupni dnevni prostori opremljeni s čajno kuhinjo in televizijskim aparatom, kjer lahko stanovalci preživljajo svoj prosti čas.

V večjem delu doma stanovalci živijo in se družijo v gospodinjskih skupnostih. V gospodinjskih skupnostih stanovalci aktivno sodelujejo pri oblikovanju svojega vsakdana. Ker so skupine manjše, se med stanovalci spletejo pristnejši odnosi h katerim prispevajo prostočasne in terapevtske dejavnosti, ki so s strani zaposlenih ponujene čez ves dan. Vključujejo tudi sorodnike stanovalcev, s katerimi dom intenzivno sodeluje.

Z raznovrstnimi dejavnostmi želijo predstavniki in ostali zaposleni v domu krajšati in popestriti čas, ki ga preživljajo stanovalci v Domu starejših občanov Tezno. V domu se vsakodnevno odvijajo dejavnosti namenjene spodbujanju in navezovanju stikov med stanovalci in sklepanju prijateljstev ter preprečevanju izoliranosti in pasivnosti. Delujejo delavnice oziroma skupine za ročna dela, bralna ura, ustvarjalne delavnice, kuharska skupina, športna skupina, prav tako pa se stanovalci družijo pri bralnih urah, jutranji rekreaciji,

aktivnostih v naravi in v veliki domski knjižnici, kjer imajo na voljo ogromno knjig za izposajo.

Vsak mesec prav tako organizirajo tudi približno dve prireditvi z zunanjimi gosti. Te prireditve in zabavna srečanja so namenjena vsem stanovalcem doma. Vsebina prireditev je povezana z letnimi časi in prazniki. V proslavitev osebnih jubilejev vsak mesec pripravijo tudi praznovanje rojstnih dni, ki jim prav poseben čar daje nastop otrok iz Vrtca Tezno. Skozi vse leto pa se srečujejo na organiziranih prireditvah, praviloma z živo glasbo: piknik, pustovanje, praznovanje novega leta, praznovanja ob obletnici delovanja doma in drugih prilikah.

Dom dr. Jožeta Potrča se nahaja v Poljčanah, ima enoto v Slovenski Bistrici. Sodi med večje domove za starejše ljudi v Sloveniji. Ustanovljen je bil leta 1952 v nekdanji zgradbi okraja Poljčane. Enota Slovenska Bistrica deluje kot dislocirana enota poljčanskega doma, ki sprejme 124 stanovalcev. Arhitektura in notranja zasnova prostorov v enoti omogočata izvajanje modela gospodinjskih skupnosti, v katerih poskušajo stanovalcem zagotoviti življenje in druženje, čim bolj podobno tistemu, ki so se mu morali odreči zaradi prihoda v dom. Enota Slovenska Bistrica se nahaja ob robu blokovskega naselja, kjer je življenje zaradi številnih obiskov in sodelovanja z različnimi institucijami toliko bolj pestro in zanimivo. Poleg zdravstvene nege in oskrbe stanovalcem ponujajo številne dodatne programe in aktivnosti, ki so zanje velikega pomena, saj bistveno pripomorejo k njihovemu boljšemu počutju, kot so skupine starih ljudi za samopomoč, prostovoljno delo stanovalcev, različne skupine, kot so vinogradniška, zeliščarska, pohodniška, bralna; pevski zbor stanovalcev, plesna skupina stanovalcev, hodijo na izlete, prirejajo kulturne prireditve in nastope različnih društev, šol, vrtca, organizirajo terapijo z živalmi in vključujejo prostovoljce. Poleg celodnevne varstva enota nudi tudi možnost dnevnega varstva za 12 uporabnikov, občanom pa so na voljo tudi kosila z možnostjo razvoza na dom. Od leta 2013 izvajajo tudi socialnovarstveno storitev pomoč družini na domu. Število uporabnikov te oblike pomoči na domu se iz leta v leto večja.

V diplomski nalogi bom raziskala, kako se starostnik po prihodu vključuje v dom in kako domsko osebje poskrbi za njegovo vključitev. Raziskala bom, kako in v kolikšni meri se strokovni delavci držijo individualnega načrta, ki ga ob prihodu v dom sestavijo posebej za vsakega stanovalca.

Raziskovalna vprašanja so:

- Kakšni so prvi občutki, strahovi in tveganja starostnikov ob prihodu v dom?
- Kaj pričakujejo od osebja doma pri prihodu v dom in kako ocenjujejo dejansko pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje?
- V kolikšni meri se uresničujejo cilji individualnega načrta? Kdo poskrbi za to?
- Kako so se starostniki vključili v novo, domsko življenje in kaj je prispevalo k uspešnosti vključitve?
- Kdo jim je ob prilagajanju na »drugačno« okolje najbolj pomagal?

Z ugotovitvami raziskave bi bilo smiselno seznaniti tudi ostale domove po Sloveniji, saj v vsakem domu za stare se srečujejo z novimi uporabniki, ki jih morajo vključiti v domsko življenje. Prav tako bi jim rezultati te raziskave lahko pomagali razumeti, kaj starostnik ob prihodu v dom pričakuje od osebja doma, s kakšnimi občutki in dvomi vstopa v dom, ter kaj je njim pomagalo, da so se lažje vključili v domsko življenje. Tako bi dobili neki osebni pogled na prihod starega človeka v dom, skozi njegovo lastno izkušnjo.

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna in eksplorativna oziroma poizvedovalna. V teh raziskavah skušamo opredeliti osnovne značilnosti, jih definirati; lahko se zadovoljimo tudi le s kvalitativnimi besednimi opisi in pripovedmi. Značilnost te raziskave je tudi, da si ne prizadevamo proučiti celotne populacije ali reprezentativnega vzorca, ampak se omejimo na manjše število primerov (Mesec, 2009: 80).

3.2. Raziskovalni instrumenti in viri podatkov

Za pridobivanje podatkov sem uporabila polstrukturiran intervju, ki je potekal neposredno in individualno. Spraševanje je bilo delno standardizirano, saj sem imela pripravljen seznam tem in okvirna vprašanja, vrstni red in vsebino vprašanj pa sem prilagajala intervjuvancu. Opravila sem tudi intervju z osmimi stanovalci iz Doma dr. Jožeta Potrča, enota Slovenska Bistrica ter DSO Tezno. Prav tako pa sem opravila tudi intervju z eno socialno delavko, iz Doma dr. Jožeta Potrča, enota Slovenska Bistrica.

Smernice za intervju so v prilogi številka 1.

3.3. Populacija in vzorčenje

Populacijo predstavljajo vsi stari ljudje, ki v mesecu aprilu 2018 bivajo v Domu starejših občanov Tezno in domu Dr. Jožeta Potrča, enota Slovenska Bistrica, pa tudi ena socialna delavka. Vzorec je neslučajnostni in priročen. Socialni delavki sta izbrali stanovalce, ki v domu bivajo do največ tri mesece, so privolili v intervju in je njihovo zdravstveno stanje takšno, da je izvedba intervjuja mogoča.

Vzorec zajema 8 stanovalcev ter eno socialno delavko, ki je v tistem času bila pripravljena sodelovati in imela čas za to. Intervjuvala sem štiri stanovalce iz enega ter štiri stanovalce drugega doma. Gre za štiri osebe moškega in štiri osebe ženskega spola.

3.4. Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo v Domu starejših občanov Tezno, in sicer med 16. in 20. aprilom 2018; ter v Domu dr. Jožeta Potrča, enota Slovenska Bistrica, med 13. in 16. aprilom 2018. Pri razgovorih so sodelovali spraševanci posamezno, v svojih sobah ali pa v dnevnem prostoru. Vsakemu stanovalcu sem pred začetkom razložila namen intervjuja, povedala, da je intervju prav tako anonimen, ter vprašala za dovoljenje snemanja pogovora. Intervjuje sem opravljala sama.

Ocenjujem, da so bili vsi intervjuji opravljeni brez večjih motenj. Pri dveh stanovalcih je bil zraven prisoten še tudi sostanovalec, saj gre za dvoposteljno sobo, kjer je potekal intervju. Pri enem stanovalcu pa je šlo za štiriposteljno sobo, kjer sta bila prisotna dva sostanovalca.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Pridobljene podatke sem uredila in kvalitativno obdelala s pomočjo kodiranja. Odgovore stanovalcev sem posnela ter nato na podlagi posnetkov prepisala besedilo oziroma odgovore. Tako nisem po nepotrebnem izgubljala časa s pisanjem odgovorov, in je lahko intervju potekal bolj sproščeno ter tudi hitreje. Pri zapisu intervjujev sem uporabila pogovorno slovenščino, saj so stari ljudje govorili v narečjih.

Po zapisu intervjuja je sledilo odprto kodiranje in relevantnim delom besedila sem dopisala svoj pojem. Besedilo, ki sem ga analizirala, sem razčlenila na smiselno zaključene dele besedila ter jih oštevilčila. Dele besedila, ki za mojo temo niso relevantni pa sem izpustila. Pri odprtem kodiranju sem izbranim stavkom pripisala pojme. Nato sem pojme med seboj primerjala ter jih združila v širše kategorije. Pri tem smo zbrane in združene pojme podrobneje definirali. Celotna definicija pojmov je priložena tudi v prilogi.

Primer poteka obdelave podatkov:

- Izberemo relevantni del besedila, kateremu določimo enote kodiranja (označimo jih s poševnicami - /).

Vključila sem se na /delovno terapijo, tam imam tudi družbo/ prijateljic, s katerimi se tudi drugače družimo, ko je konec terapije. Pa tudi /družina pride pogosto na obisk/, tako da mi ni dolgčas.

- Vsako enoto kodiranja nato označimo z zaporedno številko.

/Vključila sem se na delovno terapijo, tam imam tudi družbo/ (1) prijateljic, s katerimi se tudi drugače družimo, ko je konec terapije. Pa tudi /svojci pridejo pogosto na obisk/ (2), tako da mi ni dolgčas.

- Enotam nato pripišemo pojme.

(1) Vključila sem se na delovno terapijo, tam imam tudi družbo → Delovna terapija, družba

(2) Svojci pridejo pogosto na obisk → obisk družine

- Nato pojme uredimo, jih zberemo ter združimo po istih kategorijah, ter kategorijam pripišemo ustrezne izjave

Prejšnji primer odgovora se je navezoval na vprašanje »Kdo oziroma kaj vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagalo?«, kateremu smo nato pripisali kategorije.

a) Sam

b) Obisk družine

- Definiramo pojme

Celotna ureditev pojmov ter definicija je dodana med priloge. V tem primeru se dotični kategoriji navezujeta le na že prej omenjeno vprašanje in odgovor. Kdo oziroma kaj vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagalo?

a) Sam

Pod ta pojem spadajo odgovori stanovalcev, ki so navajali, da so bili sami tisti, ki so prevzeli pobudo, da so se vključili. V večini primerov je bila ta njihova pobuda vključitev v razne aktivnosti, kjer so spoznali tudi druge stanovalce.

b) Obisk družine

V sklopu tega pojma, so stanovalci poudarili, da jim je obisk družine oziroma svojcev lajšal začetke bivanja v domu, saj so jih ti venomer spodbujali, da se vključijo v novo okolje ter imeli skrb za njih, kako jim je sedaj v domu.

4. REZULTATI

4.1 Prihod v dom

Intervjuvanci so kot razlog za odhod v dom navajali nezmožnost skrbeti zase, poleg tega pa so imeli svojci službene obveznosti (*Otroci so preobremenjeni s službo (6/14)*). Prav tako je nezmožnost skrbeti zase bila pogosto tudi posledica bolezni ali drugih zdravstvenih težav (*Zlomila sem si nogo (2/10); bila sem bolna pa sem potrebovala oskrbo noč in dan (5/13); Imel sem poškodbo noge in le ležal v postelji (7/15)*). Ena oseba je tudi povedala, da je v dom prišla naravnost iz bolnišnice, tako da ni imela druge izbire (*Sem padel in so me odpeljali v bolnišnico, iz bolnišnice pa kar sem (3/11)*). Stanovalci so tudi povedali, da so se sami odločili za dom, saj so po smrti partnerja ostali sami, ne želijo pa biti otrokom v breme (*Žena je umrla, otroci so na svojem, sam pa sem tudi težko doma, sem otrokom rekel, da bi šel v dom (1/09); sama sem se odločila, mož mi je umrl, kaj naj sama počnem doma (4/12); Mož mi je umrl, nisem želela biti v breme otrokom (8/16)*).

Torej lahko sklepamo, da velika večina stanovalcev v dom ni prišla ravno prostovoljno, ampak so bili v to primorani, bodisi zaradi okoliščin doma ali pa zdravstvenega stanja.

4.2 Prehod iz domačega okolja v dom za stare

Stanovalci različno doživljajo prehod iz domačega okolja v dom za stare. Nekateri so ob prihodu v dom navajali prijetne občutke (*Sem se veselila prihoda (4/22)*), drugi pa neprijetne (*Bila sem nekoliko nervozna, nisem vedela kaj pričakovati (2/19)*). Za večino je prihod v dom potekal v skladu s pričakovanji in so se nekako tudi sprijaznili, da druge »rešitve« ni (*Sem vedela, da moram iti v dom (2/19); vedela, da je to prava odločitev (5/24); Brez posebnih občutkov, vedel sem, da je to najboljša rešitev (7/26)*). Nekateri stanovalci so se že pred prihodom v dom pripravili in seznanili s sistemom življenja v domovih za stare (*To sem že vnaprej načrtoval in že od prej poznal dom (6/25)*).

Manjšina stanovalcev je bila brez strahu, saj so bili pripravljeni na to, da zamenjajo bivalno okolje (*Ničesar me ni bilo strah (1/18), (4/23)*). Strah se je predvsem navezoval na bodoče sostanovalce, s katerimi si bodo delili sobo (*Strah me je bilo, kakšno sostanovalko bom imela (2/20); da se s sostanovalci ne bi ujeli (7/27)*). Omenili so tudi strah pred domotožjem

(*Domotožje na začetku (5/24); strah pred domotožjem (8/29)*), saj so bili vse življenje navajeni živeti v svojem okolju, sedaj na stara leta pa morajo zapustiti to cono udobja, ter se prilagoditi novemu bivalnemu okolju. Stari ljudje le težka prilagodijo na novo bivalno okolje, nove sostanovalce, bivanje med tako množico neznanih ljudi. Vse to med drugim prinaša tudi stres. Intervjuvanci so tako imeli različne občutke ob tem prehodu, nekateri prijetne, ki so bili povezani z veseljem do novega okolja, drugi pa manj prijetne, saj niso vedeli, kaj pričakovati v novem okolju. Oseba, ki je bila pripeljana v dom naravnost iz bolnišnice, je tudi otožno povedala, da še ni pričakovala, da bo tako kmalu bila primorana iti v dom, ter ni bila niti malo pripravljena še na to (*Sem so me pripeljali iz bolnišnice, nisem imel veliko vpliva na to in nisem imel želje priti (3/21)*). Bilo pa je zanimivo tudi to, kako so stanovalci povedali, da so bili optimistični glede prihoda v dom, ter se niso prepustili negativizmu ter že pred prihodom obupali (*Nisem točno vedela kaj pričakovati, vendar sem bila optimistična (8/28)*).

4.3 Mnenje stanovalcev o domovih za stare

Stanovalci so v veliki meri pred prihodom v dom imeli nejasno mnenje o domovih, ker še niso imeli dovolj lastnih izkušenj, da bi lahko govorili o tem (*Nisem imela mnenja, razen negativnih mnenj drugih, želela sama videti, kako je v domu (2/32); Nisem sploh razmišljal o domu, mislil, da bom še dolgo lahko živel doma (3/34); Brez nekega mnenja, kar je treba, je treba (7/42)*). Tisti, ki so pa imeli že pred prihodom v dom dobro mnenje o domovih, so že v preteklosti imeli kak stik z domom, največkrat so koga obiskali (*Že preden sem prišel, sem imel dobro mnenje; večkrat že koga obiskal v domu in videl, da jim nič ne manjka (1/30); Sem že nekaj časa imela željo priti v dom, obiskovala sestro v domu (4/36); Dom sem poznal že prej, tukaj sem obiskoval brata (6/40)*). Manjšina stanovalcev je pred prihodom imela tudi slabše mnenje o domovih (*Prej sem se malo bala; večkrat videla v medijih, kako ravnajo s starimi v domu (5/38)*), za kar so bili v veliki meri odgovorni mediji, ki občasno tudi prikazujejo negativne plati posameznih domov. Tako lahko poudarimo, da mediji slabo vplivajo tako na domove same, kot tudi na stare ljudi, ki se morajo preseliti v dom. Mnenja stanovalcev po prihodu v dom pa so se popolnoma pri vseh spremenila v pozitivno smer, kar pomeni, da se stanovalci kljub vsem strahovom in dvomom, sedaj v domu počutijo dobro in so z bivanjem v domu zadovoljni (*Zdaj je dobro, vse mi je všeč (1/31); Super, dobim vso pomoč, imam družbo (2/33); Zdaj mi je dobro (3/35); Počutim odlično, nič mi ne manjka*

(4/37), *Zdaj mi je v redu, čeprav bi raje bil doma* (7/43)).

4.4 Pričakovanja stanovalcev

Stanovalci so ob prihodu v dom od osebja pričakovali, da jim bodo razložili pravila doma oziroma pravila novega bivalnega okolja, ter predstavili drugo osebje na oddelkih, da vedo, na koga se obrniti (*Da mi bodo razložili pravila doma, predstavili osebje* (1/46); *Povedali, kako potekajo stvari pri njih* (6/52)). Zanimale so jih tudi aktivnosti, katere ponuja dom (*Povedali, kakšne aktivnosti imajo, da se lahko vključim* (1/47); *Povedali za aktivnosti v domu* (4/50)). Stanovalcem, ki so v dom prišli zaradi različnih zdravstvenih težav, je bila predvsem pomembna nega in pomoč, da bodo čimprej okrevali (*Da mi bodo stali ob strani, če jih bom potrebovala* (2/48); *Da mi bodo pozdravili rano* (3/49); *Da bodo medicinske sestre poskrbele za mojo poškodbo, da bom čimprej lahko hodil* (7/53)). Izpostavili so tudi podporo in pomoč pri vključitvi v dom, da se bodo čim hitreje znašli v novem okolju (*Da mi bodo pomagali, da se privadim na dom in zamotim, da ne mislim na svoj pravi dom* (5/51); *Da me bodo nekako uvedli v dom, da se bom znašla* (8/54)).

4.5 Pomoč pri vključevanju v domsko življenje

Od osebja so intervjuvanci izpostavili socialne delavke in medicinske sestre (*One so ves čas skrbele zame* (2/57); *Sestre v domu bile vedno ob meni, ko sem jih rabil* (3/59), *Sestre so bile največkrat ob meni* (7/65)), saj so z njimi imeli največ stika in ga še dalje vsakodnevno ohranjajo (*Socialna delavka je bila prva, s katero sem se srečal, tudi zdaj se vedno obrnem na njo* (1/56); *Najbolj mi je pomagala socialna delavka* (4/60)). Obenem so jim pomagali tudi obiski družine oziroma svojcev (*Otroci so prišli na obisk in mi je bilo lažje* (2/58); *Svojci pridejo pogosto na obisk* (8/67)), ki so jim vlivali moč ter lajšali začetke bivanja v domu, da se niso počutili, kot da so sedaj v domu zapuščeni. Presenetilo me je, da se je iz veliko odgovorov dalo razbrati tudi, da se stanovalci zavedajo, da so za svojo vključitev tudi sami odgovorni (*Sama sem si najbolj pomagala* (4/61); *Sam sem se vključil v aktivnosti, da mi ni bil dolgčas* (6/63)). Torej, da so tudi sami bili tisti, ki so prevzeli pobudo, da so se vključili. Po mojem mnenju je to najpomembneje, saj se mora vsak stanovalec v največji meri sam aktivirati, da sploh ima željo, da kvalitetno sobiva v novem okolju. Osebje doma in svojci pa so pomembni ravno zaradi te vzpodbude, ki dajo stanovalcu dodaten zagon.

4.6 Ocena pomoči osebja doma pri vključevanju v domsko življenje

Stanovalci so bili enotnega mnenja, da so zadovoljni oziroma zelo zadovoljni s pomočjo osebja, pri pomoči in podpori pri vključevanju v domsko življenje (*Super, še več takšnih delavcev bi želel, kot je socialna delavka (1/68); Je bilo vse v redu (2/69); Sestre so bile v redu, vedno na voljo (3/70); Se potrudijo zate, nimam pripomb (4/71); Vsi so zelo v redu (5/72); Vsi so bili prijazni in vse povedali (7/74)*). To kaže, da so stanovalci bili zadovoljni s količino ponujene pomoči, ter da domsko osebje dobro opravlja svoje delo. Pri tem vprašanju pa so vendarle skoraj vsi odgovarjali bolj na kratko, saj morda niso želeli povedati kaj slabega o osebju, da le ti ne bi prišli do teh informacij.

4.7 Individualni načrt

Večina intervjuvancev je pritrdila, da so zapisali individualni načrt (*Smo zapisali stvari na list, sem podpisala (2/85)*). V večini je tudi socialna delavka bila tista, ki je pisala načrt, vendar so bili stanovalci s tem seznanjeni (*Socialna delavka veliko spraševala o preteklosti, stvari zapisovala na list (1/84); Socialna delavka je pisala (6/89)*). Dobili so tudi že dokončane individualne načrte v potrditev (*Pred kratkim dobila načrt za prebrat – Intervju 4; Smo zapisali, pa tudi prebrala sem ga (5/88)*). Povedali so, da jih socialna delavka večkrat pride tudi obiskat ter kaj vprašat, tudi o njihovih željah. Eden od stanovalcev je povedal, da ni bil pozoren, kaj so zapisovali (*Nekaj so zapisali, nisem bil pozoren kaj; socialna delavka večkrat kaj sprašuje in si zapisuje (3/86)*).

4.8 Socialni stiki

Stanovalci se v večini vsakodnevno družijo z ostalimi stanovalci doma in so med seboj prijatelji (*Sem se z veliko ljudmi spoprijateljila, se veliko družimo (4/106); Spoznala kar nekaj novih ljudi (5/108)*). Vendar več kot polovica stanovalcev pravi, da imajo sedaj v domu manj prijateljev, kot so jih imeli pred prihodom v dom (*Manj prijateljev kot prej (1/101), (2/103), (3/105), (6/111), (7/113)*). Doma so imeli prijatelje, sosede in znance, s katerimi so bili

povezani dolga leta in so se dodobra poznali, tukaj pa so morali ljudi najprej spoznati in navezati stike, kasneje je šele prišlo do prijateljstva (*S tremi sostanovalci se kar razumemo, z enim malo bolj (3/104)*). Vendar so stanovalci tudi povedali, da imajo nekateri celo več prijateljev tukaj kot prej doma (*Sedaj več prijateljev kot prej (4/107)*; *Jih je več kot prej (8/115)*). Pri tem so izpostavili tudi življenje na podežlju, kjer ni bilo toliko časa za druženje in sklepanje novih poznanstev (*Vesela, da sem spoznala toliko novih ljudi; doma na podežlju, tako da nisem imela veliko družbe (8/114)*). Ena oseba je povedala, da ne sklepa prijateljstev v domu, saj je raje sama (*Ne sklepam nekih prijateljstev (2/102)*). Prav tako se za kakršnokoli pomoč raje obrne ne strokovne delavce kot pa na sostanovalce (*Raje sem se obrnila na delavce kot pa na stanovalce, nisem se še tako privadila na življenje med toliko ljudmi (2/117)*). Tako lahko izpostavimo, da je večina intervjuvancev s prihodom v dom pridobila nove prijatelje.

Stanovalci si medsebojno tudi pomagajo v smislu dajanja in prejemanja pomoči, ter se lahko zanesejo na druge sostanovalce (*Vsak tukaj rad pomaga drugemu (1/116)*; *Pomagajo mi, kadar kaj potrebujem (3/118)*; *Se obrnem na stanovalce in mi pomagajo (6/122)*). Nekaj jih je izpostavilo tudi vlogo drugih uporabnikov doma pri vključitvi v domsko življenje, saj jim je bila pomembna odprtost stanovalcev, da so jih bili pripravljeni sprejeti v svojo družbo, posledično pa so se lažje privadili na bivanje v domu (*Veliko vlogo so imeli drugi stanovalci; prišla, da bi ob sebi imela več družbe in to sem tudi dobila (4/119)*).

4.9 Stiki z zunanjim svetom

Stanovalci se z znanci in prijatelji iz domačega okolja največkrat slišijo po telefonu, bodisi občasno ali večkrat (*Pokličem prijatelje po telefonu, to pa je tudi vse (1/125)*; *otroci posodijo telefon, da pokličem sosede (2/126)*; *Imam svoj telefon, večkrat koga pokličem (3/127)*; *Prosim medicinsko sestro, če mi posodi telefon, da koga pokličem (5/129)*). Nekaj jih je bilo deležno tudi obiska, ki so ga bili veseli (*Že imela dvakrat obisk (4/128)*; *Sosed prišel na obisk, sem ga bil vesel (7/131)*). Ena oseba tudi ne pogreša znancev od doma, saj so tukaj našli nove prijatelje, s katerimi se družijo (*Obiskali me še niso, telefona pa tudi nimam, da bi jih poklical; imam pa zdaj tukaj drugo družbo (6/130)*).

S svojci se stanovalci večkrat vidijo, kot pa slišijo po telefonu. Stanovalci dobijo obiske svojcev tudi večkrat na teden (*Me obiskujejo, ko imajo čas; vsaj enkrat na teden (1/133); Pridejo velikokrat na obisk, večkrat na teden (2/135); Otroci redno hodijo na obisk med vikendi (5/138)*). Izpostavili pa so tudi, da so v času bivanja v domu že tudi bili v domačem okolju pri otrocih (*Prejšnji vikend sem ravno bil doma pri njih (1/134); Pa tudi domov me odpeljejo (8/143)*). Nekateri stanovalci so povedali, da nimajo svojcev ali pa imajo tudi ti sami resne zdravstvene težave, in ne morejo na obisk (*Sestra doma nekje v Ljubljani in me zaradi njene bolezni tudi ne more obiskati (4/137)*).

4.10 Osamljenost

Polovica stanovalcev se ne počuti osamljenih, saj si skušajo vsak dan zapolniti z aktivnostmi in druženjem z ostalimi stanovalci (*Ne, si zapolnim vsak dan z aktivnostmi (1/144); Ne, nikoli; toliko ljudi, da človek ne more biti osamljen, če se le želi družiti (4/147); Niti ne (8/151)*). To me je po eni strani presenetilo, saj je bilo na temo osamljenosti v domu veliko zapisanega, po drugi strani pa razveselilo, da se tudi sami dejansko ne počutijo osamljenih.

Drugi so osamljeni, kadar so sami in imajo čas razmišljati o domu ter domačem okolju (*Malo že, ko razmišljam o domu, vendar mi tudi tukaj ni slabo (2/145); Ja, ravno zato, ker sem ves čas v sobi in ne grem nikamor (3/146); Ja in ne; ko sem v družbi ne mislim na to, ko pa sem sam, pa se mi zdi, da sem tukaj osamljen (7/150)*). Takrat dobijo željo po odhodu domov, ker se tukaj počutijo preveč same. Čeprav so te iste osebe tudi povedale, da se v domu dobro počutijo, občasno tudi pogrešajo dom, saj so na lastni dom le najbolj navezane. Stanovalci, ki pa imajo resnejše zdravstvene težave, ki jim tudi onemogočajo gibanje, se počutijo osamljeno ravno zaradi tega, ker nimajo posebne družbe, kjer bi se zamotili.

4.11 Aktivnost stanovalcev

Stanovalci so odgovarjali tudi na vprašanje, kako poteka njihov dan v domu. Stanovalci brez večjih zdravstvenih težav so aktivno opisali svoj dan v domu, kaj vse počnejo ter poudarili pomen aktivnosti, ki jih ponuja dom. Stanovalci, ki pa imajo razne zdravstvene težave, so bolj pasivni in se tudi ne morejo tako aktivno preživeti dneva (*Dneve preživljam v postelji (3/94)*).

Največkrat omenjene aktivnosti, ki se jih stanovalci udeležujejo so bile delovna terapija, kuharska skupina ter telovadba. Veliko so poudarjali tudi druženje, katerega imajo sedaj v domu na pretek, doma pa niso imeli toliko vsakdanjih stikov z drugimi ljudmi (*Klepet s stanovalkami, kava in aktivnosti doma (4/95); Vesel da sem tukaj našel tudi takšnega ljubitelja šaha (6/97); Grem na delovno terapijo, kjer se srečam z ostalimi ženskami (8/99)*).

4.12 Ocena vključitve v novo okolje

Večina intervjuvancev se je po svojem mnenju dobro vključila v domsko življenje in so zadovoljni (*Sem za zadovoljen z bivanjem tukaj (1/167); Zelo dobro, nič mi ne manjka (4/170); Dobro, ni bil problem se znati med toliko ljudmi (5/171); Dobro sem se vključil (6/172)*) , medtem, ko manjšina stanovalcev meni, da bi se lahko tudi bolje vključili v domsko življenje (*Lahko bi edino navezala malo več stikov (2/168); Nekako srednje, lahko bi bilo boljše (7/173)*).

Pri tem, kaj je njim osebno najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje, so stanovalci dajali zelo različne odgovore. Nekateri se sami zavedajo, da je bila njihova vztrajnost in volja, ključna za njihovo uspešno vključitev v domsko življenje (*Odgovoren je vsak sam; treba imeti željo in voljo za to (1/175); Sama sem imela to voljo, da bom nadaljevala svoje življenje tukaj (4/181); Sam sem se vključil, s tem, ko sem začel obiskovati aktivnosti, ter spoznal druge ljudi (6/185)*). Drugi tudi izpostavljajo celotno osebje doma, ki jim je nudilo podporo pri vključitvi (*V veliko pomoč je tudi osebje doma (1/176); Osebje doma mi je najbolj pomagalo (5/183)*) . Prav tako pa so jim pripomogli tudi svojci oziroma otroci s svojo podporo, da so dobili voljo, da se vključijo v domsko življenje (*Pa tudi moji otroci so pomagali (6/186)*).

Intervjuvala sem tudi socialno delavko, katera je opisala kako poskrbijo za stanovalce ob prihodu v dom. Tako je povedala, da se *delo s stanovalci prične že pred samim sprejemom, kjer bodočega stanovalca povabijo na svetovalni pogovor, kjer ga seznani s protokolom sprejema; uveljavljanjem pravic (oprostitvev plačila, dodatek za pomoč in postrežbo); urejanjem skrbništva, pooblaščenca, zakonitega zastopnika; cenikom storitev; dejavnostmi in aktivnostmi, ki potekajo v zavodu; vso potrebno dokumentacijo (9/189)*. Postopek sprejema v dom po besedah socialne delavke *poteka vsak na nekoliko drugačen način in gre za individualni dogodek. Najprej se opravi pogovor v pisarni socialne delavke, stanovalec podpiše dogovor o zagotavljanju storitve institucionalnega varstva. Prav tako se seznani s pravilnikom o hišnem redu (9/190)*. Naloge socialnega delavca po prihodu stanovalca v dom

so, da stanovalca pospremi v bivalno enoto in predstavi ostalim zaposlenim. Obenem pa ob sprejemu posreduje pridobljene informacije o stanovalcu vsem zaposlenim (9/191).

Socialni delavci so novim stanovalcem seveda kadarkoli na voljo; seznanijo stanovalca z življenjem in aktivnostmi v zavodu, s strokovnimi službami v zavodu, z zaposlenimi v bivalni enoti, s sostanovalcem in ostalimi stanovalci, s splošnimi veljavnimi predpisi. Nudijo tudi pomoč pri urejanju dokumentacije, pomoč pri prijavi začasnega ali stalnega prebivališča, pomoč pri vključevanju in prilagajanju na novo življenjsko okolje s spodbudo, da se vključuje v različne dejavnosti (9/192).

Za vsakega novo sprejetega stanovalca se pripravi individualni načrt in spremljanje ter evalviranje postavljenih ciljev. Gre tudi za spodbudo, da čim bolj sodeluje pri skrbi zase in ohranja samostojnost (9/193).

Prav tako pa socialni delavci tesno sodelujejo s svojci stanovalcev, saj se bivanje starostnika v domu tiče tudi njih. Tako se mesec dni po sprejemu organizirajo za svojce novih stanovalcev individualni sestanki, kjer se pogovarjajo o vtisih, ciljih in nadaljnjem sodelovanju (9/194).

Ob prihodu stanovalca v dom, se zanj zapiše tudi individualni načrt obravnave. (Pripravi se individualni načrt obravnave, na podlagi njegove življenjske zgodbe, skupaj z evalvacijo. Z obrazcem »Življenjska zgodba stanovalca« se bodoči stanovalec seznani že pred sprejemom. Na dan sprejema prinese s sabo izpolnjen omenjen obrazec ali mu ga pomaga izpolniti socialna delavka. Obrazec je sestavljen iz več sklopov vprašanj – dnevne aktivnosti, predstavitev življenja, prosti čas in interesi, pomembnejši dogodki v življenju, vrednote, želje za prihodnost (9/195)).

Strokovni delavci sestavijo individualni načrt, kjer pri sestavi prisluhnejo stanovalcu, njegovim željam in ciljem, ki jih ima v zvezi s socialnovarstvenimi storitvami. Pomembno načelo je pri tem načelo krepitve moči (9/196).

Po določenem preteku časa je potrebna tudi evalvacija ter sprotno spremljanje individualnega načrta. (V prvem mesecu po sprejemu stanovalca obiščejo vsi člani tima, ki v individualni načrt obravnave zapišejo ugotovljene potrebe stanovalca in postavijo kratkoročne cilje obravnave. Nato se člani tima: vodje organizacijskih enot, socialna delavka, delovna terapevtka in fizioterapevtka, sestanejo na sestanku strokovnega tima. Stanovalca z zapisanimi cilji seznanimo, stanovalec oz. njegov skrbnik lahko doda morebitne pripombe. Individualni načrt se po šestih mesecih evalvira (9/197)).

Pride pa tudi do primerov, kjer bodoči stanovalec ne more biti aktivno udeležen pri zapisovanju individualnega načrta obravnave. V tem primeru strokovni delavci postopajo drugače (*Sodelujemo z njegovim skrbnikom oziroma pooblaščenecem (9/198)*).

Pri vprašanju, kaj se socialni delavki zdi najbolj pomembno pri izdelavi individualnega načrta (da se seznani s preteklostjo stanovalke/stanovalca; da poskrbijo za to, da ohranja socialne mreže; da se seznani s potrebami stanovalca), je povedala, da je *pomembno vse od naštetega, da se stanovalec najlažje in najbolj kakovostno vključi (9/199)*.

Individualni načrt ima velik pomen tako za zaposlene, kot tudi za stanovalce pri vključevanju stanovanja v domsko življenje. (*Pomemben je za vzpostavitev skladnega odnosa med zaposlenimi in stanovalcem. V novem okolju lažje naveže primarne stike in se poveže z zaposlenimi. Igra tudi pomembno vlogo pri motiviranju stanovalca, izboljšanju njegovega biopsihosocialnega zdravja, zaupljivosti, zadovoljstvu, itd. (9/200)*).

Za individualnim načrtom stoji skupina osebja, različnih profilov, kateri ga sestavijo ter zanj skrbijo (*Za sestavo, izpeljavo in evalvacijo individualnega načrta je organiziran strokovni tim (socialni delavec kot koordinator individualnega načrtovanja, vodja organizacijske enote, delovna terapevtka in fizioterapevtka) (9/202)*).

Prav tako je individualni načrt potrebno spremljati, ali se uresničuje, tako kot je prvotno zapisan in ga po potrebi tudi spremeniti, kadar se potrebe oziroma želje stanovalca spremenijo (*Individualni načrt in stanovalčeva življenjska zgodba se po potrebi dopolnjujeta oziroma spreminjata. Individualni načrti se hranijo v bivalni enoti. Cilji se čez pol leta evalvirajo (9/203)*).

Socialno delavko sem povprašala tudi o mnenju učinkovitosti individualnih načrtov kot metodo za uspešno vključevanje ljudi v domsko življenje in tudi kasneje za njihovo dobro počutje v domu. Za njih je pomembno tudi, da se stanovalec počuti del skupnosti, obenem pa se upoštevajo tudi njegove osebne potrebe in želje (*Izhajamo iz dejstva, da je stanovalec po sprejemu v zavod še vedno oseba, ki ima svoje potrebe, želje, spretnosti in znanja. Težim k temu, da se stanovalec počuti del skupnosti, obenem pa poskušamo upoštevati osebne potrebe in želje vsakega stanovalca posebej. Menimo, da so individualni načrti učinkovita metoda za uspešno vključevanje ljudi (9/204)*).

Glede morebitnih sprememb, socialna delavka ni navedla večjih sprememb, saj se ji zdi najbolj pomembno, da je individualno načrtovanje fleksibilno, ki se oblikuje za vsakega stanovalca posebej, zanj in skupaj z njim (*Trenutno ne predvidevamo večjih sprememb. pomembno se nam zdi zavedanje, da je individualno načrtovanje fleksibilno, ki se oblikuje glede na*

vsakega posameznika posebej in se sprotno prilagaja različnim novostim in novim predlogom oziroma izboljšavam (9/205)).

Glede na že omenjena raziskovalna vprašanja pri poglavju metodologije, lahko na podlagi rezultatov raziskave tudi nanje odgovorimo.

Prvi občutki starostnikov ob prihodu v dom so bili različni – prijetni in neprijetni. Prijetni so bili povezani z optimizmom ob prihodu v dom, neprijetni pa predvsem z nelagodnostjo, saj niso vedeli, kaj pričakovati ob prihodu v dom ali pa niso imeli želje priti v dom. Navajali so tudi, da so ob prihodu bili tudi brez strahov, ali pa so imeli strah pred sostanovalci, s katerimi si bodo delili sobo.

Od osebja pri prihodu v dom so pričakovali, da jim bodo razložili pravila doma, predstavili osebje doma in dejavnosti, ki jih ponuja dom. Stanovalci, ki so imeli zdravstvene težave, so pričakovali tudi ustrezno nego in pomoč, zaradi katere so poglavitno prišli v dom. Prav tako pa so izpostavili tudi podporo pri privajanju na domsko življenje. Dejansko pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje ocenjujejo stanovalci kot zadovoljen oziroma zelo zadovoljen.

Za sestavo, izpeljavo in evalvacijo individualnega načrta je organiziran strokovni tim. Člani tima so: socialni delavec kot koordinator individualnega načrtovanja, vodja organizacijske enote, delovna terapevtka in fizioterapevtka. Individualni načrt se po potrebi tudi dopolnjuje oziroma spreminja. Cilji, ki so določeni v načrtu, se čez pol leta evalvirajo. Starostniki menijo, da so se dobro vključili v domsko življenje in so zadovoljni z bivanjem v domu.

Ob prilagajanju na novo okolje, jim je najbolj pomagalo osebje doma, podpora otrok ter tudi osebna pobuda, da so imeli željo in voljo se vključiti v domske aktivnosti, kjer so navezali nove stike in se lažje povezali z drugimi stanovalci.

5. RAZPRAVA

Na podlagi opravljenih intervjujev ugotavljamo, da se stari ljudje za odhod v dom za stare odločajo predvsem zaradi nezmožnosti skrbeti sami zase, bodisi zaradi bolezni ali drugih zdravstvenih težav. So pa intervjuvanci povedali tudi, da so sami želeli v dom, da ne bi bili v breme otrokom. Najpogostejši razlog za odhod v dom za stare ljudi je, da nočejo postati breme za lastne otroke oziroma ne želijo biti komu »v napoto« (Mali, 2012: 132). Tako lahko sklepamo, da so ljudje z zdravstvenimi težavami bili kar primorani iti v dom, medtem, ko jih je nekaj tudi samih izrazilo željo po odhodu v dom. Mali (2008: 9) v svojem delu pravi, da so domovi za stare v Sloveniji tako razširjeni, da so za stare ljudi pogosto edina rešitev, ki jo vidi družina glede skrbi za starega človeka.

Poleg tega je bil razlog za odhod v dom tudi samota in so ljudje potrebovali družbo. Vertot (2010: 32) pravi, da potreba posameznikov po pomoči se z visoko starostjo veča. Odhod v ustanovo je pri »mlajših« starejših ljudeh pogosto povezan z boleznijo, medtem ko je pri najstarejših med starejšimi bolj povezan s socialnimi razmerami. Starostniki po navadi tudi nimajo ravno izbire, ali bi želeli iti v dom ali ne, saj jih razne okoliščine v domačem okolju pripeljejo do tega, da zamenjajo domače okolje za institucijo.

Ljudje so različno doživljali prehod iz domačega okolja v dom za stare: - so se sprijaznili, da druge rešitve ni in morajo biti tukaj, - so se že pred prihodom pripravili in seznanili s sistemom življenja v domovih za stare. Intervjuvanci so tako imeli različne občutke ob tem prehodu, nekateri prijetne, ki so bili povezani z veseljem do novega okolja, drugi pa manj prijetne, saj niso vedeli, kaj pričakovati v novem okolju. Stari ljudje oblikujejo odnos do institucije že pred vstopom v dom. Oblikujejo ga na podlagi družbeno predpisane vloge institucije in lastnih izkušenj z institucionalno obliko bivanja (Mali, 2008: 172).

Manjšina intervjuvancev je bila ob prihodu brez strahu, saj so bili pripravljeni na menjavo bivalnega okolja, drugi pa so omenili predvsem strah pred domotožjem in strah pred sostanovalci, s katerimi si bodo delili sobo. Normalno je, da bo človek imel pred odhodom v novo okolje kakšne strahove in dvome, ki so s tem prehodom povezani.

Stanovalci so pred prihodom v dom imeli nejasno mnenje o domovih, ker še niso imeli dovolj lastnih izkušenj, da bi lahko govorili o tem. Tisti, ki pa so imeli še pred prihodom v dom dobro mnenje, so že v preteklosti imeli kak stik z domom, največkrat so koga obiskali, tako da so že vsaj približno vedeli, kako poteka življenje v domu. »Kako močno so domovi za stare

prisotni v našem življenju, se zavemo, ko naši najbližji, znanci ali prijatelji odidejo v dom. Takrat spoznamo tudi prednosti in slabosti institucionalnega varstva» (Filipovič Hrast, idr., 2014: 127). Kar pomeni, da šele s svojo lastno izkušnjo, si lahko ustvarimo neko mnenje, kot so v našem primeru domovi za stare.

Manjšina stanovalcev je imela pred prihodom tudi slabše mnenje o domovih, predvsem zaradi medijev in negativnega prikazovanja domov. Mediji tako negativno vplivajo na starostnike, še pred prihodom v dom. Po drugi strani pa so stari ljudje tudi premalo osebno informirani o domovih, da bi si lahko ustvaril kakšno mnenje. Eden od stanovalcev je navajal, da pred prihodom v dom še sploh ni razmišljal o domu, saj je menil, da bo lahko še dolgo živel doma, nato pa je prišla poškodba, in čez noč je bil primoran iz bolnišnice oditi v dom, saj je potreboval nego in pomoč.

Po prihodu v dom so vsi stanovalci imeli dobro mnenje o domovih. Tudi če so prej imeli negativno mnenje ali pa bili brez posebnega mnenja, so zdaj že imeli osebno izkušnjo z domom in so spoznali, kakšno je življenje v domu. Za dobro mnenje in dobro počutje v domu so v neki meri odvisni tudi zaposleni v domu. Njihov odnos je povezan, saj stanovalci potrebujejo pomoč, zaposleni pa jim to pomoč nudijo. Tako gre za odnos med zaposlenimi in stanovalci, med zaposlenimi in svojci, med stanovalci in njihovimi svojci, med samimi stanovalci in med zaposlenimi (Mali, 2004: 108).

Na podlagi odgovorov, ki sem jih analizirala, so stanovalci ob prihodu v dom od osebja predvsem pričakovali, da jim bodo razložili kakšna pravila imajo v domu, predstavili osebje na oddelkih, predstavili aktivnosti doma ter pomagali pri vključitvi v novo okolje, da se čim prej privadijo na nov dom. Stanovalci, ki imajo razne zdravstvene težave, so pričakovano tudi izpostavili nego in pomoč. V domove vstopa veliko starih ljudi, ki ne zmorejo oziroma niso več sposobni skrbeti zase, niti za opravljanje osnovnih življenjskih opravil, kot so hranjenje, oblačenje in umivanje, zato so odvisni od osebja. Stanovalci, ki so še vitalni in aktivni, pa potrebujejo spodbudo pri ohranjanju samostojnosti (Mali 2006: 25). Domovi niso samo pomembni zaradi institucionalnega varstva, so tudi osrednji centri za zagotavljanje celostne oskrbe starih ljudi. Tam poteka zdravstvena oskrba človeka in skrb za njegov socialni vidik življenja (Mali, 2012: 59 v Hlebec, 2013: 33).

Intervjuvanci so mnenja, da so jim pri vključevanju najbolj pomagali osebje doma in svojci. Od osebja doma so izpostavili socialne delavke in medicinske sestre. Z njimi so tudi imeli največ stika, da so se lahko obrnili nanje.

Socialna delavka sopotnik starega človeka od njegovega prvega stika z institucijo (že pred prihodom v dom), popelje ga v institucionalno življenje in ga spremlja v času bivanja v domu, navzoča je ob koncu stika stanovalca z domom oziroma ob njegovem odhodu iz doma. Ima vlogo mediatorja, zagovornika, usklajevalca zahtev in potreb oziroma ciljev stanovalcev in osebja doma. Vzpostavi tudi stik z bodočim stanovalcem, po potrebi s svojci ali drugimi člani socialnega okolja starega človeka (Kornhauser in Mali: 2013: 325).

Obiski svojcev so jim pomagali predvsem čisto na začetku, ko so potrebovali tudi največ podpore. Prav tako pa so ocenili tudi, da so sami bili odgovorni za svojo vključitev, saj so prevzeli pobudo in imeli željo se vključiti v novo okolje. Tudi podatki raziskav (Šadl in Hlebec, 2007: 229-230) so pokazali, da so staremu človeku najbolj pomemben vir opore predvsem družina (partner in otroci). Kot že omenjeno, je družina pomembna opora staremu človeku, predvsem pri odhodu v institucijo. S svojim zanimanjem za starega človeka, izkazovanjem podpore in obiski, čeprav je človek v instituciji, pomaga stanovalcu, da se ne počuti tako zapostavljeno, čeprav biva v drugem okolju.

Stanovalci so bili enotnega mnenja, da so zadovoljni oziroma zelo zadovoljni s pomočjo osebja pri pomoči in podpori pri vključevanju v domsko življenje. Pri tem so uporabniki dajali precej bolj skope odgovore, le bolj na splošno in niso konkretno povedali, s čim so bili tako zadovoljni, kot opisujejo. Morda je pri tem bil prisoten tudi strah, da intervju ne bo anonimen, čeprav sem to izpostavila že na začetku.

Glede individualnega načrta je večina intervjuvancev pritrdila, da so ga zapisali. V večini je tudi socialna delavka bila tista, ki je pisala celoten načrt. Stanovalci so postopoma tudi že dobili dokončane načrte za vpogled. Le dva stanovalca nista bila pozorna, kaj so zapisovali.

Individualni načrti v socialnem delu se med seboj razlikujejo. Šele, ko zaposleni dobro spoznajo uporabnika, lahko skupaj z njim ocenijo, kakšne so njegove potrebe oziroma kaj v dani situaciji najbolj potrebuje. Tako med seboj razlikujemo osebni načrt, preliminarni (reševanje ene stiske posameznika), kratki (pregleden in jasen načrt), krizni načrt (oseba sama vnaprej izrazi željo), preselitveni načrt (načrtovanje posameznikovega življenja) (Flaker, Mali, Rafaelič, Ratajc, 2013: 108-115). Socialni delavec v domu sodeluje tudi z drugimi strokovnimi delavci, s katerimi se povezujejo v strokovni tim. Tega sestavljajo socialni delavec, zdravstveno osebje in rehabilitacijski terapevti. V okviru strokovnega tima, se oblikuje individualni načrt oskrbe za posameznega stanovalca. V načrtu strokovni delavci

določijo kratkoročne in dolgoročne cilje oskrbe, načine, kako bodo to naredili oziroma uresničili ter pristope dela s stanovalcem (Mali, 2008: 95).

Intervjuvanci se v večini vsakodnevno družijo z ostalimi stanovalci doma, in so med seboj že prijatelji. Polovica stanovalcev ima sedaj v domu manj prijateljev, kot so jih imeli v domačem okolju. Drugi pa imajo tudi več prijateljev, kot so jih imeli doma. Socialna mreža stanovalcev po prihodu v dom se je tako na podlagi rezultatov raziskave, zmanjšala. Stanovalci preživljajo svoj prosti čas na različne načine. Nekateri so raje sami in zato jim tudi ni do tega, da bi sklepali veliko prijateljstev. Drugi pa svoj čas raje preživljajo v družbi drugih stanovalcev. Povedali so tudi, da se radi udeležujejo aktivnosti doma, tudi zaradi družbe ostalih stanovalcev, ki jih ob tem srečajo. Vsak posameznik pa tudi sam odloča, koliko se bo družil in s kom se bo družil v svojem prostem času. Ljudje smo družbena bitja, kar pomeni, da potrebujemo družbo in smo odvisni od drugih. Zato se tudi združujemo v skupine in iščemo socialne stike. Skupine po potrebi tudi spreminjamo in zamenjujemo z drugimi (Dragoš, 2005: 36). Ljudje si prijatelja najdejo tudi na podlagi skupnih interesov oziroma hobijev, tako kot je intervjuvanec razlagal, da je tukaj našel še enega ljubitelja šaha, s katerim se tudi vsakodnevno družita.

Raziskavo sem opravila v domu, ki je lociran v Mariboru, torej večjem mestu, in v Slovenski Bistrici, ki ga obdaja Pohorje in je zato veliko stanovalcev iz pretežno ruralnega okolja. Tako sem izvedela tudi, da so stanovalci pred prihodom živeli doma na kmetiji, sedaj pa so prišli v dom, in jim družba ljudi tukaj prav ugaja. Dom za stare je za vsakega stanovalca, ki pride, novo okolje v katerem se znajdejo v večini sami, brez prijateljev, tako vsak išče nekoga, s katerim bi klepetal.

Rezultati so pokazali tudi, da si stanovalci med seboj pomagajo, in jim ni težko pomagati sočloveku. Prav tako menijo, da se lahko zanesejo drug na drugega. Le eden od intervjuvancev se raje obrne na delavce, kadar kaj potrebuje, kot pa na stanovalce.

Stanovalci se z znanci in prijatelji iz domačega okolja največkrat slišijo po telefonu, medtem ko s svojci se večkrat vidijo, kot pa slišijo po telefonu. Pri osebah iz domačega okolja so stanovalci največkrat omenjali sosede, kar je pričakovano, saj so živeli blizu in z njimi imeli največ stikov. Večina stanovalcev dobi obiske svojcev tudi večkrat na teden. Prav tako pa so v času svojega bivanja bili že na obisku v domačem okolju. Stanovalci so z velikim veseljem povedali, da dobijo obiske svojcev večkrat na teden in ob tem je bilo mogoče opaziti, da jim ni vseeno, če dobijo obiske ali ne. Velik pomen imajo socialne mreže starega človeka v

domačem okolju. Potrebno je težiti k temu, da se socialne mreže zunaj okolja tudi ohranjajo, naj gre za pogovore po telefonu, odhode domov ali pa obiske svojcev, znancev in prijateljev. Stiki z nekom iz domačega okolja imajo za uporabnike velik pomen. So v veliko primerih tudi edini stik, ki ga imajo stanovalci z zunanjim okoljem (Mali, 2006: 24).

Ramovš (2003) pravi, da ljudje potrebujemo razna medčloveška razmerja in odnose za svojo osebno rast. V obdobju starosti je potreba po odnosih z drugimi ljudmi še toliko bolj vidna. Človek potrebuje vsakdanji stik z nekom, ki ga pozna in ga je sprejel za svojega, pa naj gre za sorodnika ali pa prijatelja iz institucionalnega okolja, s katerim skupaj bivata. Kadar ta pogoj po socialnem stiku in odnosu ni izpolnjen, se star človek počuti osamljeno. Dandanes je osamljenost ena večjih stisk in strahov, s katerimi se srečujejo starostniki.

Polovica stanovalcev je tako mnenja, da se ne počutijo osamljenih, druga polovica pa so osamljeni, kadar so sami in imajo čas razmišljati o domu ter domačem okolju, ki jih »vleče« nazaj. Prav tako se osamljeno počutijo tudi stanovalci, ki se zaradi zdravstvenih težav ne morejo gibati, in posledično nimajo posebne družbe. Stanovalci se že zaradi svoje starosti težko prilagodijo na novo okolje, ki ga niso vajeni, zato je normalno, da jih vsi spomini vežejo na dom in domače okolje. Prav tako pa moramo dobro razločevati med človekovo samotnostjo in osamljenostjo.

Med socialni razvoj in odnose posameznika spada tudi problematika osamljenosti. Za stare ljudi je značilna socialna osamljenost, ki se kaže v (ne) pripadnosti socialni skupini in (ne) dostopnosti socialne mreže. Prav tako pa je značilna tudi čustvena osamljenost, ki vključuje izkušnje izolacije, psihološka oddaljenost od drugih ljudi. V družbi velja tudi prepričanje, da če posamezniki živi sam, da je osamljen, vendar to ne določa osamljenosti (Zupančič, 2004: 803).

Stanovalci brez večjih zdravstvenih težav so aktivno opisali svoj dan v domu, ter poudarili pomen aktivnosti, ki jih ponuja dom. Največkrat omenjene so delovna terapija, kuharska skupina in telovadba. Večina stanovalcev tako obiskuje vsaj eno dejavnost, ki jo ponuja dom. Poleg aktivnosti je bila velikokrat v istem stavku omenjena tudi družba in druženje s stanovalci, tako da lahko sklepamo, da so domske aktivnosti pomembno mesto za sklepanje novih vezi med stanovalci in krepitev socialnih stikov. So pa tudi opisali, kaj vse sami počnejo, tako da imajo možnost odločati o svojem prostem času, ter kaj bodo počeli čez dan. Stanovalci, ki pa imajo razne zdravstvene težave, dan preživljajo bolj pasivno, čeprav so tudi izrazili željo po aktivnostih, če bi se jih le lahko udeležili.

Stanovalci si svoj prosti čas zapolnijo z dejavnostmi, ki jih ponuja dom. Na njih pa je, katerih dejavnosti se bodo udeleževali, glede na svoje zmožnosti, zdravstveno stanje in interese. Za aktivne in samostojne ljudi je na voljo velik nabor aktivnosti, za nepokretne, ki dneve preživljajo v postelji, pa zelo malo. Nepokretni ljudje se v novem okolju v večji meri težko znajdejo, saj nimajo ničesar, kaj bi jim dajalo smisel in s čim bi se zamotili. Dejavnosti doma so zelo učinkovit element domov za stare, saj ponujajo stanovalcem zaposlitev, krajšanje prostega časa, ukvarjanje in spoznavanje novih hobijev ter obenem tudi druženje (Mali 2006: 25).

Po izkušnjah iz prakse sem spoznala, da so nekateri v domovih za stare zelo zadovoljni z vsem, našli so si prijatelje in aktivnosti zase, da kvalitetno preživijo čas. Po drugi strani pa sem srečala tudi stanovalce, ki so venomer govorili, kako bi šli radi domov. Največkrat sem slednjo izkušnjo pridobila pri ljudeh, ki so bili bolni ali kako drugače nezmožni se aktivno premikati.

Večina intervjuvancev se je po svojem mnenju dobro vključila v domsko življenje in so zadovoljni, medtem ko manjšina stanovalcev meni, da bi se lahko tudi bolje vključili v domsko življenje. Ocenjujejo tudi, da je njim pri vključitvi osebno najbolj pomagala lastna vztrajnost in volja, pa tudi celotno osebje doma, ki jim je nudilo podporo ter svojci oziroma otroci s svojo podporo.

Za nove stanovalce je pomemben tudi individualni načrt obravnave. Pri sestavi le tega prisluhnejo stanovalcu, njegovim željam in ciljem, ki jih ima v zvezi s socialnovarstvenimi storitvami. Pomembno načelo, ki je ob tem upoštevano, je načelo krepitve moči. Mali (2008: 72) tudi pravi, da »krepitev moči pomeni podpiranje posameznikov, skupin, družin, da v prvem koraku odkrijejo in v naslednjem razširijo svoje vire in orodja v sebi in okoli sebe. Odkrivamo moč posameznika, jo podpremo v skupnosti in tako posegamo v družbo. Včlanjenost opozarja na temeljno potrebo ljudi po pripadnosti skupnosti. Nevčlanjenost pomeni neposredno nevarnost marginalizacije in zatiranja posameznikov ali skupin. Strokovna naloga socialnega delavca je, da posameznika vključi, saj lahko le tako prispeva k njegovi moči«.

V prvem mesecu po sprejemu stanovalca, ga obiščejo vsi člani strokovnega tima, ki stanovalcu predstavijo svoje področje dela. V individualni načrt zapišejo ugotovljene potrebe stanovalca, kasneje na sestanku tima, kjer zapišejo kratkoročne in dolgoročne cilje obravnave. Poskušajo opredeliti čim bolj jasne, merljive in časovno določene cilje. Po končanem zapisu načrta s tem seznanijo tudi stanovalca oziroma njegovega zakonitega zastopnika, v primeru,

da ne morejo sodelovati s stanovalcem, ki lahko doda pripombe. V individualno obravnavo skušajo zajeti vsa področja življenja stanovalca in vse storitve, ki mu jih nudijo, glede na njegove želje, potrebe in skupne možnosti. Načrt se po potrebi tudi dopolnjuje oziroma spreminja.

Po opravljenih intervjujih, sem opazila, da so nekatera vprašanja bila preveč omejena oziroma strukturirana, zato intervjuvanci niso podajali obsežnih odgovorov, ampak povedali le bistvo, kar je vprašanje zahtevalo. To bi lahko spremenila z bolj splošnimi vprašanji in manj podvprašanj.

Ugotavljam, da je pomanjkljivost mojega dela premajhen vzorec socialnih delavcev, pa tudi stanovalcev. V vzorec je bilo zajetih osem stanovalcev iz dveh domov za stare in le ena socialna delavka. To je kljub vsemu premalo, da bi lahko problem posplošili na vse starostnike, ki bivajo v domu. Prav tako pa samo na podlagi izjav socialne delavke enega doma za stare ne morem razbrati, kako pristopijo k individualni obravnavi v vseh drugih domovih.

Raziskavo bi lahko nadaljnje tudi nadaljevali, morebiti povečali obseg vprašanj in intervjuvali stanovalce in socialne delavce v domovih za stare po več slovenskih regijah. Tako bi dobili bolj reprezentativen vzorec.

Za vpogled tudi nisem dobila kakšnega končnega individualnega načrta obravnave, da bi se lahko tudi sama seznanila z njim, kako je zapisan in kako se uresničuje. Sem pa od socialne delavke dobila prazen obrazec »Življenjska zgodba stanovalca« ter obrazec individualne obravnave, da vem, kaj vanj zapišejo.

6. SKLEPI

- Stanovalci so v dom prišli zaradi nezmožnosti skrbeti zase, zaradi raznih zdravstvenih težav, ali pa so sami tako želeli.
- Ob prihodu so imeli različne občutke – prijetne ali neprijetne. Slednji so povezani predvsem z nepoznavanjem novega okolja.
- Strah jih je bilo predvsem domotožja ter možnost nerazumevanja s stanovalci v sobi.
- Pred prihodom v dom so bili stanovalci v veliki večini brez posebnega mnenja o domovih, saj bodisi niso pričakovali prihoda v dom ali pa so želeli na lastni koži izkusiti življenje v domu.
- Stanovalci, ki so imeli že predhodno stik z domom za stare, so že pred svojim prihodom navajali dobro mnenje o domovih
- Po prihodu v dom so vsi navajali dobro mnenje o domovih.
- Od osebja v domu so stanovalci konkretno pričakovali razlago pravil doma, predstavitev osebja, predstavitev aktivnost doma, nego in pomoč, podporo pri privajanju na dom.
- Pri vključevanju v dom jim je najbolj pomagala socialna delavka, pa tudi medicinske sestre, obiski svojcev ter želja njih samih po vključenosti.
- Pomoč osebja doma pri vključevanju v domsko življenje ocenjujejo kot zadovoljen oziroma zelo zadovoljen.
- Ob prihodu v dom so zapisali del individualnega načrta.
- V veliki večini je socialna delavka spraševala stanovalce o preteklosti in željah, ter si to zapisovala.
- Stanovalci se v večini vsakodnevno družijo z drugimi stanovalci doma. Le manjšina se jih ne družijo pretirano in ne sklepa nekih prijateljstev, vendar se pogovarjajo med seboj.
- Več kot polovica stanovalcev ima sedaj manj prijateljev kot prej v domačem okolju. Kljub temu pa sta dve osebi navajali tudi več prijateljev zdaj kot pa prej.
- Stanovalci si med seboj pomagajo in se zanesejo drug na drugega.
- Z znanci in prijatelji se stanovalci občasno pokličejo po telefonu, medtem ko s svojci imajo več stikov in jih obiskujejo večkrat na teden, ali pa jih tudi odpeljejo domov.
- Polovica stanovalcev se ne počuti osamljenih, ostali pa so občasno osamljeni, kadar se spomnijo na dom in ljudi doma.

- Nepokretne osebe se za razliko od ostalih, počutijo osamljeno, ker preživljajo dneve pasivno.
- Sogovornikom veliko pomenijo aktivnosti, ki jih ponuja dom – za preganjanje dolgčasa ter za sklepanje novih stikov in druženje.
- Stanovalci menijo, da so se dobro vključili v domsko življenje.
- Osebnost jim je pri vključitvi najbolj pomagalo osebje doma in podpora otrok. Zavedajo pa se tudi, da je pomembno, da imajo sami željo in voljo po vključenosti.

6. PREDLOGI

Glede na negativna mnenja stanovalcev že pred prihodom v dom, bi bilo potrebno, da bi se o domovih pisalo čim več – tako mediji kot tudi sami domovi za stare, saj kaj več od spletne strani doma za stare skorajda ni opaziti. Stari ljudje pa v veliki meri nimajo računalniških znanj, da bi na medmrežju brskali o domovih in se tako kaj bolj seznanili z njimi. Institucijo bi tako lahko predstavili kot nekaj običajnega ter prijaznega ljudem. Sicer to ne drži v vseh domovih, vendar bi vsaj tako lahko vplivali na mnenja ljudi. Mediji bi lahko pisali več o veselih dogodkih v domovih, prikazali druženje stanovalcev ter sodelovanje pri raznih aktivnostih.

Prav tako bi v domovih potrebno zaposliti več socialnih delavk, saj v obeh domovih, ki sem jih analizirala, je zaposlena le ena socialna delavka, kar pa glede na vse njene zadolžitve in naloge, ni dovolj. Tako tudi stanovalcem ne zmore nameniti toliko časa, kot bi ga želela.

Pred prihodom v dom bi bilo priporočljivo tudi vzpostaviti neki prestopen prehod iz domačega okolja v domsko življenje, da ne bi kasneje to bil prevelik šok za stanovalce. Kot že rečeno, stari ljudje ne marajo velikih sprememb v svojem življenju, tako da bi lahko tudi lokalne skupnosti pripomogle s kakšnim programom o informiranju človeka, da ga pripravijo na dom za stare, ob tem pa bi bilo seveda potrebno vključiti tudi svojce.

V domovih bi lahko tudi organizirali več srečanj ali kakšne družabne aktivnosti, kjer bi nove stanovalce predstavili drugim, ter bi jim tako tudi pomagali navezati nove stike. Na ta način bi se stanovalci bolj in hitreje spoznali med seboj ter navezali začetni stik. To bi recimo lahko potekalo enkrat na mesec.

Svojci so v večini primerov bili tudi največkrat omenjeni pri obiskih, zato bi lahko tudi tukaj domovi naredili kaj več glede tega, recimo jim podrobneje predstaviti svoje delovanje in program, ter jih aktivno vključiti v svoje delovanje.

Lahko bi tudi bolj informirali ljudi o prostovoljnem delu v domovih za stare, da bi se še več prostovoljcev vključilo. Tako bi malenkost razbremenili delavce, ter bi se stanovalci več družili tudi s prostovoljci, z nekom iz zunanjega okolja, da se ne bi stari ljudje počutili »ujete« v instituciji. Prav tako bi to pomagalo reševati stisko osamljenosti ter razrešiti kakšne majhne težave, brez pomoči socialne delavke.

Dandanes se veliko tudi govori o medgeneracijskem sodelovanju, tako da bi lahko nekajkrat letno organizirali tudi dogodke na to temo, objavili javna vabila, ter tako privabili mlado in srednjo generacijo na druženje. Sedaj so na dogodke v domovih povabljene le določene skupine ljudi, ki bodisi nastopajo ali pa kako drugače sodelujejo pri dogodku ter svojci stanovalcev.

7. UPORABLJENA LITERATURA

1. Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
2. Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., & Možina, M. (2005). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
3. Čuk, V. (2011). Celostna obravnava starostnika z duševno motnjo. V: Jurdan, M., Poklar Vatovec, T., & Peršolja Černe, M. (2011). *Razsežnosti kakovostnega staranja*. Koper: Univerzitetna založba Annales. 179-197.
4. Dragoš, S. (2000 a). Socialne mreže in starost. *Socialno delo*, 39, 4/5, 293-314.
5. Dragoš, S. (2000 b). Staranje v luči socialnega kapitala (na Slovenskem). *Socialno delo*, 39, 4/5, 241-252.
6. Dragoš, S. (2002). Socialni kapital: Dragocena, nejasna in nevidna dobrina. *Socialno delo*, 41, 2, 71-89.
7. Dragoš, S. (2005). Moč – navodila za uporabo. V: Lešnik, B. (ur.). *Krepitev moči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. 10-47
8. Filipovič Hrast, M., (2009). Pomen lokalne skupnosti in sosedov v življenju starejših: spremembe v zadnjih 20 letih. V: Hlebec, V., *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Aristej, 169-182
9. Filipovič Hrast, M., Hlebec, V., Kavčič M., Trbanc M., & Vezovnik, A. (2010). *Samo da bo denar in zdravje: življenje starih revnih ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. Filipovič Hrast, M., Hlebec, V., Knežević Hočevan, D., Černič Istenič, M., Kavčič, M., Jelenc Krašovec, S., Kump, S., & Mali, J. (2014). *Oskrba v skupnosti: Dejavnosti, akterji in predstave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
11. Flaker, V. (1998). *Odpiranje norosti, Vzpon in padec totalnih ustanov*. Ljubljana: Založba /*cf.
12. Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., & Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
13. Flaker, V., Mali, J., Rafaelič, A., & Ratajc, S. (2013). *Osebno načrtovanje in izvajanje storitev*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
14. Hlebec, V. (2003). Socialna omrežja starostnikov v Sloveniji. *Družboslovne razprave*, 10, 43. 171-182

15. Hlebec, V. (2009). *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Aristej.
16. Hlebec, V., & Mali, J. (2013). Tipologija razvoja institucionalne oskrbe starejših ljudi v Sloveniji. *Socialno delo*, 52, 1: 29-41.
17. Hojnik Zupanc, I. (1997). *Dodajmo življenje letom*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
18. Hojnik Zupanc, I. (1999). *Samostojnost starega človeka v družbeno – prostorskem kontekstu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Koprivnikar, B. (2009). Stanje na področju institucionalnega varstva starejših v Sloveniji in predlog statutarnih sprememb ter sprememb v upravljanju in financiranju izvajalcev institucionalnega varstva starejših. V: Tratnik Volasko, M. (ur) *Sistemske spremembe na področju institucionalnega varstva starejših v Sloveniji. Zbornik referatov in razprav*, št. 3. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
20. Kornhauser, A., & Mali, J. (2013). Priprava starega človeka na življenje v domu za stare ljudi. *Socialno delo*, 52, 5, 321-331.
21. Leskošek, V. (ur.), & Zaviršek, D. (ur.) (2006). *Zgodovina socialnega dela v Sloveniji: med družbenimi gibanji in političnimi sistemi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
22. Mali, J. (2004). Kvaliteta življenja in zadovoljstvo stanovalcev in zaposlenih v domu starejših občanov. *Socialno delo*, let. 43, št. 2/3: 105-115.
23. Mali, J. (2006). Koncept totalne ustanove in domovi za stare. *Socialno delo*, 45, 1-2: 17-27.
24. Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
25. Mali, J. (2012). Socialno delo s starimi ljudmi in nova socialna zakonodaja. *Časopis za kritiko znanosti*, 40, 250: 128-137.
26. Mali, J. (2013). Socialno delo s starimi ljudmi kot specializacija stroke. *Socialno delo*, 52, 1: 57-67.
27. Mesec, B. (1999). O nepoklicnem prostovoljnem delu s starimi. V: Slovenska filantropija, *Naučimo se poslušati – prostovoljno delo starih in za stare*. Ljubljana: Združenje za promocijo prostovoljstva.
28. Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I.: Načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
29. Milošević Arnold, V. (1999). Razvoj socialnega dela s starimi ljudmi. *Kaljenje* 1: 8-24.
30. Milošević Arnold, V. (2000). Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo*, 39, 4/5: 253-262

31. Milošević Arnold, V. (2003). *Socialno delo s starimi ljudmi (zbrani članki in referati)*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
32. Pečjak, V. (1998). *Psihologija tretjega življenjskega obdobja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete
33. Pečjak, V. (2007). *Psihologija staranja*. Bled: samozaložba.
34. Petrovič, B. (2006). Dom upokojencev Kranj. *Socialno delo*: 295-297.
35. Ramovš, J., Kladnik, T., & Knific, B. (1992). *Skupine za samopomoč: metodični priročnik*. Ljubljana: Inštitut za socialno medicino in socialno varstvo.
36. Ramovš, J. (2003). *Kakovostna starost: socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
37. Ramovš, J. (2006 a). *Kakovostno staranje in sožitje generacij v Komendi*. Komenda: Občina.
38. Ramovš, J. (2006 b). Sožitje generacij – medgeneracijsko sožitje. V: Javornik S., J. (ur.). *Socialni razgledi 2006*. Ljubljana: UMAR. 99-101
39. Ramovš, J. (2012). *Za kakovostno staranje in lepše sožitje med generacijami*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje.
40. Šadl, Z., & Hlebec, V. (2007). Emocionalna opora v omrežjih srednje in starejše generacije v časovni perspektivi. *Teorija in praksa*, 44, 1-2: 226-253.
41. Šircelj, M (2009). Staranje prebivalstva v Sloveniji. V: Hlebec, V. (ur.) *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Aristej: 15-43.
42. Zupančič, M. (2004). Socialni razvoj v pozni odraslosti. V: Marjanovič Umek, L. (ur.), *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete (str. 792-805).

Spletni viri

43. Dom dr. Jožeta Potrča Poljčane (b.d.). Pridobljeno 21.3.2018 z <https://www.dom-poljcane.si/> .
44. Dom starejših občanov Tezno. (b.d.). Pridobljeno 16.3.2018 z <http://www.dso-tezno.si/> .
45. Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020 (2013). Pridobljeno 17.6.2018 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=NACP68>
46. Skupnost socialnih zavodov Slovenije. (b.d.). Pridobljeno 13.1.2018 s <http://www.ssz-slo.si/splosno-o-domovih-in-posebnih-zavodih> .
47. Statistični urad Republike Slovenije (b.d.). Pridobljeno 16.6.2018 s www.stat.si .

48. Uradni list Republike Slovenije (2007). Pridobljeno 16.6.2018 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2004-01-1637/pravilnik-o-postopkih-pri-uveljavljanju-pravice-do-institucionalnega-varstva> .
49. Vertot, N. (2010). *Starejše prebivalstvo v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 17.6.2018 z <http://www.stat.si/doc/StarejsePrebivalstvo.pdf> .

8. PRILOGE

8.1 Dodatek 1: Smernice za intervju

Vprašanja za stanovalce:

Koliko časa ste že v domu?

Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?

Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Ste imeli pred prihodom kakšne strahove, dvome?

Kakšno je bilo vaše mnenje o domovih za stare pred odhodom v dom in kakšno je sedaj?

Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)

Kdo vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagal?

Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?

Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?

Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas in kako ga sedaj v domu uresničujejo? Ste v zvezi z načrtom še kdaj kaj govorili, ga spreminjali?

Kako poteka vaš dan v domu?

Imate v domu veliko prijateljev? (Podprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?)

Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagata, se lahko en na drugega zaneseta?

Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?

Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?

Imate občutek, da ste v domu osamljeni?

Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?

Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje?

Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?

Vprašanja za socialno delavko:

Kako osebje doma – konkretno socialne delavke oziroma socialni delavci, poskrbijo za stanovalca ob prihodu v dom?

Katere informacije dobi stanovalec ali stanovalka od socialne delavke oziroma socialnega delavca?

Ob prihodu stanovalca v dom, se zanj zapiše tudi individualni načrt. Kaj vse se zapiše, in kako pri tem sodeluje oseba, ki se je načrt tiče?

Kako individualni načrt naredite za osebo, ki ne more biti aktivno udeležena pri zapisovanju?

Kaj se vam zdi najbolj pomembno pri izdelavi individualnega načrta (da se seznanite s preteklostjo stanovalke/stanovalca; da poskrbite za to, da ohranja socialne mreže; da se seznanite s potrebami, ki jih ima ali da vam pomaga pri vključevanju v domsko življenje,...) ?

Kako pomemben se vam zdi individualni načrt pri vključevanju stanovalca v domsko življenje?

Kdo skrbi za uresničevanje individualnega načrta in kako preverjate, ali se načrt izpolnjuje kot je treba? Kako sploh poteka uresničevanje načrta?

Ali menite, da so individualni načrti učinkovita metoda za uspešno vključevanje ljudi v domsko življenje in tudi kasneje za njihovo dobro počutje v domu? Ali predlagate kakšne spremembe?

8.2 Dodatek 2: Intervjuji

Intervju 1:

Spol: Moški

Koliko časa ste že v domu?

Sedaj je bil ravno en mesec.

Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?

Bom kar naravnost povedal.. žena je umrla. Otroci so že odrasli in so na svojem, kaj bom sam doma. Težko sem sam doma. Z otroci smo se o tem že večkrat pogovarjali in sem jim sam rekel, da bi šel v dom. Vedel sem, da bo tukaj družba, zato sem želel iti.

Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Ste imeli pred prihodom kakšne strahove, dvome?

Pa nisem imel nekih posebnih občutkov. Malo je bilo sicer vznemirjenja, ampak je tudi to hitro minilo, ko sem se vselil. Je bilo malo drugače, ker sem si to sam želel, ne pa, da bi prisilno moral iti. Ničesar me ni bilo strah.

Kakšno je bilo vaše mnenje o domovih za stare pred odhodom v dom in kakšno je sedaj?

Že preden sem prišel v dom, sem imel dobro mnenje o domovih. Večkrat sem tudi že koga obiskal v domu, in videl, da jim nič ne manjka. To je bil tudi glavni povod, da sem se sam odločil, da bi šel v dom. Zdaj mi je tukaj dobro, vse mi je všeč in nič mi ne manjka.

Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)

Ja.. najprej, da mi bodo razložili točna pravila doma, pokazali sobo. Pa tudi predstavili osebje na oddelku, na katerega se lahko obrnem.. pa povedali za aktivnosti, kakšne aktivnosti imajo, da se lahko vključim.

Kdo vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagal?

Socialna delavka je bila prva, s katero sem se srečal. Ostale sem spoznal kasneje. Tudi zdaj se vedno obrnem na socialno delavko, ko potrebujem kaj, ker ona mi je že prvič vse lepo razložila.

Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?

Ocenjujem kot super. Še več takih delavcev bi želel, kot je socialna delavka.. res se potrudi za stanovalce. Sicer pa je vse tako kot mora biti, vsi so v redu.

Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?

Menim da ne, so vse povedali in razložili. Že ob prvem obisku sem izvedel vse, kar sem potreboval.

Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas in kako ga sedaj v domu uresničujejo? Ste v zvezi z načrtom še kdaj kaj govorili, ga spreminjali?

Spomnim se, da me je socialna delavka veliko spraševala o preteklosti in mojem življenju doma, nato pa si stvari zapisovala na list.

Kako poteka vaš dan v domu?

Zgodaj se zbudim, nato rad telovadim. Po zajtrku grem tudi na sprehod, vsak dan, ne glede na vreme. Izpustim ga le, če sem slučajno kdaj bolan. Po kosilu imam počitek ali pa preberem kakšno knjigo. Zvečer pa grem zgodaj spat.

Imate v domu veliko prijateljev?

Podvprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?

Ja, se družim s stanovalci doma. Ampak to so bolj površinski odnosi, ne tako, da bi se cele dneve družili in si vse povedali. Ne, manj kot prej. Doma sem le imel okoli sebe ljudi, s katerimi sem bil obkrožen vse življenje.

Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagajte, se lahko en na drugega zanesete?

Ja, absolutno se lahko zanesemo en na drugega. Vsak tukaj rad pomaga drugemu.

Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?

Tu in tam pokličem prijatelje po telefonu, to pa je tudi vse. Zdaj na začetku sem jih klical, da jim povem, kako je tukaj, in da sem dobro.

Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?

Otroci me obiskujejo, ko imajo čas. Vsaj enkrat na teden. Prejšnji vikend sem ravno bil doma pri njih, ker smo praznovali hčerini rojstni dan.

Imate občutek, da ste v domu osamljeni?

Ne, nimam občutka, da sem osamljen. Si zapolnim vsak dan z aktivnostmi in se veliko družim z ostalimi, kadar mi je dolgčas.

Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?

Ja, kakor kdaj. Odvisno od počutja. Največ sicer obiskujem telovadbo. Pa tudi na delovno terapijo grem rad pogledat, kadar imam čas.

Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje? (dobro/slabo)

Kar dobro, se mi zdi. Meni je zdaj tako kot je, prav fajn. Sem zadovoljen z bivanjem tukaj.

Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?

Za to je odgovoren vsak sam. Sam moraš tudi imeti željo in voljo za to, da se prilagodiš na življenje tukaj. V veliko pomoč pa je zraven tudi osebje doma, ter podpora družine oziroma otrok doma, da ti dajo kakšno vzpodbudo.

Intervju 2:

Spol: Ženski

Koliko časa ste že v domu?

Kmalu bo en mesec odkar sem prišla, se mi zdi.

Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?

Nekaj časa nazaj sem si zlomila nogo, tako da je bilo težko. Sem ves čas ležala sama doma. Dolgo je trajalo, da so se kosti zacelile, saj veste da smo že stari. Vsi skupaj z otroci smo se odločili za dom. So mi rekli, da mi bo tukaj boljše. Tukaj imam tudi skozi nekoga ob sebi in nisem sama.

Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Ste imeli pred prihodom kakšne strahove, dvome?

Na začetku sem bila nekoliko nervozna. Predvsem zato, ker nisem vedela kaj pričakovati, ampak je bilo kaj kmalu tudi to mimo. Strah me je edino bilo tega, kakšno sostanovalko bom imela v sobi. Sem že večkrat slišala, da se stanovalci med seboj ne razumejo najbolje, zato sem si želela samo mirne in nekonfliktne sostanovalko. Ampak sem vedela, da moram iti v dom, tako da sem se sprijaznila, da bo tako najboljše.

Kakšno je bilo vaše mnenje o domovih za stare pred odhodom v dom in kakšno je sedaj?

Prej nisem imela nobenega mnenja, razen le negativna mnenja drugih, ki sem jih slišala, vendar se na to nisem preveč ozirala. Ne maram govoriti drugih, tako da sem kljub temu želela sama videti, kako je v domu. Zdaj mi je tukaj super in imam družbo. Dobim pa tudi vso pomoč in informacije, ki jih potrebujem. Otroci pridejo velikokrat na obisk.

Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)

Pa predvsem to, da mi bodo stali ob strani cel dan, če jih bom potrebovala. In res, osebje mi je vedno na voljo.

Kdo vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagal?

Največ stika sem imela z medicinskimi sestrami, pa tudi one so non stop skrbele zame. Pa vedno sem jih srečevala na hodniku, pa tudi rade so se pogovarjale. Tudi otroci so prišli velikokrat na obisk in mi je zato bilo lažje, ker sem vedela, da tudi oni niso pozabili name, čeprav sem jaz tukaj.

Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?

Je bilo v redu vse. Vsi so bili korektni do mene.

Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?

Sem že ob prihodu spoznala socialno delavko in medicinsko sestro, ki sta vse povedali. Tako, da sem dobila vse informacije.

Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas in kako ga sedaj v domu uresničujejo? Ste v zvezi z načrtom še kdaj kaj govorili, ga spreminjali?

Ja, smo zapisali stvari o meni na list, katerega sem tudi podpisala. Zraven je bila tudi fizioterapevtka, zato smo se pogovarjali o nadaljnji obravnavi v domu.

Kako poteka vaš dan v domu?

Zbudim se ob šestih, da se uredim. Po zajtrku grem na fizioterapijo, kjer delam vaje za noge. Po tem pogledam urnik aktivnosti za ta dan, včasih se tudi kakšne aktivnosti udeležim, včasih ne.. rada imam tudi mir.

Imate v domu veliko prijateljev?

Podvprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?

Niti ne sklepam nekih prijateljstev. Se pogovarjamo, to pa je tudi vse. Nekateri so preveč vsiljivi, pa se potem raje držim malo stran. Manj kot prej.

Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagata, se lahko en na drugega zaneseta?

Raje sem se nekako obrnila na delavce kot pa na stanovalce. Saj so prijazni, ampak nisem se še tako privadila na življenje med toliko ljudmi. So mi pa tudi stanovalci dali kakšne nasvete, ja.

Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?

Kadar pridejo otroci na obisk, mi posodijo telefon, da pokličem sosede. Sicer me še niso obiskali, vendar so obljubili, da pridejo.

Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?

Otroci pridejo velikokrat na obisk, večkrat na teden. Hčera pride ob vikendih, sin pa čez teden.

Imate občutek, da ste v domu osamljeni?

Malo že, kadar razmišljam o domu in dobim še domotožje. Ampak sem rada sama, zato mi tudi tukaj ni slabo.

Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?

Niti ne, nisem veliko aktivna. Obiskujem pa sicer delovno terapijo nekajkrat na teden.

Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje? (dobro/slabo)

Z mojega vidika kar dobro. Sem zadovoljna, da sem prišla sem. Lahko bi edino morda navezala malo več stikov z drugimi stanovalci.

Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?

Mislilim, da ravno osebje doma. Oni so prvi s katerim imaš stik, in ti pomagajo ter tudi predstavijo druge stanovalce, če že sam ne upaš biti nekako vsiljiv.

Intervju 3:

Spol: Moški

Koliko časa ste že v domu?

Nekje dva tedna.

Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?

Glavni razlog je bil moj padec.. (tišina). Sem padel zunaj pred hišo in so me najprej odpeljali v bolnišnico, nato pa kar sem v dom. Nisem imel izbire. Še zdaj ležim večino časa v postelji.

Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Ste imeli pred prihodom kakšne strahove, dvome?

Sem so me pripeljali iz bolnišnice, tako da nisem imel veliko vpliva na to. Že od nekdaj nisem imel želje priti.. vsaj ne tako hitro.

Kakšno je bilo vaše mnenje o domovih za stare pred odhodom v dom in kakšno je sedaj?

Pred tem nisem sploh razmišljal o domu.. morda bi šel nekoč, če bi se resnično moje zdravstveno stanje poslabšalo. Mislil sem, da bom še lahko dolgo živel doma. Zdaj mi je dobro. Pa tudi poškodba gre nekako na bolje.

Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)

Ne vem.. da mi bodo pozdravili poškodbo in mi rano redno povijali. Bolj tako zdravstveno nego potrebujem. Pa da bodo prijazni do mene.

Kdo vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagal?

Sestre v domu so mi najbolj pomagale. So bile vedno ob meni, ko sem jih rabil. Zdaj sem se že nekako navadil na njih, one pa tudi name, se mi zdi.

Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?

Sestre so bile v redu, pa tudi vedno na voljo za vprašanja, če sem jih kaj potreboval.

Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?

Ne vem.. se mi zdi, da ne.

Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas in kako ga sedaj v domu uresničujejo? Ste v zvezi z načrtom še kdaj kaj govorili, ga spreminjali?

Nekaj so zapisali, ampak nisem bil tako pozoren, kaj točno. Pride pa večkrat socialna delavka k meni in me kaj sprašuje, ter si zapisuje na list.

Kako poteka vaš dan v domu?

Odkrito rečeno, dneve preživljam v postelji. Tako, da včasih dnevi trajajo zelo dolgo..

Poskušam se že nekoliko premikati, a od padca še zmeraj vse boli. Vendar bo počasi bolje, ne smemo obupati, kajne? Tako, da velik del dneva tudi prespim.

Imate v domu veliko prijateljev?**Podvprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?**

V sobi sem še s tremi sstanovalci, in se kar razumemo. Z enim od njih se morda malo bolj razumem, no. Ostalih pa še nisem veliko spoznal, saj sem priklenjen na posteljo. Manj kot prej.

Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagata, se lahko en na drugega zaneseta?

Ja s temi, s katerimi sem skupaj v sobi, smo se veliko pogovarjali, in so mi povedali več stvari o domu in bivanju tukaj. Pa tudi pomagajo mi, kadar kaj potrebujem in mi prinesejo.

Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?

Imam svoj telefon, tako da večkrat koga pokličem, kadar se mi zazdi.

Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?

Živel sem z bratom, tako da me brat večkrat pokliče, pa tudi obišče me kdaj.

Imate občutek, da ste v domu osamljeni?

Ja (tišina). Ampak ravno zato, ker sem ves čas v sobi, in ne grem nikamor ven, kjer bi lahko spoznal več ljudi. Upam, da se bo to popravilo, ko bom lahko spet normalno hodil.

Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?

Ne nisem. Morda bom nekoč se česa udeležil, vendar v tej situaciji zdaj še ne.

Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje? (dobro/slabo)

Dobro. Se nekako že privajam na življenje tukaj, čeprav bi raje bil doma.

Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?

Medicinske sestre, pa tudi sam moraš imeti voljo. Ne smeš se zapreti vase, kot sem se skorajda tudi sam na začetku.

Intervju 4:

Spol: Ženski

Koliko časa ste že v domu?

Zdaj počasi bo že mesec in pol.

Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?

Sama sem se odločila, da bi šla v dom. Mož mi je dve leti nazaj umrl, pa sem sklenila, da rabim družbo. Nisem vedela, kaj naj sama počnem doma. Otrok nimam, tako da ni nikogar, ki bi skrbel zame, če bi rabila kakšno nujno pomoč.

Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Ste imeli pred prihodom kakšne strahove, dvome?

Prvi občutki so bili prijetni. Sem se veselila prihoda in čakala na to. Ničesar me ni bilo strah.

Kakšno je bilo vaše mnenje o domovih za stare pred odhodom v dom in kakšno je sedaj?

Sem že nekaj časa imela željo priti v dom. Tudi moja sestra je bila v enem drugem domu in sem jo redno obiskovala. Zdaj se počutim odlično, sem kot rožica, vedno dobre volje. Tukaj mi res nič ne manjka.

Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)

Da mi bodo najprej pokazali sobo. Pa povedali za aktivnosti v domu, saj sem zelo aktivna ženska in ne morem biti pri miru in samo ležati v sobi cel dan. Moram se z nečim zamotiti.

Kdo vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagal?

Najbolj mi je pomagala socialna delavka. Res, ona mi je bila vedno na razpolago, si se lahko pogovoril in se obrnil nanjo, ko si imel kakšno težavo ali rabil kakšno informacijo. Nič ji ni bilo težko narediti zame.

Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?

Sem zelo zadovoljna z vsem. Vsi zaposleni se potrudijo zate, tako da nimam nikakršnih pripomb.

Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?

Sem izvedela vse, se mi zdi. Če pa kaj nisem, pa že sproti vprašam. So zaposleni vedno na voljo, tako da lahko vse vprašam.

Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas in kako ga sedaj v domu uresničujejo? Ste v zvezi z načrtom še kdaj kaj govorili, ga spreminjali?

Ob prihodu smo se le pogovarjali o mojih navadah ter preteklosti, sem pa pred kratkim dobila ta načrt za prebrat, in se v celoti strinjala z njim. Je pa socialna delavka rekla, da lahko kadarkoli povem, če imam kakšne želje ter želim kaj spremeniti v zvezi s tem.

Kako poteka vaš dan v domu?

Zjutraj se zbudim in uredim, nato počakam na zajtrk. Po tem sledi klepet s stanovalkami in občasno tudi kava, nato pa se udeležim aktivnosti, ki jih dom ponuja za določen dan. Rada grem tudi telovadit, ali pa na delovno terapijo, kjer vedno počnemo kaj. Do kosila se vedno kaj dogaja, po kosilu pa je bolj mirno. Takrat grem malo ven, če je lepo vreme, ali pa grem v knjižnico po kakšno knjigo.

Imate v domu veliko prijateljev?**Podvprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?**

Ja, sem se z veliko ljudmi spoprijateljila in se veliko družimo vsak dan. Zaradi njih mi je tudi lažje preživljati dneve tukaj. Sem družabna, tako da rabim družbo ob sebi. Lahko bi celo rekla, da imam sedaj več prijateljev kot prej, saj je tukaj zelo veliko ljudi.

Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagata, se lahko en na drugega zaneseta?

Veliko vlogo so imeli drugi stanovalci, res veliko. Sem sem tudi prišla z namenom, da bi imela ob sebi več družbe, in to sem tudi dobila. Med seboj si vsak dan pomagamo, in se resnično lahko zanesemo en na drugega.

Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?

V tem času sem že imela dvakrat obisk, sosedo in prijateljico. Pišemo si pa ne.

Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?

Sama nimam otrok, od bližnjih imam le še sestro, ki pa je doma nekje v Ljubljani in me zaradi njene bolezni tudi ne more obiskati.

Imate občutek, da ste v domu osamljeni?

Ne, nikoli. Je v domu toliko ljudi, da človek ne more biti osamljen, če se le želi družiti.

Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?

Ja, sem aktivna in se rada udeležujem vseh dejavnosti, ki so na voljo. Najraje imam kuharske delavnice, delovno terapijo in jutranjo telovadbo, kjer se ravno prav razgibam, da lahko začnem dan.

Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje? (dobro/slabo)

Zelo dobro, nič mi ne manjka tukaj. Je bila to pravilna odločitev, da sem prišla sem.

Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?

Sama sem bila tista, ki se je tudi odločila za odhod v dom, tako da sem tudi sama imela to voljo, da bom nadaljevala svoje življenje tukaj. Je pa bila socialna delavka tista, na katero sem se vedno lahko zanesla.

Intervju 5:

Spol: Ženski

Koliko časa ste že v domu?

Prejšnji teden je bilo dva meseca. Skrbno štejem dneve, odkar sem prišla. (smeh)

Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?

Bila sem bolna, pa imela tudi velike odprte rane na nogah, tako da sem potrebovala oskrbo noč in dan. Sestre so mi redno obvezovale nogo, tako da se nimam kaj pritoževati.

Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Ste imeli pred prihodom kakšne strahove, dvome?

Nisem mogla skrbeti zase, zato sem vedela, da je dom za stare prava odločitev. Sicer sem imela nekaj domotožja na začetku, ampak to ima vsak, ki pride na novo sem. Sedaj sem v redu.

Kakšno je bilo vaše mnenje o domovih za stare pred odhodom v dom in kakšno je sedaj?

Prej sem se malo bala doma, ker sem že večkrat videla v medijih, kako ravnajo s starimi ljudmi v domu. Ampak nisem imela druge izbire, tako smo se odločili. Zdaj mi je všeč. Pa tudi pretiranega domotožja nimam.

Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)

Da bodo prijazni, to predvsem. Pa da se bodo zavzeli zame, ko jih potrebujem. Na začetku sem imela domotožje, in sem tudi pričakovala, da mi bodo zaposleni pomagali, da se navadim na dom in zamotim, da ne mislim na svoj pravi dom.

Kdo vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagal?

Sama sem si najbolj pomagala. Ko sem prišla, sem kasneje začela hoditi na delovno terapijo. Tisto mi je bilo zelo všeč, ker sem spoznala veliko drugih ljudi, s katerimi se družim tudi v prostem času čez dan.

Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?

Zaposleni so mi vse razložili, že ko sem prišla v dom. Vsi so zelo v redu do mene. Soba je prav tako lepa, kot sem upala da bo. Pa tudi sostanovalka je v redu, se razumeva.

Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?

Niti ne.

Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas in kako ga sedaj v domu uresničujejo? Ste v zvezi z načrtom še kdaj kaj govorili, ga spreminjali?

Ja, individualni načrt smo že zapisali, pa tudi prebrala sem ga. Nismo pa nič več govorili o njem.

Kako poteka vaš dan v domu?

Zjutraj se zbudim, nato mi sestre pomagajo, da se presedem na voziček, potem pa lahko sama dalje opravljam zadeve. Rada grem na delovno terapijo, kjer so res zelo prijazne punce. Enkrat na teden je začela k meni prihajati tudi mlada prostovoljka, katero mi je priskrbel socialna delavka, tako da se z njo zamotim, in mi je krasno. Po kosilu imam rada počitek, zvečer pa tudi grem hitro spat.

Imate v domu veliko prijateljev?

Podvprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?

Ja, sem spoznala kar nekaj novih ljudi, s katerimi se vsakodnevno družimo. Tako, da lahko rečem, da jih imam veliko. Nekje približno enako.

Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagata, se lahko en na drugega zaneseta?

Ker sem sama na vozičku, mi drugi pomagajo kot mi le lahko. Vsi so zelo prijazni in želijo pomagati na vsakem koraku.

Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?

V sobi imam beležko s telefonskimi številkami, in prosim sestro, če mi posodi kdaj telefon, da lahko koga pokličem, tako da se slišimo vsaj malo.

Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?

Ja, otroci redno hodijo na obisk med vikendi.

Imate občutek, da ste v domu osamljeni?

Včasih ja.

Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?

Ja, se trudim biti skozi aktivna in sodelovati pri aktivnostih. Rada imam delovno terapijo, kjer veliko sodelujem.

Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje? (dobro/slabo)

Dobro, saj imam rada družbo in tudi rada govorim, tako da ni bil problem se znajti med toliko ljudmi.

Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?

Osebe doma je zagotovo pripomoglo k temu, pa tudi sama. Lahko bi se smilila sama sebi v sobi in ostajala tam, ampak sem si rekla, da se želim imeti lepo tukaj v domu.

Intervju 6:

Spol: Moški

Koliko časa ste že v domu?

Zdaj 16., je bilo dva meseca.

Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?

Ja.. doma sem bil večino časa sam.. sicer sem živel z otroci, vendar imajo vsak svojo službo s katero so tako ali tako preobremenjeni, zato se nismo skoraj nič videvali. Nisem jim niti želel več biti v breme (tišina). Sam pa tudi rabim družbo. Še imam nekaj let pred sabo, tako da ne želim biti sam.

Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Ste imeli pred prihodom kakšne strahove, dvome?

Ob prihodu sem se počutil v redu. To sem že vnaprej načrtoval in se pripravljaj, pa tudi od prej sem že poznal dom. Tudi zdaj se počutim v redu.

Kakšno je bilo vaše mnenje o domovih za stare pred odhodom v dom in kakšno je sedaj?

Ta dom sem obiskoval tudi že prej. Tukaj sem obiskoval brata, ki pa je že pred leti zaradi zdravstvenih težav umrl. Dom mi je bil vseh že prej zdaj pa se tudi dobro počutim in mi nič ne manjka.

Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)

Da bodo povedali, kako potekajo stvari pri njih.. da bom vedel, kdaj je kosilo pa večerja, da slučajno ne zamudim (smeh). Pa seveda tudi, da mi predstavijo delavke na mojem oddelku, da bom vedel, na koga se obrniti.

Kdo vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagal?

Sam sem se vključil v aktivnosti, tako da mi ni bil dolgčas. Skozi te aktivnosti sem dobil tudi družbo. Sedaj imam dobrega prijatelja, s katerim vsak dan igrava šah. Pa tudi osebe doma mi je bilo vedno na voljo za bilo katera vprašanja.

Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?

Sem brez pripomb. Nasploh sem zadovoljen z vsem.

Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?

Vem vse, kar sem želel vedeti.

Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas in kako ga sedaj v domu uresničujejo? Ste v zvezi z načrtom še kdaj kaj govorili, ga spreminjali?

Se mi zdi, da smo nekaj napisali oziroma socialna delavka je pisala, mene pa je le spraševala zraven kaj. O tem se nismo več pogovarjali do zdaj.

Kako poteka vaš dan v domu?

Po zajtrku se dobim tukaj (v osrednjem dnevnem prostoru) z enim stanovalcem iz prvega nadstropja, da odigra partijo šaha. Že od nekdaj imam zelo rad šah, zato sem še toliko bolj vesel, da sem tukaj tudi našel takšnega

ljubitelja šaha. Pa tudi on obvlada šah, tako da sva v zmagah kar izenačena (smeh). Kadar imamo kakšno glasbeno prireditev, pa se udeležim tudi tega, saj imam rad domačo glasbo, in tudi rad pojem. Po kosilu včasih izkoristim čas za sprehod, ali pa grem gledat televizijo v dnevni prostor.

Imate v domu veliko prijateljev?

Podvprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?

Nekaj jih je, ni pa jih veliko. Ženske se raje družijo skupaj, moški pa niso tako družabni, se mi zdi. Ampak se pogovarjamo kljub vsemu. Manj kot prej.

Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagata, se lahko en na drugega zaneseta?

Kadar kaj potrebujem, se obrnem tudi na stanovalce, in mi pomagajo, seveda. Nič jim ni težko pomagati.

Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?

Obiskali me še niso, telefona pa tudi nimam da bi jih poklical. Imam pa zdaj tukaj drugo družbo, na katero sem se tudi že navadil.

Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?

Otroci me tudi obiščejo, ker jih zanima, kako sem. Pa tudi domov so me že peljali parkrat.

Imate občutek, da ste v domu osamljeni?

Ne, nisem. Sam poskrbim, da si naredim svoj dan tako kot želim.

Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?

Ja, sem aktiven. Rad skrbim za rastline in vrtiček doma, pa tudi pevski zbor obiskujem.

Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje? (dobro/slabo)

Boljše ne bi moglo biti, sem zadovoljen. Dobro sem se vključil.

Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?

Sam sem se vključil, predvsem s tem, ko sem začel obiskovati aktivnosti, ter spoznal druge ljudi. Tako so tudi drugi spoznali mene, in si krajšamo čas tukaj. Pa tudi moji otroci so pomagali.

Intervju 7:

Spol: Moški

Koliko časa ste že v domu?

Počasi bo že nekje tri mesece odkar sem prišel v dom.

Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?

Imel sem poškodbo noge oziroma tudi kolka, tako da sem tudi doma ležal le v postelji, in sem rabil nego. Doma ni bilo nikogar ves čas ob meni.

Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Ste imeli pred prihodom kakšne strahove, dvome?

Sem bil brez posebnih občutkov. Vedel sem, da je to najboljša rešitev zame in da mi bo tukaj boljše kot doma. Strah me je edino bilo tega, da se s sostanovalci ne bi ujeli.

Kakšno je bilo vaše mnenje o domovih za stare pred odhodom v dom in kakšno je sedaj?

Brez nekega mnenja.. (tišina). Kar je treba, je treba. Sam pri sebi sem si rekel, da se bom prepustil usodi, pa kako bo, bo. Zdaj mi je v redu, čeprav bi raje bil doma.

Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)

Nič.. (tišina). Le to, da bodo medicinske sestre poskrbele za mojo poškodbo, da bom lahko čimprej spet hodil.

Kdo vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagal?

Sestre so bile največ časa ob meni. One so bile tudi zaslužne za to, da nisem obležal v postelji. Sedaj lahko tudi že malo hodim, vsak dan mi gre na bolje.

Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?

Vsi so bili prijazni, vse so mi povedali že, ko sem prišel v dom. Sem zadovoljen z vsem.

Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?

Načeloma so mi vse povedali, ampak vmes že malo pozabim. Zato pa tudi večkrat kaj vprašam, če kaj potrebujem.

Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas in kako ga sedaj v domu uresničujejo? Ste v zvezi z načrtom še kdaj kaj govorili, ga spreminjali?

Vem, da me je spraševala nekaj o preteklosti, pa še zdaj me veliko sprašujejo o mojem življenju doma. Bolj smo se takrat pogovarjali z fizioterapevtko ter medicinsko sestro.

Kako poteka vaš dan v domu?

Zjutraj se zbudim, potem imamo zajtrk. Po zajtrku pridejo sestre po mene in grem na fizioterapijo. Tam veliko razgibavam noge, ter tudi hodim. Nato grem še na delovno terapijo, če imam čas. Potem pa je že čas za kosilo. Po tem pa grem počivat v sobo, saj ni kaj drugega za delati. Po večerji pa že tudi počasi grem spat.

Imate v domu veliko prijateljev?

Podvprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?

Ja, tisti, ki smo skupaj na fizioterapiji, se kar veliko družimo tam in klepetamo. Pa tudi na delovni terapiji imam nekaj prijateljev. Vendar manj kot prej doma.

Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagata, se lahko en na drugega zaneseta?

Pogosto vprašajo, če potrebujem kakšno pomoč, in mi tudi prijazno pomagajo.

Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?

Zadnjič je ravno sosed prišel z mojim sinom na obisk, tako da sem ga bil zelo vesel po dolgem času. Drugače pa nimamo stikov.

Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?

Sin pa snaha me kar nekajkrat obiščeta, pa tudi vnuki.

Imate občutek, da ste v domu osamljeni?

Ja in ne. Ko sem v družbi, ne mislim na to, ko pa sem sam, pa se mi zdi, da sem tukaj osamljen.

Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?

Ja sem, saj hodim na fizioterapije, tudi to je aktivnost (smeh). Nekajkrat na teden pa grem tudi na delovno terapijo.

Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje? (dobro/slabo)

Pa nekako srednje, lahko bi bilo tudi boljše.

Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?

Sestre so mi najbolj pomagale, da so me vzpodbujale ter mi še zdaj pomagajo na fizioterapiji.

Intervju 8:

Spol: Ženski

Koliko časa ste že v domu?

Hm, pa moram razmisliti.. bo že nekje dva meseca recimo. Čas kar hitro beži.

Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?

Konec prejšnjega leta mi je po bolezni umrl mož, sama pa nisem želela biti v breme otrokom. Zato sem se tudi sama odločila, da bi šla v dom. Ni mi žal te odločitve. Tukaj mi je res krasno.

Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Ste imeli pred prihodom kakšne strahove, dvome?

Bilo mi je v redu. Sicer nisem točno vedela, kaj pričakovati, vendar sem bila optimistična. Verjela sem, da mi bo tukaj dobro. Strah sem edino imela pred domotožjem. Pa je tudi to bilo odveč.

Kakšno je bilo vaše mnenje o domovih za stare pred odhodom v dom in kakšno je sedaj?

Upala sem, da v domu ni tako slabo, kot sem videla marsikdaj po televiziji. Sicer pa nisem imela posebnega mnenja. Sem si rekla, kako bo, pa bo. Zdaj mi je tukaj kar v redu.

Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)

Da me bodo nekako uvedli v dom, da se bom znašla. Nisem bila vajena živeti skupaj s toliko ljudmi na kupu. Upala sem tudi, da imajo aktivnosti, ki so mi pisane na kožo, da se bom zamotila.

Kdo vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagal?

Vključila sem se na delovno terapijo, tam imam tudi družbo prijateljic, s katerimi se tudi drugače družimo, ko je konec terapije. Pa tudi svojci pridejo pogosto na obisk, tako da mi ni dolgčas.

Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?

Lepo mi je tukaj. Nič ne bi zamenjala. Vse je super, tako osebje kot stanovalci.

Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?

Pa ne, mi je socialna delavka že prvič povedala vsa pravila, sestra pa tudi glede zdravstva in teh storitev.

Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas in kako ga sedaj v domu uresničujejo? Ste v zvezi z načrtom še kdaj kaj govorili, ga spreminjali?

Takrat sem izpolnila le nek vprašalnik o svojem življenju ter navadah, pa malo smo se tudi pogovarjali o tem. Načrt pa sem dobila kasneje, ko mi ga je socialna delavka prinesla za prebrat in podpisat. Vse je bilo napisano tako, kot smo se pogovarjali že pred tem.

Kako poteka vaš dan v domu?

Zjutraj se zbudim, potem imamo zajtrk. Nato grem na delovno terapijo, kjer se srečam z ostalimi ženskami, ter poklepetamo, medtem, ko kaj izdelujemo. Jaz rada tudi kvačkam, in zdaj imam ogromno časa za to, ko je bolj hladno vreme. Dvakrat na teden me pridejo obiskat tudi otroci in vnuki, ali pa grem kak vikend domov k njim. Sem se že navadila biti tukaj, tako da mi je v redu.

Imate v domu veliko prijateljev?**Podvprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?**

Ja, imam. Sem vesela, da sem spoznala toliko novih ljudi, s katerimi delimo svoje izkušnje in se pogovarjamo o preteklosti. Doma sem bila bolj na podežlju, tako da nisem imela veliko družbe, pa tudi ni bilo časa za druženje, saj je bilo na kmetiji veliko dela. Ja, jih je več kot prej.

Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagata, se lahko en na drugega zaneseta?

Imeli so kar veliko vlogo. Na začetku sem že imela veliko družbe, tako da ni bilo takega domotožja.

Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?

Obiščejo me bolj težko, tako da grem tu pa tam na recepcijo in vprašam, ali lahko pokličem domov.

Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?

Dvakrat na teden me obiščejo otroci in vnuki, pa tudi domov me odpeljejo, tako da nisem vsak vikend tukaj v domu.

Imate občutek, da ste v domu osamljeni?

Niti ne, nimam časa za razmišljanje o tem (smeh).

Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?

O, ja. Se trudim, da obiskujem dejavnosti po svojih zmožnostih. Najraje imam kuharsko skupino, ker rada kuham. Sodelujem pa tudi pri raznih ročnih delih ter pogovorni skupini.

Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje? (dobro/slabo)

Dobro sem se vključila. Res nimam pripomb.

Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?

Na začetku so me otroci vsak dan klicali, ali pa prišli na obisk, ter me spraševali, če bo za zdržat, in če sem že našla kaj družbe in podobno. Zdaj pa sem si našla veliko družbe, tako da ne bi šla več nazaj domov niti (smeh).

Intervju 9

Socialna delavka

Kako osebje doma – konkretno socialne delavke oziroma socialni delavci, poskrbijo za stanovalca ob prihodu v dom?

Delo s stanovanca se začne že pred samim sprejemom. Bodočega stanovanca najprej povabimo na svetovalni pogovor, kjer ga seznanim s/z:

- protokolom oz. standardom sprejema;
- uveljavljanjem pravic (oprostitvev plačila, dodatek za pomoč in postrežbo),
- urejanjem skrbništva za posebni primer; zakoniti zastopnik, pooblaščenec, skrbništvo nad osebo, ki ji je delno ali v celoti odvzeta opravilna sposobnost;
- cenikom storitev;
- dejavnostmi in aktivnostmi, ki potekajo v zavodu,
- seznamom priporočljivih stvari, ki jih bo stanovalec potreboval ob prihodu v zavod,
- za sprejem se pripravi vsa potrebno dokumentacija.

V kolikor se stanovalec sam ne more udeležiti uvodnega razgovora se o tem pogovorimo z njegovim svojcem oz. skrbnikom. Po potrebi se opravi tudi obisk na domu. Bodočim stanovalcem nudimo pomoč pri izpolnjevanju zahtevane dokumentacije ter jih povabimo na ogled zavoda.

Na dan sprejema socialna delavka bodočega stanovanca pozdravi na recepciji zavoda in mu v imenu vseh zaposlenih zaželi toplo dobrodošlico. Vsak sprejem poteka na nekoliko drugačen način, saj gre tukaj za individualni dogodek, ki ga ni mogoče postaviti v točno določene okvire. V kolikor stanovalcu zdravstveno stanje dopušča, se najprej opravi pogovor v pisarni socialne delavke, kjer se stanovanca ponovno seznani z vsemi pomembnimi informacijami v zvezi z sprejemom. Stanovalec podpiše dogovor o zagotavljanju storitve institucionalnega varstva, se seznani s pravilnikom o hišnem redu in drugimi informacijami. Po opravljenih formalnih zadevah socialna delavka stanovanca pospremi v bivalno enoto, kjer ga predstavi ostalim zaposlenim. Ena ključnih nalog socialne službe je da, ob sprejemu posreduje pridobljene informacije o stanovalcu vsem zaposlenim za katere so te informacije pomembne za dobro nadaljnjo skupno sodelovanje.

Katere informacije dobi stanovalec ali stanovalka od socialne delavke oziroma socialnega delavca?

Novega stanovanca ob sprejemu opremimo s sledečimi informacijami:

- stanovanca seznanim:

 - z življenjem in aktivnostmi v zavodu,
 - s strokovnimi službami v zavodu,
 - z zaposlenimi v bivalni enoti,
 - s sostanovalcem in ostalimi stanovanca,
 - s splošnimi veljavnimi predpisi (hišni red, pravilnik o določanju oskrbe in zaračunavanju in plačevanju storitev, dogovor o zagotavljanju storitve institucionalnega varstva);

- nudimo mu pomoč pri urejanju nove osebne ali zdravstvene izkaznice, pri odprtju TRR, prenosu pokojnin, urejanju skrbništva, uveljavljanju pravic, urejanju zavarovanja ali denarnih zadevah, nakupu osebnih potrebščin (v kolikor potrebuje pri tem pomoč);
- prijavi začasnega ali stalnega prebivališča;
- nudimo mu pomoč pri vključevanju in prilagajanju na novo življenjsko okolje, in sicer:

 - spodbuda, da se vključuje v različne dejavnosti, ki potekajo v zavodu in mu pomagali pri vključitvi v skupino,
 - opravijo se svetovalni razgovori s stanovalcem, individualno ali skupinsko (v kolikor so zaznane težave in problemi osebne narave),
 - pripravi se individualni načrt za vsakega novo sprejetega stanovanca in spremljanje ter evalviranje postavljenih ciljev,
 - spodbuda, da čim bolj sodeluje pri skrbi zase in pri ohranjanju svoje samostojnosti.

Delo in sodelovanje s stanovanca je pomemben vidik naše službe tudi v času bivanja stanovanca pri nas. S stanovanca smo dnevno opravljali individualne razgovore, jim pomagali ob reševanju svojih težav, težav s sostanovanca ali svojci. Vsak mesec v posamezni bivalni enoti organiziramo skupen sestanek s stanovanca, ki bivajo tam. Na sestanku so poleg stanovalcev in socialne delavke prisotni še: vodja organizacijske enote, vodja kuhinje in gospodinja.

Približno mesec dni po sprejemu stanovanca organiziramo za svojce novih stanovalcev individualne sestanke. Kjer se pogovarjamo o vtisih, ciljih in nadaljnjem sodelovanju. Na sestanku povabimo prvo osebo za obveščanje, ki si jo je stanovalec izbral. Poleg vabljenega svojca so na sestanku prisotne: socialna delavka, vodja organizacijske enote, delovna terapevtka in fizioterapevtka ter stanovalec, če to želi.

Ob prihodu stanovalca v dom, se zanj zapiše tudi individualni načrt. Kaj vse se zapiše, in kako pri tem sodeluje oseba, ki se je načrt tiče?

Za stanovalce se pripravi individualni načrt obravnave, na podlagi njegove življenjske zgodbe; skupaj z evalvacijo, saj se zavedamo, da je individualen pristop tisti, ki lahko doprinese k dobremu počutju stanovalca.

Z obrazcem »življenjska zgodba stanovalca« se bodoči stanovalec seznani že pred sprejemom. V kolikor je mogoče stanovalec na dan sprejema prinese s sabo izpolnjeno življenjsko zgodbo. Če je sam ne more izpolniti ter pri tem ne prejme pomoči iz svoje socialne mreže, mu obrazec pomaga izpolniti socialna delavka.

Obrazec »življenjska zgodba stanovalca« je sestavljen iz več sklopov vprašanj, in sicer: dnevne aktivnosti, predstavitev življenja (družina, otroštvo in šolanje, delovno življenje, pomembni odnosi, pomembni kraji), prosti čas in interesi, pomembnejši dogodki v življenju, vrednote, želje za prihodnost. Stanovalca oz. njegove svojce spodbujamo, da stanovalčevo življenjsko zgodbo dopolnijo z izbranimi fotografijami, ki prikažejo opisane življenjske dogodke, ljube osebe...

Življenjska zgodba stanovalca je sestavni del individualnega načrta obravnave. Pri sestavi individualnega načrta obravnave prisluhnemo stanovalcu; njegovim željam in ciljem, ki jih ima v zvezi s socialnovarstvenimi storitvami. Pomembno načelo, ki ga pri tem upoštevamo je načelo krepitve moči.

V prvem mesecu po sprejemu stanovalca obiščejo vsi člani tima, ki se stanovalcu predstavijo in predstavijo svoje področje dela. V individualni načrt obravnave zapišemo ugotovljene potrebe stanovalca in postavimo kratkoročne cilje obravnave. Hkrati pa zapišemo načrtovanje oz. opredelimo izvedbo aktivnosti za doseg ciljev obravnave.

Nato se člani tima: vodje organizacijskih enot, socialna delavka, delovna terapevtka in fizioterapevtka, sestanejo na sestanku Strokovnega tima. Stanovalca z zapisanimi cilji posamezne službe seznanim, stanovalec oz. njegov skrbnik lahko doda morebitne pripombe. Člani tima in stanovalec oz. njegov skrbnik se pod individualni načrt obravnave podpišejo.

Individualni načrt obravnave se po šestih mesecih evalvira.

Kako individualni načrt naredite za osebo, ki ne more biti aktivno udeležena pri zapisovanju?

V tem primeru sodelujemo z njegovim skrbnikom oz. pooblaščenecem.

Kaj se vam zdi najbolj pomembno pri izdelavi individualnega načrta (da se seznanim s preteklostjo stanovalke/stanovalca; da poskrbite za to, da ohranja socialne mreže; da se seznanim s potrebami, ki jih ima ali da vam pomaga pri vključevanju v domsko življenje,...) ?

Vsekakor vse od naštetega skupaj pripomore k temu, da se stanovalec najlažje in najbolj kakovostno vključi v domsko življenje.

Kako pomemben se vam zdi individualni načrt pri vključevanju stanovalca v domsko življenje?

Osnovni namen življenjske zgodbe je vzpostavitev skladnega odnosa med zaposlenimi in stanovalcem. Stanovalcu omogoči, da v novem okolju lažje naveže primarne stike in se na primeren način poveže z zaposlenimi. Zaposlenim pa omogoči gradnjo pristnejših odnosov s stanovalcem. Zaposleni pridobijo tudi spoznanje, kaj je stanovalcu resnično pomembno.

Individualni načrt obravnave in izpolnjena življenjska zgodba stanovalca igrata pomembno vlogo pri vključevanju stanovalca v domsko življenje. Z njima vplivamo na večjo motiviranost stanovalca, izboljšanje njegovega biopsihosocialnega zdravja, zaupljivost, zadovoljstvo, krepitev občutka ljubljenosti, obujanje pozitivnih življenjskih spominov, umirjenost, srečo, družabnost, samostojnost, dostojanstvo. Na ta način v odnos vključimo tudi svoje oz. bližnje osebe.

Kdo skrbi za uresničevanje individualnega načrta in kako preverjate, ali se načrt izpolnjuje kot je treba? Kako sploh poteka uresničevanje načrta?

V obravnavo skušamo zajeti vsa področja življenja stanovalca in vse storitve, ki mu jih nudimo, glede na njegove želje, potrebe ter skupne možnosti. Za sestavo, izpeljavo in evalvacijo individualnega načrta je organiziran Strokovni tim. Člani tima so: socialni delavec kot koordinator individualnega načrtovanja, vodja organizacijske enote, delovna terapevtka in fizioterapevtka. V individualnem načrtu poskušamo opredeliti čim bolj jasne, merljive in časovno določene cilje.

Z individualnim načrtom obravnave in stanovalčevo življenjsko zgodbo se seznanim tudi zaposleni v bivalni enoti v kateri stanovalec biva. Individualni načrt in stanovalčeva življenjska zgodba se po potrebi dopolnjujeta oz. spreminjata. Individualni načrti obravnave se hranijo v bivalni enoti. Cilji določeni v individualnem načrtu obravnave se čez pol leta evalvirajo.

Individualni načrti obravnave za stanovalce, ki so oboleli za demenco in so razvrščeni v oskrbo IV, se evalvirajo vsako leto.

Ali menite, da so individualni načrti učinkovita metoda za uspešno vključevanje ljudi v domsko življenje in tudi kasneje za njihovo dobro počutje v domu? Ali predlagate kakšne spremembe?

Pri izdelavi individualnega načrta obravnave izhajamo iz dejstva, da je stanovalec po sprejemu v zavod še vedno oseba, ki ima svoje potrebe, želje, spretnosti in znanja. Vseskozi težim k temu, da se stanovalec počuti del skupnosti, obenem pa poskušamo upoštevati osebne potrebe in želje vsakega stanovalca posebej. Skozi pripravo individualnega načrta stanovalca bolje spoznamo in ga preko sodelujočega odnosa, tudi lažje razumemo.

Menimo, da so individualni načrti učinkovita metoda za uspešno vključevanje ljudi v domsko življenje, ki vplivajo tudi na njihovo dobro počutje v prihodnosti. Trenutno ne predvidevamo večjih sprememb. Pomembno se nam zdi zavedanje, da je individualno načrtovanje fleksibilno, ki se oblikuje glede na vsakega posameznika posebej in se sproti prilagaja različnim novostim in novim predlogom oz. izboljšavam.

8.3 Dodatek 3: Kodiranje

ŠT.	IZJAVE	POJMI	KATEGORIJA	TEMA
	Koliko časa ste že v domu?			
01	En mesec.	En mesec	Bivanje do 3 mesece	Čas bivanja
02	Kmalu bo en mesec...	En mesec	Bivanje do 3 mesece	Čas bivanja
03	Dva tedna.	Dva tedna	Bivanje do 3 mesece	Čas bivanja
04	Mesec in pol..	Mesec in pol	Bivanje do 3 mesece	Čas bivanja
05	Dva meseca	Dva meseca	Bivanje do 3 mesece	Čas bivanja
06	Dva meseca	Dva meseca	Bivanje do 3 mesece	Čas bivanja
07	Počasi bo že tri mesece..	Tri mesece	Bivanje do 3 mesece	Čas bivanja
08	Pa moram razmisliti.. nekje dva meseca...	Dva meseca	Bivanje do 3 mesece	Čas bivanja
	Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?			
09	Žena je umrla.. otroci so na svojem, sam pa sem tudi težko doma.. sam otrokom rekel, da bi šel v dom...	Žena je umrla, otroci so na svojem, otrokom rekel, da bi šel v dom	Samostojna odločitev zaradi samote	Razlogi za prihod
10	Zlomila sem si nogo.. vsi skupaj z otroci smo se odločili za dom.. tukaj imam skozi nekoga ob sebi..	Zlomila sem si nogo, skupaj z otroci odločili	Odločitev zaradi poškodbe	Razlogi za prihod
11	Sem padel in so me odpeljali v bolnišnico.. iz bolnišnice pa kar sem..	Padel, odpeljali v bolnišnico, nato v dom	Odločitev zaradi poškodbe	Razlogi za prihod
12	Sama sem se odločila... mož mi je umrl... kaj naj sama počnem doma... doma ni nikogar, ki bi skrbel zame	Sama sem se odločila, mož mi je umrl	Samostojna odločitev zaradi samote	Razlogi za prihod
13	Bila sem bolna pa sem potrebovala oskrbo noč in dan...	Bolna, potrebovala oskrbo	Odločitev zaradi bolezni, nezmožnost skrbeti zase	Razlogi za prihod
14	Doma sem bil sam... otroci so preobremenjeni s službo.. rabim družbo...ne želim biti sam	Bil sam, rabim družbo	Odločitev zaradi samote	Razlogi za prihod
15	Imel sem poškodbo noge... ležal le v postelji... rabil nego...	Poškodba noge, rabil nego	Odločitev zaradi poškodbe, nezmožnost skrbeti zase	Razlogi za prihod
16	Mož mi je umrl... nisem želela biti v breme otrokom... sama sem se	Mož je umrl, nisem želela biti	Samostojna odločitev	Razlogi za prihod

	odločila...	v breme otrokom, sama sem se odločila		
		Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Vas je bilo česa morda tudi strah?		
17	Nisem imel posebnih občutkov.. malo vznemirjenja, ampak je hitro minilo..	Nisem imel posebnih občutkov, malo vznemirjenja	Pripravljen na prihod, brez posebnih občutkov	Prvi občutki in strahovi
18	Ničesar me ni bilo strah...	Ničesar ni bilo strah	Brez strahu	Prvi občutki in strahovi
19	Bila sem nekoliko nervozna... nisem vedela kaj pričakovati... sem vedela da moram iti v dom...	Nekoliko nervozna	Nelagodnost	Prvi občutki in strahovi
20	Strah me je bilo, kakšno sostanovalko bom imela v sobi...	Strah, kakšno sostanovalko bom imela	Strah pred sostanovalko	Prvi občutki in strahovi
21	Sem so me pripeljali iz bolnišnice... nisem imel veliko vpliva na to... nisem imel želje priti...	Nisem imel želje priti	Neprijetni občutki	Prvi občutki in strahovi
22	Prijetni občutki... sem se veselila prihoda...	Prijetni občutki, veselje	Prijetni občutki	Prvi občutki in strahovi
23	Ničesar me ni bilo strah...	Ničesar strah	Brez strahu	Prvi občutki in strahovi
24	Nisem mogla skrbeti zase, zato sem vedela da je to prava odločitev... imela sem le domotožje na začetku...	Vedela, da je to prava odločitev	Pripravljena na prihod	Prvi občutki in strahovi
25	V redu... to sem že vnaprej načrtoval in že od prej poznal dom... tudi zdaj se počutim v redu...	Že vnaprej načrtoval in poznal dom	Prijetni občutki, pripravljen in načrtovan prihod	Prvi občutki in strahovi
26	Brez posebnih občutkov... vedel sem, da je to najboljša rešitev...	Brez posebnih občutkov	Brez posebnih občutkov	Prvi občutki in strahovi
27	Strah me je bilo, da se s sostanovalci ne bi ujeli...	Strah, da se ne bi ujeli	Strah pred sostanovalci	Prvi občutki in strahovi
28	Bilo mi je v redu... nisem točno vedela kaj pričakovati, vendar sem bila optimistična...	V redu, bila optimistična	Prijetni občutki	Prvi občutki in strahovi
29	strah pred domotožjem...	Pred domotožjem	Strah pred domotožjem	Prvi občutki in strahovi
		Kakšno je vaše mnenje o domovih za stare? Prej in zdaj?		
30	Že preden sem prišel, sem imel dobro mnenje... večkrat sem že koga obiskal v domu in videl, da jim nič ne manjka...	Dobro mnenje že pred prihodom, predhodni stik z domom	Dobro mnenje prej	Mnenje o domovih
31	Zdaj je dobro, vse mi je všeč...	Sedaj ima dobro mnenje	Dobro mnenje zdaj	Mnenje o domovih
32	Prej nisem imela nobenega mnenja, razen negativnih mnenj drugih... sem kljub temu želela sama videti, kako je v domu...	Nobenega mnenja, razen negativnih	Brez mnenja prej	Mnenje o domovih
33	Zdaj mi je super... dobim vso pomoč... tudi otroci pridejo na obisk... imam družbo...	Super	Odlično mnenje zdaj	Mnenje o domovih
34	Pred tem nisem sploh razmišljal o domu... mislil, da bom še lahko dolgo živel doma...	Ni razmišljal o domu	Brez mnenja prej	Mnenje o domovih
35	Zdaj mi je dobro... tudi poškodba mi gre na bolje...	Zdaj mi je dobro	Dobro mnenje zdaj	Mnenje o domovih

36	Sem že nekaj časa imela željo priti v dom... obiskovala sem tudi sestro v drugem domu...	Imela željo priti v dom, obiskovala tudi sestro	Dobro mnenje prej	Mnenje o domovih
37	Zdaj se počutim odlično, sem kot rožica... nič mi ne manjka...	Odlično počutje	Odlično mnenje zdaj	Mnenje o domovih
38	Prej sem se malo bala doma... večkrat videla v medijih, kako ravnaajo s starimi v domu... nisem imela druge izbire...	V medijih videl ravnanje s starimi v domu, se bala	Slabše mnenje prej	Mnenje o domovih
39	Zdaj mi je všeč... nimam pretiranega domotožja...	Sedaj je všeč	Dobro mnenje zdaj	Mnenje o domovih
40	Dom sem že poznal prej... tukaj obiskoval brata... Dom mi je bil všeč že prej...	Dom poznal in mu je bil všeč že prej	Dobro mnenje prej	Mnenje o domovih
41	Zdaj pa se tudi dobro počutim in mi nič ne manjka...	Dobro počutje, nič ne manjka	Dobro mnenje zdaj	Mnenje o domovih
42	Brez nekega mnenja... kar je treba, je treba... sem se prepustil usodi...	Brez mnenja	Brez mnenja prej	Mnenje o domovih
43	Zdaj mi je v redu, čeprav bi raje bil doma...	Zdaj je v redu	Dobro mnenje zdaj	Mnenje o domovih
44	Upala sem, da v domu ni tako slabo, kot sem videla marsikdaj po televiziji... nisem pa imela posebnega mnenja...	Upala, da ni tako slabo; brez posebnega mnenja	Brez mnenja prej	Mnenje o domovih
45	Zdaj mi je kar v redu...	Zdaj kar v redu	Dobro mnenje zdaj	Mnenje o domovih
Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)				
46	Da mi bodo razložili pravila doma... pokazali sobo... predstavili osebje, na katerega se lahko obrnem...	Razlaga pravil doma, predstavitev osebja	Razlaga pravil, predstavitev osebja	Pričakovanja stanovalcev od osebja
47	Povedali, kake aktivnosti imajo, da se lahko vključim...	Povedali za aktivnosti	Predstavitev aktivnosti	Pričakovanja stanovalcev od osebja
48	Predvsem to, da mi bodo stali ob strani cel dan, če jih bom potrebovala...	Stali ob strani po potrebi	Nega in pomoč	Pričakovanja stanovalcev od osebja
49	Ne vem... da mi bodo pozdravili poškodbo in mi rano redno povijali... da bodo prijazni do mene...	Skrb za poškodbo, prijaznost	Nega in pomoč, prijaznost	Pričakovanja stanovalcev od osebja
50	Da bodo pokazali sobo... povedali za aktivnosti v domu, saj sem zelo aktivna ženska in ne morem biti pri miru in samo ležati v sobi...	Pokazali sobo, predstavili aktivnosti	Predstavitev aktivnosti	Pričakovanja stanovalcev od osebja
51	Da bodo prijazni... da se bodo zavzeli zame, ko jih potrebujem... da mi bodo pomagali, da se navadim na dom in zamotim, da ne mislim na svoj pravi dom	Prijazni, pomoč in podpora pri privajanju na dom	Podpora pri privajanju na dom	Pričakovanja stanovalcev od osebja
52	Da bodo povedali, kako potekajo stvari pri njih... da bom vedel kdaj je kosilo pa večerja... pa da mi predstavijo delavke na mojem oddelku...	Razlaga poteka pravil in predstavitev osebja na oddelku	Razlaga pravil, predstavitev osebja	Pričakovanja stanovalcev od osebja
53	Nič... le to, da bodo medicinske sestre poskrbele za mojo poškodbo, da bom lahko čimprej hodil...	Skrb za poškodbo, da bi lahko hodil	Nega in pomoč	Pričakovanja stanovalcev od osebja
54	Da me bodo nekako uvedli v dom, da	Uvedli v dom, da	Podpora pri	Pričakovanja

	se bom znašla... nisem vajena živeti s toliko ljudmi na kupu...	se znajde	privajanju na dom	stanovalcev od osebja
55	Da imajo aktivnosti, da se bom zamotila...	Da imajo aktivnosti	Predstavitev aktivnosti	Pričakovanja stanovalcev od osebja
		Kdo oziroma kaj vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagalo?		
56	Socialna delavka je bila prva, s katero sem se srečal... tudi zdaj se vedno obrnem na njo, ko potrebujem kaj... ona mi je že prvič vse razložila...	Prvo srečanje s socialno delavko, obračanje na njo za pomoč	Socialna delavka	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
57	Največ stika sem imela z medicinskimi sestrami... so one non stop skrbele zame...	Medicinske sestre skrbele	Medicinska sestre	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
58	Pa tudi otroci so prišli na obisk in mi je bilo lažje...	Obisk otrok, da je bilo lažje	Obisk družine	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
59	Sestre v domu... so bile vedno ob meni, ko sem jih rabil...	Medicinske sestre vedno na voljo	Medicinske sestre	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
60	Najbolj mi je pomagala socialna delavka.. vedno na razpolago, si se lahko pogovoril in se obrnil nanjo... nič ji ni bilo težko...	Socialna delavka vedno na razpolago	Socialna delavka	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
61	Sama sem si najbolj pomagala...	Sama pomagala	Sama	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
62	Kasneje sem začela hodit na delovno terapijo... tisto mi je bilo zelo všeč...	Aktivnosti delovne terapije so zelo všeč	Delovna terapija	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
63	Sam sem se vključil v aktivnosti, tako mi ni bil dolgčas... dobil sem tudi družbo...	Sam vključil v aktivnosti, kjer sem dobil tudi družbo	Sam	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
64	Pa tudi osebje doma mi je bilo vedno na voljo za bilo katera vprašanja...	Osebje doma mi je bilo na voljo	Osebje doma	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
65	Sestre so bile največ ob meni... zaslužne za to, da nisem obležal v postelji in lahko tudi že nekaj hodim...	Medicinske sestre zaslužne za izboljšanje zdravstvenega stanja	Medicinske sestre	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
66	Vključila sem se na delovno terapijo... tam imam družbo...	Vključila na delovno terapijo, tam je družba	Delovna terapija, družba v domu	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
67	Pa tudi svoji pridejo pogosto na obisk...	Pogosti obiski svojcev	Obisk družine	Najučinkovitejša pomoč pri vključevanju
		Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?		
68	Super... še več takih delavcev bi želel, kot je socialna delavka... res se potrudila za stanovalce... vse kot mora biti...	Super zadovoljen, vse kot mora biti, socialna delavka se potrudila	Zelo zadovoljen	Ocena pomoči osebja doma
69	Je bilo v redu vse...	Vse v redu	Zadovoljna	Ocena pomoči osebja doma
70	Sestre so bile v redu... vedno na voljo za vprašanja, če sem kaj rabil...	Sestre so bile v redu	Zadovoljen	Ocena pomoči osebja doma

71	Sem zelo zadovoljna z vsem... se potrudijo zate... nimam pripomb...	Zelo zadovoljna z vsem	Zadovoljna	Ocena pomoči osebja doma
72	Vse so mi razložili... vsi so zelo v redu... soba je lepa... sostanovalka je tudi v redu...	Vsi so zelo v redu	Zadovoljna	Ocena pomoči osebja doma
73	Brez pripomb, sem zadovoljen...	Zadovoljen z vsem	Zadovoljen	Ocena pomoči osebja doma
74	Vsi so bili prijazni, vse povedali... sem zadovoljen	Zadovoljen z razlago in sprejemom	Zadovoljen	Ocena pomoči osebja doma
75	Lepo mi je tukaj... nič ne bi zamenjala... vse je super...	Super, brez sprememb	Zelo zadovoljna	Ocena pomoči osebja doma
		Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?		
76	Ne, so vse povedali in razložili... že ob prvem obisku sem izvedel vse, kar sem potreboval...	So vse povedali in razložili	Dobil vse informacije	Količina dobljenih informacij
77	Sem že ob prihodu spoznala socialno delavko in medicinsko sestro, ki sta vse povedali...	Delavci ob prihodu vse razložili	Dobila vse informacije	Količina dobljenih informacij
78	Ne vem... ne...	Ne pogreša dodatnih informacij	Dobil vse informacije	Količina dobljenih informacij
79	Sem izvedela vse... če pa kaj nisem, pa že sproti vprašam...	Izvedela vse, tudi sproti vpraša	Dobila vse informacije	Količina dobljenih informacij
80	Niti ne...	Ni pogrešala dodatnih informacij	Dobila vse informacije	Količina dobljenih informacij
81	Vem vse...	Dobil vse želene informacije	Dobil vse informacije	Količina dobljenih informacij
82	Načeloma so mi vse povedali... ampak vmes že malo pozabim... zato pa večkrat vprašam...	Načeloma so vse povedali, tudi dodatno vprašam	Dobil vse informacije	Količina dobljenih informacij
83	Pa ne... je socialna delavka že prvič povedala vsa pravila, sestra pa tudi glede zdravstva...	Ne pogreša dodatnih informacij	Dobila vse informacije	Količina dobljenih informacij
		Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas?		
84	Socialna delavka veliko spraševala o preteklosti in mojem življenju doma... stvari zapisovala na list	Socialna delavka spraševala o preteklosti in si zapisovala stvari	Zapisan individualni načrt	Individualni načrt
85	Ja, smo zapisali stvari na list... sem podpisala... zraven tudi fizioterapevtka...	Zapisali na list, prisotna tudi fizioterapevtka	Zapisan individualni načrt	Individualni načrt
86	Nekaj so zapisali... nisem bil pozoren kaj... večkrat socialna delavka me kaj sprašuje in si zapisuje	Ni bil pozoren, kaj se je pisalo	Ni bil pozoren	Individualni načrt
87	Pogovarjali o mojih navadah in preteklosti... pred kratkim dobila načrt za prebrat in sem se v celoti strinjala z njim... socialna delavka rekla, da lahko kadarkoli povem, če imam kakšne želje ter želim kaj spremeniti	Pogovarjali o navadah in preteklosti, dobila individualni načrt za prebrat	Zapisan individualni načrt	Individualni načrt
88	Ja, smo že zapisali, pa tudi prebrala sem ga... nismo nič več govorili o njem	Zapisali načrt in ga dobila za vpogled	Zapisan individualni načrt	Individualni načrt

89	Socialna delavka je pisala, mene pa je le spraševala zraven kaj	Socialna delavka je pisala	Zapisan individualni načrt	Individualni načrt
90	Spraševala nekaj o preteklosti... bolj smo se takrat pogovarjali z fizioterapevko ter medicinsko sestro	Spraševali o preteklosti, bolj pogovor z osebjem	Ni bil pozoren	Individualni načrt
91	Izpolnila le nek vprašalnik o svojem življenju in navadah... pa malo smo se tudi pogovarjali o tem... načrt sem dobila kasneje za prebrat in podpisat... vse je bilo tako, kot smo se pogovarjali že pred tem	Izpolnila vprašalnik, pogovorili o tem, načrt že tudi prebran in podpisan	Zapisan individualni načrt	Individualni načrt
Kako poteka vaš dan v domu?				
92	Zgodaj se zbudim.. telovadam... po zajtrku grem na sprehod, ne glede na vreme... po kosilu imam počitek... preberem kakšno knjigo... zgodaj grem spat...	Telovadba, sprehod, branje knjige, počitek	Aktivno	Preživljanje dneva v domu
93	Zbudim ob šestih.. fizioterapija, vaje za noge... pogledam urnik aktivnosti za ta dan, včasih se udeležim, včasih ne... rada imam mir...	Fizioterapija, občasna udeležba aktivnosti	Aktivno	Preživljanje dneva v domu
94	Dneve preživljam v postelji. Poskušam se nekoliko premikati.. velik del dneva tudi prespim..	Ležanje in spanje v postelji	Pasivno	Preživljanje dneva v domu
95	Zbudim, uredim, počakam na zajtrk. Klepet s stanovalkami.. kava in aktivnosti doma... rada grem tudi telovadit, ali na delovno terapijo.. po kosilu je bolj mirno, takrat grem ven ali pa v knjižnico po kakšno knjigo.	Klepet s stanovalkami, aktivnosti doma, telovadba, branje knjig	Aktivno	Preživljanje dneva v domu
96	Sestre mi pomagajo, da se presedem na voziček, potem pa lahko sama dalje opravljam zadeve.. rada grem na delovno terapijo. Imam tudi mlado prostovoljko. Po kosilu imam rada počitek, zvečer pa grem hitro spat.	Delovna terapija, druženje s prostovoljko, počitek	Aktivno	Preživljanje dneva v domu
97	Po zajtrku z enim stanovalcem odigrava partijo šaha.. imam zelo rad šah.. vesel, da sem tukaj našel takšnega ljubitelja šaha. Udeležim se tudi kakšne glasbene prireditve.. imam rad domačo glasbo in pojem. Po kosilu včasih sprehod ali gledanje televizije.	Igranje šaha, glasbene prireditve, petje, sprehod, gledanje televizije	Aktivno	Preživljanje dneva v domu
98	Po zajtrku grem na fizioterapijo.. razgibavam noge in hodim. Nato pa še delovna terapija, če imam čas. Po kosilu počivam v sobi, po večerji pa spat.	Fizioterapija, delovna terapija, počitek	Aktivno	Preživljanje dneva v domu
99	Grem na delovno terapijo, kjer se srečam z ostalimi ženskami.. poklepeta, medtem ko kaj izdelujemo. Rada tudi kvačkam. Dvakrat na teden me obiščejo tudi otroci in vnuki, ali pa grem kak vikend domov k njim.	Delovna terapija, kvačkanja in ročna dela	Aktivno	Preživljanje dneva v domu
Imate v domu veliko prijateljev? Podvprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?				
100	Se družim s stanovalci.. bolj površinski odnosi..	Druženje, ampak bolj površinski	Se družim	Prijatelji v domu in doma

		odnosi		
101	Manj prijateljev kot prej..	Manj prijateljev zdaj kot doma	Manj prijateljev kot prej	Prijatelji v domu in doma
102	Ne sklepam nekih prijateljstev.. se pa pogovarjamo.. nekateri preveč vsiljivi..	Se pogovarjajo, vendar ne sklepa prijateljstev	Se ne družijo pretirano	Prijatelji v domu in doma
103	Manj prijateljev kot prej...	Manj prijateljev kot prej	Manj prijateljev kot prej	Prijatelji v domu in doma
104	S tremi sosoanovanci se kar razumemo.. z enim od njih se malo bolj razumem.. nisem jih še veliko spoznal..	Se razume s sosoanovanci	Se družijo	Prijatelji v domu in doma
105	Manj prijateljev kot prej..	Manj prijateljev kot prej	Manj prijateljev kot prej	Prijatelji v domu in doma
106	Sem se z veliko ljudmi spoprijateljila, se veliko družimo... sem družabna...	Veliko druženja in veliko novih prijateljstev	Se družijo	Prijatelji v domu in doma
107	Sedaj več prijateljev kot prej...	Več prijateljev kot prej	Več prijateljev kot prej	Prijatelji v domu in doma
108	Spoznala kar nekaj novih ljudi.. vsakodnevno družimo...	Se vsak dan družijo z ostalimi	Se družijo	Prijatelji v domu in doma
109	Nekje približno enako prijateljev kot doma...	Enako prijateljev kot doma	Enako število prijateljev kot prej	Prijatelji v domu in doma
110	Nekaj ji je, ni pa jih veliko... se pogovarjamo...	Se pogovarjajo, ampak nima veliko prijateljev	Se ne družijo pretirano	Prijatelji v domu in doma
111	Manj kot prej...	Manj prijateljev kot prej	Manj prijateljev kot prej	Prijatelji v domu in doma
112	Ja, tisti ki smo skupaj na fizioterapiji, se kar veliko družimo... na delovni terapiji imam nekaj prijateljev...	Se družijo na fizioterapiji in delovni terapiji	Se družijo	Prijatelji v domu in doma
113	Manj kot prej doma...	Manj prijateljev kot prej	Manj prijateljev kot prej	Prijatelji v domu in doma
114	Ja, imam.. vesela, da sem spoznala toliko novih ljudi... doma sem bila bolj na podežlju, tako da nisem imela veliko družbe...	Spoznala toliko novih ljudi	Se družijo	Prijatelji v domu in doma
115	Jih je več kot prej...	Več prijateljev kot prej	Več prijateljev kot prej	Prijatelji v domu in doma
		Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagajo, se lahko en na drugega zanesete?		
116	Ja, absolutno... vsak tukaj rad pomaga drugemu	Vsak rad pomaga sosoanovcem	Si pomagajo	Medsebojna pomoč sosoancev
117	Raje sem se obrnila na delavce kot pa na sosoance... so prijazni, ampak nisem se še tako privadila na življenje med toliko ljudmi...	Zanese bolj na delavce kot na sosoance pri potrebi pomoči	Raje zanese na delavce kot na sosoance	Medsebojna pomoč sosoancev
118	S temi, s katerimi sem skupaj v sobi, smo se veliko pogovarjali... pomagajo mi, kadar kaj potrebujem in mi prinesejo	Sosoanci pomagajo, kadar je potrebno	Si pomagajo	Medsebojna pomoč sosoancev
119	Veliko vlogo so imeli drugi sosoanci... prišla z namenom, da bi imela ob sebi več družbe, in to sem tudi dobila...	Sosoanci imeli veliko vlogo pri vključevanju v dom	Velika vloga uporabnikov doma	Medsebojna pomoč sosoancev
120	Si vsak dan pomagamo, in se resnično lahko zanesemo en na drugega	Vsakodnevna pomoč in podpora eden	Si pomagajo	Medsebojna pomoč sosoancev

		drugemu		
121	Ker sem sam na vozičku, mi drugi pomagajo kot mi le lahko.. želijo pomagati na vsakem koraku	Pomagajo osebi na invalidskem vozičku	Si pomagajo	Medsebojna pomoč stanovalcev
122	Kadar kaj potrebujem, se obrnem tudi na stanovalce, in mi pomagajo.. nič jim ni težko pomagati	Sostanovalcem ni težko pomagati	Si pomagajo	Medsebojna pomoč stanovalcev
123	Pogosto vprašajo, če potrebujem kakšno pomoč... tudi prijazno pomagajo	Vprašajo za pomoč in pomagajo	Si pomagajo	Medsebojna pomoč stanovalcev
124	Imeli so kar veliko vlogo.. imela veliko družbe, tako da ni bilo takega domotožja	Velika vloga stanovalcev, predvsem glede pridobivanja družbe	Velika vloga uporabnikov doma	Medsebojna pomoč stanovalcev
		Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?		
125	Tu in tam pokličem prijatelje po telefonu, to pa je tudi vse... zdaj na začetku sem jih klical, da jim povem, kako je tukaj	Občasni klici prijateljev predvsem na začetku	Občasno se pokličejo po telefonu	Stiki z znanci in prijatelji iz zunanjega okolja
126	Kadar pridejo otroci na obisk, mi posodijo telefon, da pokličem sosede...	Otroci posodijo telefon, da pokliče sosede	Občasno se pokličejo po telefonu	Stiki z znanci in prijatelji iz zunanjega okolja
127	Imam svoj telefon, tako da večkrat koga pokličem	Ima svoj telefon in večkrat kliče	Večkrat se pokličejo po telefonu	Stiki z znanci in prijatelji iz zunanjega okolja
128	Že imela dvakrat obisk... pišemo pa si ne	Dvakrat že obisk v domu	Obiskujejo v domu	Stiki z znanci in prijatelji iz zunanjega okolja
129	Prosim sestro (medicinsko sestro), če mi posodi kdaj telefon, da lahko koga pokličem	Medicinska sestra posodi telefon za klice	Občasno se pokličejo po telefonu	Stiki z znanci in prijatelji iz zunanjega okolja
130	Obiskali me še niso, telefona pa tudi nimam, da bi jih poklical... imam pa zdaj tukaj drugo družbo	Brez telefona, da bi koga poklical, brez obiskov	Brez obiskov in telefonskih klicev	Stiki z znanci in prijatelji iz zunanjega okolja
131	Sosed prišel z mojim sinom na obisk... sem ga bil zelo vesel... drugače pa nimamo stikov	Soseda na obisku bil vesel, drugače nima stikov	Obiščejo v domu	Stiki z znanci in prijatelji iz zunanjega okolja
132	Obiščejo me bolj težko... grem tu pa tam na recepcijo in vprašam, ali lahko pokličem domov	Na recepciji pokliče domov	Občasno se pokličejo po telefonu	Stiki z znanci in prijatelji iz zunanjega okolja
		Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?		
133	Otroci me obiskujejo, ko imajo čas... vsaj enkrat na teden...	Obiski vsaj enkrat na teden, ko imajo čas	Obisk večkrat na teden	Stiki s svojci
134	Prejšnji vikend sem ravno bil doma pri njih...	Bil doma na obisku	Bil doma pri svojcih	Stiki s svojci
135	Otroci pridejo velikokrat na obisk, večkrat na teden...	Večkrat na teden pridejo otroci	Obisk večkrat na teden	Stiki s svojci
136	Živel sem z bratom, tako da me brat večkrat pokliče, pa tudi obišče me kdaj	Brat večkrat pokliče, občasno	Občasno obiski, klici po telefonu	Stiki s svojci

		tudi obišče		
137	Nimam otrok, le sestro, ki pa je doma nekje v Ljubljani in me zaradi njene bolezni tudi ne more obiskati	Brez otrok in brez obiskov, saj je sestra bolna	Brez obiskov	Stiki s svojci
138	Otroci redno hodijo na obisk med vikendi	Otroci obiskujejo vsak vikend	Obiski večkrat na teden	Stiki s svojci
139	Otroci me tudi obiščejo, ker jih zanima kako sem..	Obiski otrok	Obiski	Stiki s svojci
140	Pa tudi domov so me že peljali	Bil doma na obisku	Bil doma pri svojcih	Stiki s svojci
141	Sin pa snaha me kar nekajkrat obiščeta, pa tudi vnuki	Otroci in vnuki nekajkrat obiščejo	Obiski večkrat na teden	Stiki s svojci
142	Dvakrat na teden me obiščejo otroci in vnuki...	Dvakrat tedensko obiski otrokov in vnukov	Obiski večkrat na teden	Stiki s svojci
143	Pa tudi domov me odpeljejo	Bil doma pri svojcih na obisku	Bil doma pri svojcih	Stiki s svojci
Imate občutek, da ste v domu osamljeni?				
144	Ne, si zapolnim vsak dan z aktivnostmi... veliko druženja...	Ni občutka osamljenosti, se veliko družijo	Ni osamljen	Občutek osamljenosti
145	Malo že, ko razmišljam o domu... vendar sem rada sama... mi tudi tukaj ni slabo...	Občasno osamljena, ko misli na dom	Občasno osamljen	Občutek osamljenosti
146	Ja. Ravno zato, ker sem ves čas v sobi in ne grem nikamor...	Osamljen zaradi pasivnosti	Osamljen	Občutek osamljenosti
147	Ne, nikoli... v domu toliko ljudi, da človek ne more biti osamljen, če se le želi družiti	Nikoli osamljen zaradi družbe v domu	Ni osamljen	Občutek osamljenosti
148	Včasih ja	Včasih osamljen	Občasno osamljen	Občutek osamljenosti
149	Ne, nisem	Ni osamljen	Ni osamljen	Občutek osamljenosti
150	Ja in ne... ko sem v družbi ne mislim na to, ko pa sem sam, pa se mi zdi, da sem tukaj osamljen	Včasih osamljen, ko misli na domače okolje, drugače ne	Občasno osamljen	Občutek osamljenosti
151	Niti ne	Niti ni osamljen	Ni osamljen	Občutek osamljenosti
Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?				
152	Ja, kakor kdaj...	Je aktiven odvisno od razpoloženja	Aktiven	Domske aktivnosti
153	Največ obiskujem telovadbo... pa tudi delovno terapijo grem rad pogledat	Telovadba, delovna terapija	Telovadba, delovna terapija	Domske aktivnosti
154	Nisem veliko aktivna...	Ni veliko aktivna	Ni aktiven	Domske aktivnosti
155	Obiskujem delovno terapijo nekajkrat na teden...	Delovna terapija	Delovna terapija	Domske aktivnosti
156	Ne nisem... morda bom nekoč	Ni aktiven, ampak želi biti aktiven v prihodnosti	Ni aktiven	Domske aktivnosti
157	Ja, sem aktivna...	Je aktivna	Aktiven	Domske aktivnosti

158	Najraje imam kuharske delavnice, delovno terapijo in jutranjo telovadbo	Kuharske delavnice, delovna terapija, telovadba	Kuharske delavnice, delovna terapija, telovadba	Domske aktivnosti
159	Se trudim biti aktivna in sodelovati...	Se trudi biti aktivna pri domskih dejavnostih	Aktiven	Domske aktivnosti
160	Rada imam delovno terapijo...	Delovna terapija	Delovna terapija	Domske aktivnosti
161	Sem aktiven..	Je aktiven	Aktiven	Domske aktivnosti
162	Skrbim za rastline in vrtiček doma, pa tudi pevski zbor obiskujem	Vrtnarjenje, pevski zbor	Vrtnarjenje, pevski zbor	Domske aktivnosti
163	Ja sem... hodim na fizioterapije...	Aktiven predvsem na fizioterapiji	Aktiven	Domske aktivnosti
164	Nekajkrat na teden pa grem tudi na delovno terapijo	Delovna terapija	Delovna terapija	Domske aktivnosti
165	O, ja. Se trudim, da obiskujem dejavnosti po svojih zmožnostih...	Se trudi biti aktiven, kolikor gre	Aktiven,	Domske aktivnosti
166	Najraje kuharsko skupino... sodelujem tudi pri ročnih delih ter pogovorni skupini	Kuharske delavnice, ročna dela, pogovorna skupina	Kuharske delavnice, ročna dela, pogovorna skupina	Domske aktivnosti
		Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje? (dobro/slabo)		
167	Kar dobro... meni je tako prav »fajn«... sem zadovoljen z bivanjem tukaj	Kar dobro, je zadovoljen z bivanjem v domu	Dobro	Ocena lastne vključitve v domsko življenje
168	Z mojega vidika kar dobro... sem zadovoljna... lahko bi edino navezala malo več stikov...	Kar dobro, zadovoljna, lahko bi le navezala več stikov s stanovalci	Dobro	Ocena lastne vključitve v domsko življenje
169	Dobro.. čeprav bi bil raje doma	Dobro, čeprav bi raje bil doma kot v domu	Dobro	Ocena lastne vključitve v domsko življenje
170	Zelo dobro... nič mi ne manjka tukaj... bila to pravilna odločitev	Zelo dobro, se je pravilno odločil, saj mu nič ne manjka	Dobro	Ocena lastne vključitve v domsko življenje
171	Dobro, saj imam rada družbo... ni bil problem se znajti med toliko ljudmi	Dobro, družabna, zato ni bil problem se vključiti	Dobro	Ocena lastne vključitve v domsko življenje
172	Boljše ne bi moglo biti... dobro sem se vključil	Dobro se je vključil	Dobro	Ocena lastne vključitve v domsko življenje
173	Nekako srednje, lahko bi bilo tudi boljše	Lahko bi bilo tudi boljše	Srednje dobro	Ocena lastne vključitve v domsko življenje
174	Dobro sem se vključila... nimam pripomb	Brez pripomb, dobro vključila	Dobro	Ocena lastne vključitve v

				domsko življenje
	Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?			
175	Odgovoren je vsak sam... treba imeti željo in voljo, za to...	Odgovoren je vsak sam, potrebna je želja in volja	Osebna iniciativa	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
176	V veliko pomoč je tudi osebje doma...	Pripomoglo je osebje doma	Osebje doma	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
177	In podpora otrok...	Pripomogla je podpora otrok	Podpora otrok	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
178	Osebje doma...	Pripomoglo je osebje doma	Osebje doma	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
179	Medicinske sestre...	Pripomogle so medicinske sestre- osebje doma	Osebje doma – medicinske sestre	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
180	Pa tudi sam moraš imeti voljo...	Sam moraš imeti voljo, da se vključiš	Osebna iniciativa	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
181	Sama sem imela to voljo, da bom nadaljevala svoje življenje tukaj..	Sama imela voljo, da se vključi	Osebna iniciativa,	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
182	Socialna delavka tista, na katero sem se vedno lahko zanesla	Pripomogla je socialna delavka	Osebje doma – socialna delavka	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
183	Osebje doma...	Pripomoglo je osebje doma	Osebje doma	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
184	Pa tudi sama...	Sama imela voljo, da se vključi	Osebna iniciativa	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
185	Sam sem se vključil, s tem, ko sem začel obiskovati aktivnosti, ter spoznal druge ljudi	Sam se je vključil, na podlagi domskih aktivnosti	Osebna iniciativa	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
186	Pa tudi moji otroci so pomagali...	Pomoč in podpora otrok	Podpora otrok	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
187	Sestre so mi najbolj pomagale... vzpodbujale ter mi še zdaj pomagajo na fizioterapiji	Pripomoglo je osebje doma z vzpodbudo	Osebje doma – medicinske sestre	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve
188	Na začetku so me otroci vsak dan klicali, ali pa prišli na obisk, ter me spraševali, če bo za zdržat... zdaj sem si našla veliko družbe, tako da ne bi šla	Na začetku velika podpora in obiski otrok	Podpora otrok	Osebno mnenje in razlogi o uspešnosti vključitve

	več nazaj domov niti			
--	----------------------	--	--	--

Vprašanja za socialno delavko:

ŠT.	IZJAVA	KATEGORIJA
Kako osebe doma – konkretno socialne delavke oziroma socialni delavci, poskrbijo za stanovalca ob prihodu v dom?		
189	Začne že pred sprejemom.. seznanimo s protokolom oz. standardom sprejema; uveljavljanjem pravic; urejanjem skrbništva za posebni primer; cenikom storitev; dejavnostmi in aktivnostmi; seznamom priporočljivih stvari... se pripravi vsa potrebna dokumentacija..	Naloge pred prihodom v dom
190	Vsak sprejem poteka na nekoliko drugačen način... gre za individualni dogodek... najprej se opravi pogovor v pisarni socialne delavke... stanovalec podpiše dogovor o zagotavljanju storitve institucionalnega varstva, se seznani s pravilnikom o hišnem redu	Postopek sprejema
191	socialna delavka stanovalca pospremi v bivalno enoto, predstavi ostalim zaposlenim.. naloga socialne službe, da ob sprejemu posreduje pridobljene informacije o stanovalcu vsem zaposlenim	Naloge socialnega delavca po prihodu v dom
Katere informacije dobi stanovalec ali stanovalka od socialne delavke oziroma socialnega delavca?		
192	Stanovalca seznanimo z življenjem in aktivnostmi v zavodu, s strokovnimi službami v zavodu, z zaposlenimi v bivalni enoti, s sostanovalcem in ostalimi stanovalci, s splošnimi veljavnimi predpisi... nudimo pomoč pri urejanju dokumentacije... pomoč pri prijavi začasnega ali stalnega prebivališča... pomoč pri vključevanju in prilagajanju na novo življenjsko okolje s spodbudo, da se vključuje v različne dejavnosti; svetovalni razgovori s stanovalcem...	Pomoč socialnega delavca stanovalcem
193	Pripravi se individualni načrt za vsakega novo sprejetega stanovalca in spremljanje ter evalviranje postavljenih ciljev... spodbuda, da čim bolj sodeluje pri skrbi zase in ohranjanju samostojnosti...	Individualni načrt
194	Približno mesec dni po sprejemu organiziramo za svojce novih stanovalcev individualne sestanke... pogovarjamo o vtisih, ciljih in nadaljnjem sodelovanju	Sodelovanje s svojci
Ob prihodu stanovalca v dom, se zanj zapiše tudi individualni načrt. Kaj vse se zapiše, in kako pri tem sodeluje oseba, ki se je načrt tiče?		
195	Pripravi se individualni načrt obravnave, na podlagi njegove življenjske zgodbe, skupaj z evalvacijo.. z obrazcem »življenjska zgodba stanovalca« se bodoči stanovalec seznani že pred sprejemom.. na dan sprejema prinese s sabo izpolnjeno življenjsko zgodbo ali mu obrazec pomaga izpolniti socialna delavka.. obrazec je sestavljen iz več sklopov vprašanj – dnevne aktivnosti, predstavitev življenja, prosti čas in interesi, pomembnejši dogodki v življenju, vrednote, želje za prihodnost.. življenjska zgodba stanovalca je sestavni del individualnega načrta obravnave...	Življenjska zgodba stanovalca
196	Pri sestavi prisluhnemo stanovalcu, njegovim željam in ciljem, ki jih ima v zvezi s socialnovarstvenimi storitvami.. pomembno načelo je pri tem načelo krepitve moči...	Sestava individualnega načrta
197	V prvem mesecu po sprejemu stanovalca obiščejo vsi člani tima, ki v individualni načrt obravnave zapišejo ugotovljene	Spremljanje individualnega načrta

	potrebe stanovalca in postavijo kratkoročne cilje obravnave... nato se člani tima: vodje organizacijskih enot, socialna delavka, delovna terapevtka in fizioterapevtka, sestanejo na sestanku strokovnega tima... stanovalca z zapisanimi cilji seznanimo, stanovalac oz. njegov skrbnik lahko doda morebitne pripombe... individualni načrt se po šestih mesecih evalvira	
Kako individualni načrt naredite za osebo, ki ne more biti aktivno udeležena pri zapisovanju?		
198	Sodelujemo z njegovim skrbnikom oziroma pooblaščenecem	
Kaj se vam zdi najbolj pomembno pri izdelavi individualnega načrta (da se seznanite s preteklostjo stanovalke/stanovalca; da poskrbite za to, da ohranja socialne mreže; da se seznanite s potrebami, ki jih ima ali da vam pomaga pri vključevanju v domsko življenje,...) ?		
199	Vse od naštetega... da se stanovalac najlažje in najbolj kakovostno vključi...	Pomembni elementi pri individualni obravnavi
Kako pomemben se vam zdi individualni načrt pri vključevanju stanovalca v domsko življenje?		
200	Vzpostavitev skladnega odnosa med zaposlenimi in stanovalcem... v novem okolju lažje naveže primarne stike in se poveže z zaposlenimi... igrata pomembno vlogo pri vključevanju stanovalca v domsko življenje... večjo motiviranost stanovalca, izboljšanje njegovega biopsihosocialnega zdravja, zaupljivost, zadovoljstvo, krepitev občutka ljubljenosti, obujanje pozitivnih življenjskih spominov, umirjenost...	Pomembnost individualnega načrta pri vključevanju
Kdo skrbi za uresničevanje individualnega načrta in kako preverjate, ali se načrt izpolnjuje kot je treba? Kako sploh poteka uresničevanje načrta?		
201	Skušamo zajeti vsa področja življenja stanovalca in vse storitve, ki mu jih nudimo, glede na njegove želje, potrebe ter skupne možnosti..	Skrb za potrebe stanovalca
202	Za sestavo, izpeljavo in evalvacijo individualnega načrta je organiziran strokovni tim (socialni delavec kot koordinator individualnega načrtovanja, vodja organizacijske enote, delovna terapevtka in fizioterapevtka)...	Odgovorno osebje za individualni načrt
203	Individualni načrt in stanovalčeva življenjska zgodba se po potrebi dopolnjujeta oziroma spreminjata. Individualni načrti se hranijo v bivalni enoti... cilji se čez pol leta evalvirajo.	Preverjanje in spremljanje načrta
Ali menite, da so individualni načrti učinkovita metoda za uspešno vključevanje ljudi v domsko življenje in tudi kasneje za njihovo dobro počutje v domu? Ali predlagate kakšne spremembe?		
204	Izhajamo iz dejstva, da je stanovalac po sprejemu v zavod še vedno oseba, ki ima svoje potrebe, želje, spretnosti in znanja.. težim k temu, da se stanovalac počuti del skupnosti, obenem pa poskušamo upoštevati osebne potrebe in želje vsakega stanovalca posebej.. menimo, da so individualni načrti učinkovita metoda za uspešno vključevanje ljudi...	Mnenje socialne delavke o učinkovitosti individualnih načrtov
205	Trenutno ne predvidevamo večjih sprememb.. pomembno se nam zdi zavedanje, da je individualno načrtovanje fleksibilno, ki se oblikuje glede na vsakega posameznika posebej in se sproti prilagaja različnim novostim in novim predlogom oziroma izboljšavam.	Predlogi sprememb

8.4 Dodatek 4: Ureditev pojmov

Koliko časa ste že v domu?

a) Bivanje do tri mesece

01 En mesec

02 En mesec

03 Dva tedna

04 Mesec in pol

05 Dva meseca

06 Dva meseca

07 Tri mesece
08 Dva meseca

Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?

a) Samostojna odločitev

09 Žena je umrla, otroci so na svojem, otrokom rekel, da bi šel v dom
12 Sama sem se odločila, mož mi je umrl
14 Bil doma sam, rabim družbo
16 Mož je umrl, nisem želela biti v breme otrokom, sama sem se odločila

b) Odločitev zaradi poškodbe

10 Zlomila sem si nogo, skupaj z otroci odločili
11 Padel, odpeljali v bolnišnico, nato v dom
15 Poškodba noge, rabil nego

c) Odločitev zaradi bolezni, nezmožnost skrbeti zase

13 Bolna, potrebovala oskrbo

Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Vas je bilo česa morda tudi strah?

a) Pripravljen na prihod

17 Nisem imel posebnih občutkov, malo vznemirjenja
24 Vedela, da je to prava odločitev
25 Že vnaprej načrtoval in poznal dom
26 Brez posebnih občutkov

b) Brez strahu

18 Ničesar me ni bilo strah
23 Ničesar strah

c) Strah pred sostanovalci

20 Strah, kakšno sostanovalko bom imela
27 Strah, da se ne bi ujeli

č) Strah pred domotožjem

29 Strah pred domotožjem

d) Prijetni občutki

22 Prijetni občutki, veselje
28 V redu, bila optimistična

e) Neprijetni občutki

19 Nekoliko nervozna
21 Nisem imel želje priti

Kakšno je vaše mnenje o domovih za stare? Prej in zdaj?

a) Dobro mnenje prej

30 Dobro mnenje že pred prihodom, predhodni stik z domom
36 Imela željo priti v dom, obiskovala tudi sestro
40 Dom poznal in mu je bil všeč že prej

b) Brez mnenja prej

32 Nobenega mnenja, razen negativnih mnenj drugih
34 Ni razmišljal o domu
42 Brez mnenja
44 Upala, da ni tako slabo; brez posebnega mnenja

c) Slabše mnenje prej

38 V medijih videla ravnanje s starimi v domu, se bala

č) Dobro mnenje zdaj

31 Sedaj ima dobro mnenje
35 Zdaj mi je dobro
39 Sedaj je všeč
41 Dobro počutje, nič ne manjka

43 Zdaj je v redu
45 Zdaj kar v redu

d) Odlično mnenje zdaj

33 Super
37 Odlično počutje

Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)

a) Razlaga pravil doma in predstavitev osebja

46 Razlaga pravil doma, predstavitev osebja
52 Razlaga poteka pravil in predstavitev osebja na oddelku

b) Predstavitev aktivnosti

47 Povedali za aktivnosti
50 Pokazali sobo, predstavili aktivnosti
55 Da imajo aktivnosti

c) Nega in pomoč

48 Stali ob strani po potrebi
49 Skrb za poškodbo, prijaznost
53 Skrb za poškodbo, da bi lahko hodil

č) Podpora pri privajanju na dom

51 Prijazni, pomoč in podpora pri privajanju na dom
54 Uvedli v dom, da se znajde

Kdo oziroma kaj vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagalo?

a) Socialna delavka

56 Prvo srečanje s socialno delavko, obračanje na njo za pomoč
60 Socialna delavka vedno na razpolago

b) Medicinske sestre

57 Medicinske sestre skrbele
59 Medicinske sestre vedno na voljo
65 Medicinske sestre zaslužne za izboljšanje zdravstvenega stanja

c) Obisk družine

58 Obisk otrok, da je bilo lažje
67 Pogosti obiski svojcev

č) Sam

61 Sama pomagala
63 Sam vključil v aktivnosti, kjer sem dobil tudi družbo

d) Osebj doma in domske aktivnosti

62 Aktivnosti delovne terapije so zelo všeč
64 Osebj doma mi je bilo na voljo
66 Vključila na delovno terapijo, tam je družba

Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?

a) Zadovoljen

69 Vse v redu
70 Sestre so bile v redu
71 Zelo zadovoljna z vsem
72 Vsi so zelo v redu, sestanovka v redu
73 Zadovoljen z vsem
74 Zadovoljen z razlago in sprejemom

b) Zelo zadovoljen

68 Super zadovoljen, vse kot mora biti, socialna delavka se potrudi
75 Super, brez sprememb

Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?

a) Dobil vse informacije

- 76 So vse povedali in razložili
- 77 Delavci ob prihodu vse razložili
- 78 Ne pogoša dodatnih informacij
- 79 Izvedela vse, tudi sproti vpraša
- 80 Ni pogošala dodatnih informacij
- 81 Dobil vse želene informacije
- 82 Načeloma so vse povedali, tudi dodatno vprašam
- 83 Ne pogoša dodatnih informacij

Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas?

a) Zapisan individualni načrt

- 84 Socialna delavka spraševala o preteklosti in si zapisovala stvari
- 85 Zapisali na list, prisotna tudi fizioterapevtka
- 87 Pogovarjali o navadah in preteklosti, dobila individualni načrt za prebrat
- 88 Zapisali načrt in ga dobila za vpogled
- 89 Socialna delavka je pisala
- 91 Izpolnila vprašalnik, pogovorili o tem, načrt že tudi prebran in podpisan

b) Ni bil pozoren

- 86 Ni bil pozoren, kaj se je pisalo
- 90 Spraševali o preteklosti, bolj pogovor z osebjem

Kako poteka vaš dan v domu?

a) Aktivno

- 92 Telovadba, sprehod, branje knjige, počitek
- 93 Fizioterapija, občasna udeležba aktivnosti
- 95 Klepet s stanovalkami, aktivnosti doma, telovadba, branje knjig
- 96 Delovna terapija, druženje s prostovoljko, počitek
- 97 Igranje šaha, glasbene prireditve, petje, sprehod, gledanje televizije
- 98 Fizioterapija, delovna terapija, počitek
- 99 Delovna terapija, kvačkanja in ročna dela

b) Pasivno

- 94 Ležanje in spanje v postelji

Imate v domu veliko prijateljev?

Podvprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?

a) Se družijo z drugimi stanovalci doma

- 100 Druženje, ampak bolj površinski odnosi
- 104 Se razume s sosedstvom
- 106 Veliko druženja in veliko novih prijateljev
- 108 Se vsak dan družijo z ostalimi
- 112 Se družijo na fizioterapiji in delovni terapiji
- 114 Spoznala toliko novih ljudi

b) Se ne družijo pretirano

- 102 Se pogovarjajo, vendar ne sklepa prijateljstev
- 103 Se pogovarjajo, ampak nima veliko prijateljev

c) Manj prijateljev kot prej

- 101 Manj prijateljev zdaj kot doma
- 103 Manj prijateljev kot prej
- 105 Manj prijateljev kot prej
- 111 Manj kot prej
- 113 Manj kot prej doma

č) Več prijateljev kot prej

- 106 Več prijateljev kot prej
- 115 Več prijateljev kot prej

d) Enako število prijateljev kot prej

- 109 Enako prijateljev kot doma

Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagata, se lahko en na drugega zaneseta?

a) Si pomagajo

- 116 Vsak rad pomaga sstanovalcem
- 118 Sstanovalci pomagajo, kadar je potrebno
- 120 Vsakodnevna pomoč in podpora eden drugemu
- 121 Pomagajo osebi na invalidskem vozičku
- 122 Sstanovalcem ni težko pomagati
- 123 Vprašajo za pomoč in pomagajo

b) Raje se zanese na delavce kot na stanovalce doma

- 117 Zanese bolj na delavce kot na stanovalce pri potrebi pomoči

c) Velika vloga uporabnikov doma

- 119 Stanovalci imeli veliko vlogo pri vključevanju v dom
- 124 Velika vloga stanovalcev, predvsem glede pridobivanja družbe

Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?

a) Občasno se pokličejo po telefonu

- 125 Občasni klici prijateljev predvsem na začetku
- 126 Otroci posodijo telefon, da pokliče sosedo
- 129 Medicinska sestra posodi telefon za klice
- 132 Na recepciji pokliče domov

b) Večkrat se pokličejo po telefonu

- 127 Ima svoj telefon in večkrat kliče

c) Obiskujejo v domu

- 128 Dvakrat že obisk v domu
- 131 Sosedo na obisku bil vesel, drugače nima stikov

č) Brez obiskov in telefonskih klicev

- 130 Brez telefona, da bi koga poklical, brez obiskov

Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?

a) Obiski večkrat na teden

- 133 Obiski vsaj enkrat na teden, ko imajo čas
- 135 Večkrat na teden pridejo otroci
- 138 Otroci obiskujejo vsak vikend
- 141 Otroci in vnuki nekajkrat obišejo
- 142 Dvakrat tedensko obiski otrokov in vnukov

b) Bil doma pri svojcih

- 134 Bil doma na obisku
- 140 Bil doma na obisku
- 143 Bil doma pri svojcih na obisku

c) Občasno obiski, klici po telefonu

- 136 Brat večkrat pokliče, občasno tudi obiše
- 139 Obiski otrok

č) Brez obiskov

- 137 Brez otrok in brez obiskov, saj ima le bolno sestro v Ljubljani

Imate občutek, da ste v domu osamljeni?

a) Ni osamljen

- 144 Ni občutka osamljenosti, se veliko družijo
- 147 Nikoli osamljen zaradi družbe v domu
- 149 Ni osamljen
- 151 Niti ni osamljen

b) Občasno osamljen

- 145 Občasno osamljena, ko misli na dom

148 Včasih osamljen
150 Včasih osamljen, ko misli na domače okolje, drugače ne

c) Osamljen

146 Osamljen zaradi pasivnosti

Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?

a) Aktiven

152 Je aktiven odvisno od razpoloženja
157 Je aktivna
159 Se trudi biti aktivna pri domskih dejavnostih
161 Je aktiven
163 Aktiven predvsem na fizioterapiji
165 Se trudi biti aktiven, kolikor gre

b) Ni aktiven

154 Ni veliko aktivna
156 Ni aktiven, ampak želi biti aktiven v prihodnosti

c) Popularne aktivnosti

153 Telovadba, delovna terapija
155 Delovna terapija
158 Kuharske delavnice, delovna terapija, telovadba
160 Delovna terapija
162 Vrtnarjenje, pevski zbor
164 Delovna terapija
166 Kuharske delavnice, ročna dela, pogovorna skupina

Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje? (dobro/slabo)

a) Dobro

167 Kar dobro, je zadovoljen z bivanjem v domu
168 Kar dobro, zadovoljna, lahko bi le navezala več stikov s stanovalci
169 Dobro, čeprav bi raje bil doma kot v domu
170 Zelo dobro, se je pravilno odločil, saj mu nič ne manjka
171 Dobro, družabna, zato ni bil problem se vključiti
172 Dobro se je vključil
174 Brez pripomb, dobro vključila

b) Srednje dobro

173 Lahko bi bilo tudi boljše

Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?

a) Osebna iniciativa

175 Odgovoren je vsak sam, potrebna je želja in volja
180 Sam moraš imeti voljo, da se vključiš
181 Sama imela voljo, da se vključi
184 Sama imela voljo, da se vključi
185 Sam se je vključil, na podlagi domskih aktivnosti

b) Osebe doma

176 Pripomoglo je osebje doma
178 Pripomoglo je osebje doma
179 Pripomogle so medicinske sestre- osebje doma
182 Pripomogla je socialna delavka
183 Pripomoglo je osebje doma
187 Pripomoglo je osebje doma z vzpodbudo

c) Podpora otrok

177 Pripomogla je podpora otrok
186 Pomoč in podpora otrok

8.5 Dodatek 5: Definiranje pojmov

Koliko časa ste že v domu?

a) Bivanje do tri mesece

Vsi intervjuvanci so v domu bivali največ tri mesece.

Kakšni so bili vaši razlogi za prihod v dom?

a) Samostojna odločitev

Osebe so se same odločile za odhod v dom, saj so po smrti partnerja ostali sami pri otrocih doma in jim niso želeli biti v breme.

b) Odločitev zaradi poškodbe

Zaradi padca oziroma poškodbe noge, so biti skorajda primorani iti v dom.

c) Odločitev zaradi bolezni, nezmožnost skrbeti zase

Bolezen je tako napredovala, da je bila potrebna vsakodnevna nega.

Kakšni so bili vaši prvi občutki ob prihodu v dom? Vas je bilo česa morda tudi strah?

a) Pripravljen na prihod

Stanovalci so izrazili pripravljenost na prihod v dom, bodisi so vedeli, da je to najboljša rešitev, ali pa so že vnaprej poznali dom in vedeli, kaj pričakovati.

b) Brez strahu

Manjšina stanovalcev je povedala, da jih ničesar ni bilo strah, saj so bili pripravljeni na novo okolje.

c) Strah pred sostanovalci in domotožjem

Nekaj stanovalcev je imelo strah, da se s sostanovalci, ne bi ujeli, saj so že slišali za kakšne negativne zgodbe iz domov za stare glede te tematike.

d) Prijetni občutki

Stanovalci so se veselili prihoda v dom in bili optimistični glede bivanja v novem okolju.

e) Neprijetni občutki

Niso vedeli, kaj pričakovati, ker se še nikdar niso spopadali s takšno situacijo. Prav tako pa niso imeli velikega vpliva na odločitev, saj jim ni preostalo drugega, kot pa odhod v dom.

Kakšno je vaše mnenje o domovih za stare? Prej in zdaj?

a) Dobro mnenje prej

Stanovalci, ki so že prej imeli dobro mnenje o domovih za stare, so večinoma že prej imeli kak stik z domom, največkrat so že obiskovali koga od sorodnikov v domu.

b) Brez mnenja prej

Nekaj stanovalcev je izpostavilo le to, kar so slišali od drugih ljudi ali iz medijev, vendar sami niso bili prepričani v to, zato so želeli tudi sami to izkusiti. Povedali so tudi, da pred tem še niso razmišljali o domu, saj niso pričakovali, da jih bo to tako hitro doletelo.

c) Slabše mnenje prej

Mediji dandanes velikokrat prikazujejo le negativne plati staranja, vključno z nekaterimi negativnimi izkušnjami iz domov za stare. Tako tudi starostniki velikokrat verjamejo temu in si ustvarijo negativno mnenje o kakšni zadevi.

č) Dobro mnenje zdaj

Večina stanovalcev je potrdila, da imajo sedaj, po določenem času bivanja v domu, dobro mnenje in se dobro počutijo v domu.

d) Odlično mnenje zdaj

Bili so tudi stanovalci, ki bivanja v domu niso mogli prehvaliti in se počutijo odlično v novem okolju.

Kaj ste od osebja pričakovali ob prihodu v dom? (Kaj konkretno)

a) Razlaga pravil doma in predstavitev osebja

Predvsem jim je bilo pomembno, da izvejo o pravilih v domu, da se bodo znali ravnati po njih. Prav tako pa je pomembno, da spoznajo osebje, katero bo skrbelo za njih, ter da vedo, na koga se obrniti.

b) Predstavitev aktivnosti

Stanovalci so tudi pričakovali, da jim bo osebje povedalo kaj več o aktivnostih v domu, da bodo našli kaj zase, kar jih zanima, se zamotili in spoznali tudi nove ljudi.

c) Nega in pomoč

Stanovalcem, ki so v dom prišli zaradi različnih zdravstvenih težav, je bila predvsem pomembna nega in pomoč, da bodo čimprej okrevali.

č) Podpora pri privajanju na dom

Izpostavili so tudi podporo in pomoč pri vključitvi v dom, da se bodo čimprej znašli v novem okolju, ki ga doslej niso bili vajeni.

Kdo oziroma kaj vam je pri vključevanju v domsko življenje najbolj pomagalo?

a) Socialna delavka

Socialna delavka je bila prva od osebja, s katero so imeli stik. Tudi v nadaljnje ohranjajo stik s socialno delavko.

b) Medicinske sestre

Medicinske sestre so ene izmed osebja, ki jih stanovalci najdejo na vsakem oddelku doma, zato se lahko obrnejo kadarkoli na njih. Osebe z zdravstvenimi težavami pa so izpostavile, da so z njimi imele tudi največ stika.

c) Obisk družine

Poudarili so tudi, da jim je obisk družine oziroma svojcev olajšal začetke bivanja v domu, saj so jih venomer spodbujali, da naj zdržijo ter imeli skrb za to, kako se počutijo v novem okolju.

č) Sam

Stanovalci so povedali, da so bili sami tisti, ki so prevzeli pobudo, da so se vključili. Začeli so tudi z različnimi aktivnostmi, kjer pa so spoznali tudi nove ljudi.

d) Osebje doma in domske aktivnosti

Izpostavili so osebje doma, ki jim je bilo vedno na voljo za razna vprašanja, ter udeležbo pri aktivnostih, ki jih ponuja dom, kjer delajo tisto, kar jih veseli.

Kako ocenjujete pomoč osebja doma ob vključevanju v domsko življenje? S čim ste bili zadovoljni?

a) Zadovoljen

Stanovalci so bili enotnega mnenja, da so bili zadovoljni z vsem, kar je osebje doma naredilo za njih, da bi se počutili dobro v novem okolju.

b) Zelo zadovoljen

Več kot zadovoljni pa so bili stanovalci tudi s socialno delavko, ki se je potrudila za njih.

Menite, da bi potrebovali oziroma ste pogrešali še kakšno koristno informacijo od osebja doma?

a) Dobil vse informacije

Vsi stanovalci so povedali, da so jim načeloma podali vse informacije, tako da niso nič pogrešali.

Ali ste ob prihodu v dom skupaj s socialno delavko napisali tudi individualni načrt posebej za vas?

a) Zapisan individualni načrt

Večina stanovalcev je pritrdila, da so zapisali individualni načrt. Jih je pa večina povedala, da je socialna delavka pisala sama, oni pa so zraven govorili, kadar jih je kaj vprašala. Nekateri so tudi že dobili končni načrt za prebrat.

b) Ni bil pozoren

Manjšina stanovalcev ni bila pozorna, kaj so napisali. Spomnijo se le, da so se s socialno delavko in zdravstvenim osebjem pogovarjali.

Kako poteka vaš dan v domu?

a) Aktivno

Stanovalci brez večjih zdravstvenih težav so aktivno opisali svoj dan v domu. Opaziti je bilo, da se velika večina stanovalcev redno udeležuje aktivnosti, ki jih ponuja dom.

b) Pasivno

Pasivno preživljajo dan stanovalci, ki imajo večje zdravstvene težave in jim to onemogoča, da bi bili aktivno vključeni v domsko življenje.

Imate v domu veliko prijateljev?

Podvprašanje, ki sledi odgovoru: Več kot prej?

a) Se družijo z drugimi stanovalci doma

Večina stanovalcev se vsakodnevno družijo z drugimi stanovalci doma. Spletajo se tudi že prava prijateljstva.

b) Se ne družijo pretirano

Stanovalci so v manjši meri povedali, da se pogovarjajo z ostalimi, ne sklepajo pa nekih večjih prijateljstev.

c) Manj prijateljev kot prej

Polovica stanovalcev pravi, da imajo sedaj v domu manj prijateljev kot so jih imeli prej. Prej so doma le imeli ljudi, s katerimi so bili obkroženi vse življenje, sedaj pa se vsi ti stiki prekinajo.

č) Več prijateljev kot prej

So pa tudi stanovalci, ki imajo sedaj več prijateljev kot prej. Pri tem so izpostavili tudi življenje na podeželju, kjer so razdalje med ljudmi večje, in tako zaradi dela tudi niso imeli časa spoznavati novih ljudi ter se družiti, kot se lahko sedaj.

d) Enako število prijateljev kot prej

Eden stanovalec pravi, da je število prijateljev doma in zdaj v domu za stare nekje približno enako.

Kakšno vlogo so imeli uporabniki doma pri vključevanju v dom? Si med sabo kaj pomagajo, se lahko en na drugega zanesete?

a) Si pomagajo

Večina stanovalcev si pomaga med seboj, tako dajejo kot prejemajo pomoč.

b) Raje se zaneša na delavce kot na stanovalce doma

Zaradi novega okolja, si nekateri stanovalci tudi ne upajo še »prositi« za kakšno pomoč, zato se raje obrnejo na osebje doma, kot pa na stanovalce.

c) Velika vloga uporabnikov doma

Nekaj stanovalcev je izpostavilo tudi vlogo drugih uporabnikov doma, glede njihove vključitve v dom. Družba drugih stanovalcev je bila pomembna, da so se lažje privadili na bivanje v domu.

Kakšne stike ste obdržali z znanci in prijatelji iz vašega domačega okolja? Vas obiskujejo, si telefonirate, si pišete?

a) Občasno se pokličejo po telefonu

Občasno si stanovalci sposodijo telefon, da pokličejo prijatelje iz domačega okolja. Obiskali jih zaenkrat še niso.

b) Večkrat se pokličejo po telefonu

Tisti, ki imajo svoj telefon, večkrat pokličejo znance in prijatelje.

c) Obiskujejo v domu

Nekaj stanovalcev je tudi že dobilo obisk iz domačega okolja, ki so ga bili zelo veseli.

č) Brez obiskov in telefonskih klicev

Nekateri niti ne kažejo znakov, da pogrešajo družbo iz domačega okolja, saj imajo tukaj drugo družbo, katera jim ugaja.

Kakšne stike imate s svojci? Vas pogosto obiskujejo, hodite tudi kaj k njim ali vas peljejo na izlet, ven iz doma?

a) Obiski večkrat na teden

Stanovalci dobijo obiske svojcev večkrat na teden, največkrat jih obiskujejo otroci in pa vnuki.

b) Bil doma pri svojcih

Nekaj stanovalcev se tudi izpostavilo, da so v tem času bivanja v domu, že bili doma pri otrocih, da niso ves čas v domu in gredo tudi v domače okolje.

c) Občasno obiski, klici po telefonu

Svojci jih obiščejo občasno, večkrat raje tudi pokličejo, predvsem tisti, ki živijo daleč od doma.

č) Brez obiskov

Nekateri svojci imajo tudi sami zdravstvene težave, tako da težko pridejo na obisk, ali pa stanovalci tudi nimajo svojcev.

Imate občutek, da ste v domu osamljeni?

a) Ni osamljen

Polovica stanovalcev ne čuti osamljenosti, saj se vsak dan zamoti z aktivnostmi in družijo z drugimi stanovalci.

b) Občasno osamljen

Stanovalci so osamljeni, kadar so sami in imajo čas razmišljati o domu. Takrat se spomnijo na domače okolje in bi želeli oditi kar domov.

c) Osamljen

Stanovalci z zdravstvenimi težavami, ki jim onemogočajo gibanje, ter jih prisilijo v ležanje v postelji, se bolj kot drugi stanovalci počutijo osamljeno, saj nimajo posebne družbe.

Ste veliko aktivni pri domskih dejavnostih? Katere obiskujete?

a) Aktiven

Večina stanovalcev je aktivna pri domskih dejavnostih ter se jih redno udeležujejo.

b) Ni aktiven

Stanovalci z zdravstvenimi težavami se prav tako težko udeležujejo vseh aktivnosti, ki jih ponuja dom za stare.

c) Popularne aktivnosti

Med največkrat omenjenimi aktivnostmi so bile delovna terapija, kuharska skupina ter telovadba.

Kako ste se po vašem mnenju vključili v domsko življenje? (dobro/slabo)

a) Dobro

Večina stanovalcev se je po svojem mnenju dobro vključila v domsko življenje in so zadovoljni.

b) Srednje dobro

Manjšina stanovalcev je mnenja, da bi se lahko bolje vključili v domsko življenje.

Kaj menite, da je vam osebno, najbolj uspešno pomagalo pri vključitvi v domsko življenje?

a) Osebna iniciativa

Stanovalci se sami zavedajo, da morajo imeti voljo oziroma željo se vključiti, z namenom da sami sebi olajšajo prehod v dom in si zagotovijo kakovostnejšo bivanje.

b) Osebe doma

Izpostavili so tudi celotno osebje doma, ki jim je pomagalo, da so se vključili v novo okolje.

c) Podpora otrok

Tudi otroci so pripomogli k boljši vključitvi stanovalcev, saj so jih podpirali ter opogumljali, da so imeli voljo, da se vključijo v domsko življenje.

8.6 Dodatek 6: Obrazec za individualni načrt obravnave (Dom dr. Jožeta Potrča, enota Slovenska Bistrica)

DOM DR. JOŽETA POTRČA POLJČANE

SS-obr. 22

Številka: _____

Datum: _____

INDIVIDUALNI PROGRAM OBRAVNAVE STANOVALCA

STANOVALEC/KA

(Priimek, ime in rojstni datum)

Datum sprejema: _____

	INDIVIDUALNI PROGRAM	EVALVACIJA IND. PROGRAMA
STROKOVNI TIM/DATUM		
1. Zdravstvena nega in oskrba		
2. Socialno delo		
3. Delovna terapija		
4. Fizioterapija		
5. Delovni inštruktor		

PRILOGA: Moja življenjska zgodba

Direktorica:

Ivanka Soršak, univ.dipl.soc.del.

CILJI OBRAVNAVE , NAČRT NJIHOVE IZVEDBE TER EVALVACIJA

Za zaposlene v zdravstveni negi in oskrbi:

1. INDIVIDUALNI NAČRT

1.1. Ugotovljene potrebe stanovalca/ke ter postavitev kratkoročnih ciljev obravnave:

1.2. Načrtovanje oz. opredelitev izvedbe aktivnosti za dosego ciljev obravnave:

2. EVALVACIJA NAČRTOVANIH AKTIVNOSTI

Za socialno delavko:

1. INDIVIDUALNI NAČRT

1.1. Ugotovljene potrebe stanovalca/ke ter postavitev kratkoročnih ciljev obravnave:

1.2. Načrtovanje oz. opredelitev izvedbe aktivnosti za dosego ciljev obravnave:

EVALVACIJA NAČRTOVANIH AKTIVNOSTI

Za delovno terapevtko:

1. INDIVIDUALNI NAČRT

1.1. Ugotovljene potrebe stanovalca/ke ter postavitev kratkoročnih ciljev obravnave:

1.2. Načrtovanje oz. opredelitev izvedbe aktivnosti za dosego ciljev obravnave:

2. EVALVACIJA NAČRTOVANIH AKTIVNOSTI

Za fizioterapevta/ko:

1. INDIVIDUALNI NAČRT

1.1. Ugotovljene potrebe stanovalca/ke ter postavitev kratkoročnih ciljev obravnave:

Načrtovanje oz. opredelitev izvedbe aktivnosti za dosego ciljev obravnave:

2. EVALVACIJA NAČRTOVANIH AKTIVNOSTI

Za delovno inštruktorico:

1. INDIVIDUALNI NAČRT

1.1. Ugotovljene potrebe stanovalca/ke ter postavitev kratkoročnih ciljev obravnave:

1.2. Načrtovanje oz. opredelitev izvedbe aktivnosti za dosego ciljev obravnave:

2. EVALVACIJA NAČRTOVANIH AKTIVNOSTI

Stanovalec: _____

Pooblaščenec, skrbnik ali skrbnik za p.p. stanovalca/ke: _____

Podpisani/a _____ sem seznanjen in se strinjam z zapisanimi cilji in aktivnostmi.

Datum: _____ (podpis)